

Erdészeti Lapok

Alapítva: 1862-ben

CXLVIII. évfolyam
2013. május

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata

www.oee.hu

A TARTALOMBÓL:

**EGY HÁROMSZÁZ ÉVES KÖNYV MARGÓJÁRA
ERDŐSÍTÉSI SZEZON A KISKUNSAÁGBAN
ERDÉSZ VADÁSZ VAGY VADÁSZ ERDÉSZ?
TÖMEGES FENYŐPUSZULÁS A KESZTHELYI-HEGYSÉGBEN
MÉGIS BELE LEHET LÉPNI UGYANABBA A FOLYÓBA KÉTSZER!
AZ ELSŐ VALÉTÁLÁS SOPRONBAN**

Tavaszi Küldöttközgyűlés

Gyűlnek a szavazatok

Nagy érdeklődés mellett, ötvenöt küldött jelenlétével zajlott az OEE tavaszi Küldöttgyűlése. A május 3-án a budapesti Erdészeti Információs Központban tartott eseményen a 2013. évi kitüntetések és a szokásos beszámolókkal kapcsolatos napirendi pontok mellett az Alapszabály módosítását is tárgyalták a küldöttek. Nagy többséggel, 50 igen szavazattal fogadta el a Küldöttgyűlés az Alapszabály módosításra beterjesztett elnökségi javaslatot. Az Alapszabály módosítást egy Elnökség által felkért munkacsoport készítette elő, az Elnökség több ülésen tárgyalta, a tagság április folyamán véleményezte, javaslatokkal kiegészítette. A civil törvény módosítása miatt szükséges változtatásokon kívül a választási rendben és a helyi csoportok, szakosztályok működésében lesznek jelentősebb, az egyesületi életet érintő változások. A módosított Alapszabály több helyen rögzíti az Egyesület működésének alapelveit. Megfogalmazza a működés alapértékeit, melyek a Szakértelem – Erkölcs – Összetartozás hármasa köré épülnek. Hangsúlyosan szerepel az Erdészeti Lapok és a Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár működtetése és konkrét megnevezése. A módosított Alapszabályt a Fővárosi Törvényszéknek kell elfogadásra benyújtani, ahol vizsgálják a civil törvénnyel való összhangot. Az Alapszabály a Törvényszéken történt elfogadását követően lép életbe.

Lomniczi Gergely
Képek: Nagy László

Soproni ballgatói csoport küldötte

Munkában a küldöttek

A harmadik oldal

Egyesületünk életére jellemző az alkalmazkodás, a folytonosság. A történelmi átalakulások, a társadalmi – gazdasági – politikai változások közepette szakmai közösségünk mindig megtalálta a szükséges érdemi változtatások módjait. Jelen korunkban ilyen az új, 2013. május 3-án elfogadott Alapszabályunk is. Az Egyesület ereje a társadalmi munkamegosztás: ez a termelő ágazatok, az igazgatás, az oktatás - kutatás, a természetvédelem, az erdészeti közjólét területein dolgozók és az egyre szélesebb körből való szimpatizánsaink, idősebb és fiatalabb korosztályainak egységében rejlik. A történelmi gyökerek, a hagyományok, a felhalmozódott tapasztalat e köteleket tovább erősítik.

A döntéseket megelőző viták, véleménykülönbségek, a legjobb megoldások keresése mind Egyesületünk életképességét demonstrálják. A küldöttgyűlés által, nagy többséggel elfogadott új Alapszabályunk illeszkedik a jogszabályi környezet változásaiboz, továbbra is erősíti az összefogásunkat, hangsúlyozza az Egyesület patináját és megtartja a sokféleség lebetőségét. Emellett az erdészekre jellemző bölcs és bosszútávra tekintő szemléletet is tartalmazza - szakmai és közösségi értékeink, hagyományaink megtartása mellett, a nemzetközi kapcsolatok további erősítésével.

Az Alapszabály-módosítás előkészítésére kijelölt munkacsoport elnökeként, beszámolókat az elvégzett munkáról. Az első lépésben elhatároztuk, hogy az Egyesület 1998-tól ez idáig hatályos Alapszabályának struktúráját, jól ki-forrított, fontos elemeit megtartjuk – hisz azok a korábbi Alapszabályokból eredeztethetőek – és a munkánkat mély alázattal, körültekintéssel fogjuk végrehajtani.

A változtatások egyik pillére – ahogy ez a különböző szintű egyeztetéseken sokszor elhangzott – az időközben megváltozott jogszabályi környezet lekövetése, a másik pillér pedig a koncepcionális változások átvezetése volt. Ez utóbbi, tehát az ésszerűsítésen alapuló változtatások megalkotása mindvégig az életszerűségeken alapult. Az alapszabályi meghatározásokat, megfogalmazásokat minden esetben lemodelleztük egy-egy gyakorlati példával, esettel vizsgálva azok hatásait. Tudom, hogy az egyesületi tagok nem az Alapszabály olvasásával kelnek és fekszenek nap mint nap – és ez egy jól működő, a szakmai kapcsolatokon és barátságokon alapuló egyesületnél jól is van így! Kívánom, hogy az Alapszabály legyen valódi támasz minden tenmi akaró, aktív tagunknak az egyesületi életben történő kezdeményezéseibe és alkotásába!

Remélem, munkacsoportunk hozzájárult abhoz, hogy Egyesületünk még aktívabb, még szorosabb barátságokon alapuló közösség legyen! A jó közösségekre igaz, ahogy Szent Pál fogalmaz: „Mindenki a saját tetteit tegye mérlegre, dicsekvéseit pedig tartsa meg magának, ne tárja mások elé. Hiszen mindenkinek a maga terhet kell bordoznia.”

Göbölös Péter

az Alapszabály munkacsoport elnöke

Tartalom

Dr. Somogyi Zoltán

Egy háromszázéves könyv margójára.....134

Koczka Zoltán:

Erdősítési szezon a Kiskunságban II.138

Andrésiné dr. Ambrus Ildikó:

Agrár-szakképző iskolák fenntartását veszi át a minisztérium140

Dr. Rónai Ferenc:

Erdész vadász vagy vadász erdész?...141

Lampert Bálint:

Miért nem szerepel az erdő az alsó tagozatos kerettantervben?142

Dr. Koltay András, Szakács István, Horváth Attila:

Tömeges fenyőpusztulás a Keszthelyi-hegységben145

Nagy Imre:

Mégis bele lehet lépni ugyanabba a folyóba kétszer! ..148

Dr. Darabos István, Dr. Farkas László:

Alternatív lehetőségek nyárültetvények erdőművelésében150

ifj. Bakay László, Paganová Viera, Miroslava Maceková:

A házi berkenye szlovákiai elterjedése.....154

dr. Mátrabérci Sándor:

Kis Műszaki Napok Zalában 156

Wágner Tibor:

Az 1958. évi erdészeti kiállítás Egerben160

Illyés Benjámin:

Az első valétálás Sopronban162

Szilágyi Annamária:

Svájci szarvasgomba-kutatók a NEFAG Zrt.-nél.....166

Nagy László

Gerecsei márvány a szelíd gesztenyék alatt168

ERDÉSZETI LAPOK • Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata CXLVIII. évfolyam 5. szám (május)

FŐSZERKESZTŐ: **NAGY LÁSZLÓ** • A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: **HARASZTI GYULA**

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Bartha Dénes, Detrich Miklós, Lengyel László, Lomniczi Gergely, Oroszi Sándor, Puskás Lajos, Sárvári János

SZERKESZTŐSÉG: 1021 Budapest, Budakeszi út 91. Telefon: 06 (1) 201-6293 • Mobil: 06 (20) 330-3462 • e-mail: erdlap@oee.hu • www.erdeszetilapok.hu

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület, 1021 Budapest, Budakeszi út 91. • Levélcím: 1021 Budapest, Budakeszi út 91. • FELELŐS KIADÓ: **ZAMBÓ PÉTER elnök**

Tördelőszerkesztő: Balog Zoltán • Olvasószerkesztő: Rimóczi Irén • Nyomdai munkák: F & F Print Line Kft., Budapest • Felelős vezető: ifj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2013. május 2.

ISSN 1215-0398

Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosok a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megegyezéssel csak felkért írásokért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

A címlapon: Aranyat érő eső után – Gyula-Városerdő **Fotó: Nagy László.**

Egy háromszáz éves könyv margójára

Dr. Somogyi Zoltán – tudományos főmunkatárs

Erdészeti Tudományos Intézet, Budapest

300 évvel ezelőtt jelent meg az első átfogó erdészeti szakkönyv. Szerzője, Hans Carlowitz és mások munkájának eredményeként, a fahasználat és a növedék közti egyensúlyt sikerült megteremtenie az erdészeti szakmának. A fán kívül több más erdei termék, valamint erdei szolgáltatás esetében is nyugodtan beszélhetünk az erdőgazdálkodás fenntarthatóságáról. A jövőben a szakmán belül azon kell dolgozni, hogy minél több erdei folyamat esetében valósuljon meg a fenntarthatóság. Ehhez a fenntarthatóság e cikkben bemutatott, ún. kapacitás-alapú értelmezése szükséges, és az, hogy ennek az értelmezésnek megfelelő fenntarthatósági indikátorokat dolgozzunk ki. Ez a tartamos fahasználat évszázados hagyományaira építő, továbbfejlesztett szemlélet az erdőgazdálkodáson túlnyúlóan is segíthet a környezeti fenntarthatóság megvalósításában.

Az erdőgazdálkodás fenntartható öröksége

Háromszáz éves a „tartamosság” szakkifejezés. Szakkönyvben, egy szakmai koncepció megjelenítésére először Hans Carlowitz használta az 1713-ban megjelent „Sylvicultura oeconomica, oder haußwirthliche Nachricht und Naturmäßige Anweisung zur wilden Baum-Zucht” (hozzávetőleges fordításban: Sylvicultura oeconomica, avagy a természetes erdők termesztésére vonatkozó ökonómiai újdonságok és előírások) c. könyvében. Ezt a könyvet tartják az erdőgazdálkodásról szóló első átfogó, a kor valamennyi fontos gazdálkodási ismeretét összefoglaló könyvnek, Carlowitzot pedig a tartamos erdőgazdálkodás atyjának. Carlowitz e könyvében nem elégedett meg az akkor az erdőkkel kapcsolatban gyakran használt szakkifejezésekkel. Az erdőket szerinte úgy kell védeni, ill. természetni, hogy azok „folyamatos, állandó és tartamos hozamot” („nachhaltende Nutzung”) adjanak¹. Ezen keresztül kapott a „tartamosság” speciális, az utóbbi időben kibővülő, és már nemcsak szakszövegekben használt tartalmat.

A tartamosság fogalma azonban nem Carlowitztól származik. E fogalmat az erdők kiélésének: túlhasználat miatti eltűnésének és degradálódásának következményeit átélő korábbi generációk alakították ki, kényszerűségből. A természet kiélése természetesen évezredek óta zajlott. Már Platón beszámol 9 évezreddel előtte élt görög ősei erdőirtásairól, és ez a folyamat a középkori ipar fejlődésével gyorsult fel. Maga Car-

lowitz is, aki a szászországi bányászati hivatal vezetőjeként többek között a bányák faanyaggal történő ellátásáért volt felelős, át kellett élje azt, hogy az erdők megfogyatkoztak. Ezt a nyilván nem fenntartható folyamatot meg kellett gátolni, az egyszerű használatból át kellett térni a gazdálkodásra, és ez vezette Carlowitzot arra, hogy a tartamosság fogalmának központi szerepet tulajdonítson az erdőgazdálkodásban.

A Carlowitz korában élő embereket nagyon is sújtó kereskedelmi és megélhetési válságokból nem sikerült tanulnia az emberiségnek. Azóta e válságok sokfelé lettek és kiterjedtek; ma már különböző pénzügyi válságok, a meg nem újítható nyersanyagok és életszükségleti anyagok (pl. ivóvíz) kimerüléséből adódó válságok, valamint a környezetünk szennyezőanyag-felvételi képességét próbára tevő környezet-szennyezési válságok sokaságát éljük át. A „fenntarthatóság” tágabb értelemben vett, a többi gazdasági ágazatban alkalmazható koncepciója még mindig nem alakult ki, és ezért szélesebb körben mind a mai napig nem terjedhetett el,

pedig erre most már nagyon nagy szüksége volna az emberiségnek. Ezért is időszerű lerögzíteni, hogy az európai erdőgazdálkodásban idővel a szakmai kultúra alapjává vált a Carlowitz és mások hatására kifejlődött „tartamosság”-koncepció, aminek következtében ma nem túlzás azt állítani, hogy az erdőgazdálkodásban megvalósult a tartamos gazdálkodás. Ezt a tényt felhasználjuk a fenntarthatóság általánosított, működőképes koncepciójának a kialakításához.

A tartamosság alapjai

Az erdőgazdálkodás tartamosságának az alapja közismerten a következő: ahhoz, hogy hosszú távon lehessen fát termelni, szükségszerű az erdőket felújítani. Más-

Carlowitz: Sylvicultura oeconomica c. 1713-as könyvének címlapja

¹ Grober, U. 1999. Der Erfinder der Nachhaltigkeit. URL: <http://www.agenda21-treffpunkt.de/archiv/99/pr/zei4898nachhalt.htm>

ként megfogalmazva: hosszú távon ki-termelni csak annyi faanyagot lehet, amennyi megtermelőődött. Ez azonban önmagában még nem elég annak a meghatározásához, hogy mennyi fa-anyagot is termelhesünk ki, márpedig a tartamos gazdálkodáshoz szükség van ennek ismeretére.

E faanyagmennyiség meghatározásá-ra, és ezen keresztül a tartamosság biztosítására többféle módszer is kialakult az idők során. Az egyik legegyszerűbb módszer az ún. térszakozás, amikor egy adott erdőterületnek minden évben annyiad részéről engedik elvégezni a véghasználatot, ahány éves vágásfordulóval kezelik az adott erdőt. Így körbejárva a területen minden évben annak más, de ugyanakkora részén végeznek fakitermelést, és mire ismét ugyanahhoz a területhez érnek vissza, a felújuló erdő ismét vágásérett lesz. Ez azonban csak akkor vezethetne időben állandó hozamhoz, ha minden termőhelyen minden fafaj ugyanannyi faanyagot termelne. Mivel ez nincs így, ezért a terület helyett a tömegszakozásban a faállományok más jellemzői: a fakészlet, ill. a növedék váltak a kitermelhető fa mennyiség meghatározásának tényleges mértékévé. Ehhez azonban megfelelő erdőbecslési módszerekre, többek között fatermési táblákra volt szükség; a fatermési táblák első generációját 1795-től kezdődően kezdték publikálni (Paulsen, ill. Hartig német tudósok munkája eredményeként).

Ma az erdőterületek részletes, a korosztályokra is kiterjedő leltározásának köszönhetően elvben még részletesebb hozamszabályozásra van lehetőségünk. A szabályozás egyik alapinformációja, egyben a tartamosság mértékének jellemzésére szolgáló adat – idegen szakkifejezéssel indikátora – a fakitermelés és a növedék aránya. Ezeket a mennyiségeket 21. századi technológiákkal sokkal pontosabban tudjuk becsülni, mint amire a 18. században lehetőség volt. Ennek segítségével elvben hosszú távon biztosíthatjuk a fatermesztés tartamosságát, ami akkor valósul meg, ha (a pontosság kedvéért a mortalitást is magában foglaló) faki-

termelés nagysága hosszabb távon kisebb, mint a növedék.

Mi a fenntarthatóság?

A tartamosság fogalma az utóbbi évtizedekben abban az értelemben is továbbfejlődött, hogy az erdőgazdálkodás feladata ma már nemcsak a faanyag-mennyiség, hanem az összes erdei termék és szolgáltatás hosszú távon nem csökkenő hozamának a biztosítása. Az erdőgazdálkodásban ezt a valamennyi erdei termékre és szolgáltatásra kiterjedő tartamosságot hívjuk fenntarthatóságnak.

A fenntarthatóság ezen túlmenően olyan tág értelmezést kapott, hogy a fogalmat ma már valamennyi nemzetgazdasági ágazatra alkalmazzuk, a nyersanyagok kibányászásától kezdve azok feldolgozásán, szállításán keresztül a hulladékok kezeléséig, szociális kérdésekig és a közgazdaságtanig. Ezt a fogalmi kiterjesztést azonban még nem mindig követte egy olyan folyamat, amelyiknek eredményeként megfelelő módszertanunk volna e gazdasági és társadalmi folyamatokban értelmezhető „hozamok” szabályozására, ill. arra, hogy ellenőrizzük, e hozamokkal kapcsolatban a fenntarthatóság biztosított-e. Nem vált köztudottá, hogyan kell a nyersanyagokkal vagy környezetünk hulladékfelvevő-képességével fenntartható módon gazdálkodni.

Ez igaz az erdőgazdálkodás nem fa alapú termékeire és szolgáltatásaira is. Kb. húsz év óta folyik az európai erdők ún. kritérium- és indikátorrendszerének³ fejlesztése. E rendszer célja az, hogy az erdőgazdálkodás fenntarthatósága szempontjából fontos folyamatokat monitorozza, és a megfigyelt állapotok és állapotváltozások elemzésével a fenntarthatóságra nézve megfelelő információkat szolgáltatson az erdőgazdálkodás valamennyi döntéshozója számára.

A rendszer, amelynek adatait európai szinten összesítik⁴, legkorábban 1990-től tartalmaz adatokat az egyes országok szintjén, 5-10 éves adatgyűjtési gyakorisággal. (A messze legnagyobb területű, és messze a legtöbb erdővel

Hans Carl von Carlowitz

rendelkező Oroszország is része a rendszernek.) Az alapadat-bázis több mint 100 statisztikából származó adatokból áll. Ezekből aztán 35 számszerűsíthető ún. indikátort állítanak elő, amelyek azt hivatottak mérni, hogy a vizsgált folyamatok fenntarthatók-e vagy nem⁵. (Az indikátorokat 6 fő csoportba – ún. kritériumokba – sorolják; a rendszer emellett tartalmaz 17 nem számszerűsíthető, a szakpolitikák, intézmények és egyéb szabályozási eszközök meglétére, ill. minőségére utaló indikátort is.)

E cikknek nem célja a fenntarthatóság jelenlegi állapotának vizsgálata minden egyes indikátor elemzésén keresztül. Azt azonban kiemeljük, hogy ezen indikátorrendszer még a fejlesztésének az elején jár, mert az indikátorok jelentős része csak valamilyen, az erdőre vonatkozó statisztikáknak az időbeli alakulását mutatja, anélkül azonban, hogy vizsgálná, hogy e változásoknak milyen köze volna a fenntarthatósághoz.

Ez megérthető akkor, ha az indikátorok használatának céljából indulunk ki. A cél az – csakúgy, mint a fatermesztés tartamosságának elemzésénél – hogy lássuk, mennyi termék, ill. szolgáltatás, általánosan fogalmazva kapacitás keletkezik, mennyi az ezekből igénybe vett mennyiség, a hozam, és ez a két mennyiség hogyan viszonyul egymáshoz. E viszonyítás alapja az erdők gomba-, vadhús- és ivóvíztermelő képessége, erózió és árvíz elleni védőképessége, levegő tisztítási és szénlekötő képessége, és minden más termék és szolgáltatás képessége esetében is az, hogy

⁽²⁾ Somogyi, Z. 1994. Hogyan lehet mérni a tartamosságot? Erdészeti Lapok CXXIX. 12: 362-364.

⁽³⁾ http://www.foresteurope.org/sfm_criteria

⁽⁴⁾ http://www.foresteurope.org/documentos/State_of_Europes_Forests_2011_Report_Revisioned_November_2011.pdf

⁽⁵⁾ Egy korábbi cikkben kísérletet tettünk e rendszer bemutatására, és a hazai erdőgazdálkodás fenntarthatóságának elemzésére, l. Somogyi, Z. 2007. A hazai erdőgazdálkodás tartamosságáról nemzetközi összehasonlításban. Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap kiadványa. URL: http://www.aec.hu/downloads/kutato_i_nap_2007.pdf

véges világban élünk, melyben minden folyamatra érvényes az anyag és energia megmaradásának törvénye. Ha az erdő említett képességeit kapacitásoknak hívjuk, akkor ez a törvény megfogalmazható úgy is, hogy az erdei kapacitások mennyisége bármely időszak alatt véges. Ugyanilyen fontos azonban azt is rögzíteni, hogy e kapacitások újratermelődnek, vagy újratermelhetők.

Egy kapacitáshasználat fenntarthatóság, teljesülését valamilyen időszakok (időegységek) alatt megismétlődő folyamatokra vizsgáljuk. Így pl. elemezhetjük az évenkénti fakitermelések szintjét. Azt, hogy a folyamatok hosszabb távon fenntarthatók vagy nem, a következő mennyiségek mérlegelésével elemezhetjük:

- a nem megújítható kapacitások mennyisége (betűjellel: K_{nm} ; ilyen pl. az emberiség kőolajkészlete, de ilyennek tekinthető az őserdőknek mint ember által érintetlen erdőknek a fakészlete);
- az egységnyi idő alatt megújuló, vagy megújítható kapacitások mennyisége (K_m ; az erdőben ez nem más, mint az éves növedék, az egyszerűség kedvéért most az éves mortalitással csökkentve);
- az egységnyi idő alatt létesíthető új kapacitások mennyisége ($K_{új}$; ilyen pl. az erdőtelepítésekéből adódó új fakészlet);
- a kapacitások egységnyi idő alatt történő használatának mértéke (H ; ilyen mennyiség pl. az évente kitermelt famennyiség).

A levezetés mellőzésével, és feltételezve, hogy minden évben minden mennyiség mindig ugyanakkora, kiszámítható annak az időszaknak a hossza, ameddig a kapacitás használata (például a fakitermelés) fenntartható:

$$T = K_{nm} / (H - K_m - K_{új}).$$

Az egyenletről látható, hogy minél nagyobb a H , a (fa)használat mértéke, annál rövidebb ideig tartható fenn a használat; de az is, hogy ha K_m -nek, kapacitások megújításának, és $K_{új}$ -nek, az újonnan létrehozott kapacitásoknak az

A *Sylvicultura oeconomica* első lapja

összege egyenlő vagy nagyobb, mint a fahasználat, akkor a használat akár végtelen ideig is fenntartható.

Alkalmatlan indikátorok

A fenntarthatóság mérésére, arra, hogy tudjuk, egy emberi tevékenység fenntartható-e, vagy meddig fenntartható, sokféle ún. indikátort használnak. Ezek többsége számszerűsíthető, és valamilyen statisztikai adattal egyenlő, vagy abból vezethető le. Sajnos azonban ezeknek a többsége semmilyen viszonyban nincs a fenntarthatóság bemutatott értelmezésével.

Egy ilyen, az erdőszet fent említett rendszerében alkalmazott indikátor pl. az erdőtüzek évenkénti területének nagysága. Erről többé-kevésbé pontos adatokat gyűjtenek az egyes országok; és ez az indikátor az említett rendszer 2007-es kiértékelése⁶ szerint „kedvezőtlen”, ha – egy korábbi időszakhoz képest – az erdőtüzek területe nagyobb, és „kedvező”, ha az erdőtüzek területe

kisebb lesz. (Hasonló szemléletben értékelte az erdőtüzeket korábban a FAO is.) Ez a fajta megközelítés nem veszi figyelembe, hogy az erdőtüzek bizonyos mértékű, gyakoriságú és területi eloszlású előfordulása – legalábbis bizonyos erdő-típusokban – természetes, szükséges jelenség. E helytelen felfogás 1988-ban tragikusnak bizonyult a Yellowstone Nemzeti Parkban, ahol korábban évtizedekig elnyomták a természetes erdőtüzeket. Ennek következtében, a védtetés alatt álló területen a fakitermeléssel nem érintett erdőkben a tüzek hiányában el nem égett holt faanyag mennyisége folyamatosan halmozódott. Egy különlegesen száraz évben aztán lángra gyúlt a Park, és jelentős része a természetesnél sokkal intenzívebb tüzekben leégett. Azóta sok mindent megváltoztattak a Park kezelésének módszereiben; többek között jobban figyelik, és legalábbis bizonyos helyeken csökkentik az éghető anyag mennyiségét.⁷

Teljesen nyilvánvaló, hogy az erdőtüzeknél nem a terület ég el, és ezért nem a tűz területe az, amit figyelni kell, hanem az éghető holt szervesanyag mennyisége. Ez az a mennyiség, amit indikátorként kellene tehát használni az erdőtüzek monitorozására. Ezt az információt – nem feltétlenül ebből a célból – sok országban egyébként is gyűjtik. Azonban ahhoz, hogy a leírt egyenletnek megfelelően tudjuk értékelni az erdőtüzek múltbeli és jövőbeli mennyiségi alakulását, tudni kéne azt is, milyen mennyiség „jó” az erdőnek, ill. mennyi lehet e mennyiség legnagyobb értéke úgy, hogy elkerülhessük a Yellowstonehoz hasonló katasztrófákat.

Egy másik, az erdővel is kapcsolatos, globálisan használt indikátor az ún. ökológiai lábnyom, ill. ennek egyik eleme, az ún. szén-dioxid lábnyom⁸. Ezt (egy-egy országra vagy az egész Földre vonatkoztatva) úgy számítják ki, hogy a becsült szén-dioxid-kibocsátás óceánok által el nem nyelt részének nagyságát elosztják az erdők növedékének mint szennyelési kapacitásnak a nagyságával. Szemben a fakitermelésekkel, ahol a fahasználatához viszonyítjuk, a növedék itt nem megfelelő mennyiség, mert az erdők növedékéből adódó szénlekötés egy jelentős része éppen a fakitermelések elhelyezésére fordítódik, így az erdők tényleges szennyelő képessége a növedékből számolhatóknál sokkal kisebb.

⁶ State of Europe's Forests 2007 - the MCPFE report on sustainable forest management in Europe, Köhl, M., Rametsteiner, E. (eds.), Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe, Liaison Unit Warsaw. URL: http://foresteurope.org/documentos/state_of_europes_forests_2007.pdf

⁷ Franke, M. A. (2000) Yellowstone in the Afterglow. National Park Service. URL: <http://www.nps.gov/yell/planyourvisit/upload/full-2.pdf>

⁸ http://www.footprintnetwork.org/pt/index.php/GFN/page/carbon_footprint/

Sőt, ha a fakitermelés éppen akkora, mint a növedék (ami a tartamos gazdálkodásnál még éppen elfogadható), akkor az erdők szénelnyelő képessége nulla, és a leírt módon számolt hányadossal azonos lábnyom végtelen nagy értéket vesz fel, ami nyilvánvalóan helytelen.

A helyesen értelmezett fenntarthatóság és annak indikátorai

A fenntarthatóság meghatározásához tehát első lépésként minden esetben arra van szükség, hogy meghatározzuk a fenntarthatóság szempontjából ténylegesen fontos folyamatokat. Ezután elemezni kell azt, hogy e folyamatok milyen körülmények között, ill. milyen távon eredményezhetik a kapacitások és a használatok megfelelő arányát. Végül azt kell mérlegelni, hogy e körülmé-

nyek, ill. az elemzés alapján adódó időtáv számunkra megfelelő-e. Másként fogalmazva ki kell számítanunk az egyenlet $K_{mm} / (H - K_m - K_{up})$ tagjának értékét, és meg kell vizsgálni, hogy az ily módon megkapott időszak-hossz elegendőnek tekinthető-e ahhoz, hogy a kapacitáshasználatot fenntarthatónak tekintsük.

Ehhez hasonló módon, a fenntarthatóság méréséhez olyan indikátorokra van szükség, amelyek a fenti folyamatokat jól modellezik és írják le. Ennek szemléltetésére számítsuk ki azt, hogy mennyi széndioxid-kibocsátás engedhető meg hazánkban, ha azt akarjuk, hogy a kibocsátás miatti globális felmelegedés ne lépje túl a veszélyességi határnak tartott 2°C-os értéket⁹, és feltételezzük (csak a demonstráció érdekében), hogy a többi ország sem lép túl a számára kiszámított kibocsátási értékeket. A jelenlegi legjobb becslések¹⁰

alapján azt valószínűsítjük, hogy a felmelegedés mértéke akkor nem lépi túl az említett maximális értéket, ha az emberiség teljes kibocsátása (figyelembe véve a lehető legrosszabb forgatókönyvet) 2100-ig nem haladja meg az 1790 milliárd t CO₂ egyenértéket. Ez azt jelenti, hogy a következő mintegy kilenc évtizedben éves átlagban 1790/90 ≈ 20 milliárd t CO₂ egyenérték lehet az éves kibocsátás; ez kb. csak 40%-a (!) a jelenlegi szintnek. Ha ezt a kibocsátást a Föld népességével: 7 milliárd fővel elosztjuk, fejenként átlagosan évi 2,85 t CO₂ egyenérték értéket kapunk. Hazánkra számítva a jelenlegi egy főre jutó éves kibocsátás mintegy 6,7 t CO₂ egyenérték/fő, vagyis két és félszerese a megengedhetőnek. A tényérték és a cél-érték közti különbség alkalmas a kibocsátások fenntarthatatlanságának indikálására, és belőle levezethetők azok a szükséges lépések (beleértve az esetleges erdészeti szakpolitikákat is), amelyekkel újra létrehozható volna az emberiség kibocsátásainak fenntarthatósága (legalábbis elméletileg, hazánk szintjén).✿

⁹ Schellnhuber, H.J., Cramer, W., Nakicenovic, N., Wigley, T., Yohe, G. (eds.) 2006. Avoiding Dangerous Climate Change. Cambridge University Press, pp. 406.

¹⁰ UNEP 2012. The Emissions Gap Report 2012. United Nations Environment Programme (UNEP), Nairobi.

Az erdészeti szakszemélyzet rendészeti tájékoztatása

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (erdőtörvény) előírja, hogy az erdőgazdálkodó erdőgazdálkodási tevékenysége szakszerűségének biztosítása érdekében erdészeti szakszemélyzetet köteles alkalmazni. A kötelezettség alól az az erdőgazdálkodó mentesül, aki maga is szerepel az erdészeti szakszemélyzeti névjegyzékben. Az erdőtörvény a fentiekkel összhangban az erdőgazdálkodás jogszerűsége és szakszerűsége tekintetében az erdőgazdálkodó mellett az erdészeti szakszemélyzet részére is számos felősséget és kötelezettséget rögzít.

Az erdészeti szakszemélyzet szakmai tevékenységének részletes szabályozását az erdészeti szakszemélyzet és a jogosult erdészeti szakszemélyzet nyilvántartásba vételének és nyilvántartásból való törlésének, továbbképzésének, szolgálati tevékenységének részletes szabályairól, valamint az erdészeti hatósági és igazgatási feladatokat ellátó személyek szolgálati tevékenységének egyes szabályairól szóló 71/2010. (V. 13.) FVM-rendelet tartalmazza. Az erdészeti szakszemélyzetben belül megkülönböztetünk jogosult erdészeti szakszemélyzetet és erdészeti

szakszemélyzetet. A különbség közöttük az, hogy a jogosult erdészeti szakszemélyzet már rendelkezik legalább két éves szakmai gyakorlattal, valamint részt vett a fenti jogszabályban előírt, az erdészeti hatóság által az erdészeti szakszemélyzet részére szervezett hatósági továbbképzéseken. Az erdőgazdálkodás szakmai irányítását teljes joggal csak a jogosult erdészeti szakszemélyzet végezheti.

Az erdészeti szakszemélyzet erdőőrzési feladatokkal is megbízható. Ennek érdekében az erdészeti szakszemélyzetként nyilvántartásba vett személyek rendészeti célú intézkedési és kényszerítőeszköz alkalmazási jogosultságokkal is rendelkeznek. Az erdőőrzési feladatok szabályozása 2013. január 1-jétől megváltozott. A változásokról szóló tájékoztatást és a kapcsolódó új jogszabályokat az alábbiakban ismertetjük:

- Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény /2013. január 2-től hatályos állapot/.

– A rendészeti feladatokat ellátó személyek, a segédfelügyelők, valamint a személy- és vagyonorok képzéséről és vizsgáztatásáról szóló 68/2012. (XII. 14.) BM-rendelet.

– A rendészeti feladatokat ellátó személyek szolgálati igazolványának és a szolgálati jelvényének kiadásához kapcsolódó igazgatási szolgáltatási díjról szóló 69/2012. (XII. 14.) BM-rendelet.

– A rendészeti feladatokat ellátó személyek, valamint a fegyveres biztonsági őrök rubázati ellátására vonatkozó részletes szabályokról szóló 70/2012. (XII. 14.) BM-rendelet.

– A rendészeti feladatokat ellátó személyek és a segédfelügyelők által alkalmazható kényszerítő eszközök igénylésének, átvételének és visszavételének szabályairól, a térítés módjáról, a kényszerítő eszközök típusaira, fajtáira és az alkalmazásukra, valamint a jelentéséről és a kivizsgálás rendjére vonatkozó részletes szabályokról szóló 86/2012. (XII. 28.) BM-rendelet.

– Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységét támogató segédfelügyelőről szóló 65/2012. (XII. 13.) BM-rendelet.

Forrás: erdo.kormany.hu

Erdősítési szezon a Kiskunságban II.

Koczka Zoltán – erdőgazdálkodási osztályvezető, KEFAG Zrt.

A tavaszi erdősítéseket az idén március elején kezdtük meg a KEFAG Zrt. vagyonkezelte területein. „Tél tábornok” két utolsó nagy, hónap közepi kirohanása ellenére a feladatok teljesítése viszonylag jó ütemben halad.

Dr. Barányi László Bedő-díjas erdőmérnök 1984-es kecskeméti Vándorgyűlésen elhangzott szavait tovább idézve: „ Sokan vitatják, hogy szükséges-e egyáltalán a homokfásítás, miért költünk pénzt erre az igen nehéz, sok bizonytalansággal járó munkára. Talán azt válaszolnám, hogy ezen kár vitatkozni, ez a vita már réges-régen eldőlt. Ha ezek a kétkedők átéltek volna egy-két homokvihart, amikor az örvénylő kristályszemcsék csipkézték ki az arcbőrt, amikor a délelőtti órákban a gépkocsik csak tompított fénnel tudtak közlekedni a város belterületén, amikor az örvénylő homok átfúvásokat és kisebb torlaszokat alkotott a közutakon, akkor talán tudnának fogalmat alkotni arról, hogy milyen lehetett, amikor a szél még akadálytalanul süvöltött a fátlan homoktengeren. A tüdőbaj azon gócin, ahol rettegetek a szülők, hogy 16-18 éves gyermekeiket mikor ragadja el tőlük ez az átkozott kór, amelynek két alapvető oka az alultápláltság és a levegő porszemnyezettsége volt, ma már egy egészséges generáció nőit fel. A két alapvető okot ugyanis sikerült megszüntetni, és nem látunk olyan sírokat, amelyekbe a szülők sorban temették 16-17 éves gyermekeiket egy-egy év eltéréssel. Jó pár ilyen tbc-tömegsírt lehet még találni az alföldi temetőben. Ha nem többet, csak ezt értük el, már mondhatnánk, hogy megérte!

Akik az alföldfásítás jelentőségét, gazdasági eredményeit felelőtlen kijelentéseikkel minimalizálni szándékoznak, kimondottan az alföldfásítás, de ugyanez a magyar erdőgazdálkodás ellendrukkerei, még akkor is, ha zöld kalapot bordanak, és csak akkor válhatnak erdészekké, ha a kalap alatt szív is lesz. Ezt én, aki 30 éve dolgozom ezen a tájon, úgy hiszem, nyugodtan megmondhatom!”

Az Alföldön az erdőfelújítás módját a természeti környezet és klíma mellett elsősorban a felújítás előtti erdőállomány fajösszetétele határozza meg. Természetesen újul gyökérsarjra a fő állományalkotó fajok közül a fehérynár, az akác,

viszont nincsenek meg a természetes magról való felújulás feltételei az erdei- és a feketeenyő számára. Ráadásul ez utóbbi fenyők alkotják az erdőterület több mint 50%-át a történeti áttekintésben idézett helyzet következtében.

Jóllehet azóta az erdővel és az erdőgazdálkodással szembeni társadalmi elvárás sokat, mondhatni gyökeresen megváltozott, ezek a többségében elsőgenerációs erdők a tájra és a klímára vitathatatlanul kedvező hatással vannak és tájokológiai szempontból még akkor is rendkívül értékesek, ha java részük nem őshonos fajfajból áll!

A mára kiható hátrányuk, hogy nagy többségük természetesen nem újul, a mesterséges erdőfelújítások pedig elképzelhetetlenek tuskózás és teljes talaj-előkészítés nélkül. A száraz termőhelyeken a mélyforgatással lehet kedvezően befolyásolni a talaj vízgazdálkodását. Az általános csapadékhiány és az uralkodó kedvezőtlen talajszerkezet miatt az ültetett csemeték életbemaradását egyedül a mélyforgatással tehetjük biztossá. Ez a kedvező hatás bizonyítottan 5-6 évig tart, éppen addig, amíg a fiatal erdősítés megerősödik. Mélyforgatást pedig csak tuskózott területen lehet végezni. Emiatt a mesterséges felújítás rendkívül energiaigényes, költséges, de elhagyhatatlan tevékenység. Ezt hosszú évtizedek keserves tapasztalata már régen bizonyossá tette az itt dolgozó szakembereknek.

A KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. 56 ezer hektár állami vagyonkezelésben lévő területen gazdálkodik. A vagyonkezelte erdőink fele fekete- és erdeifenyő, kerekítve 20-20% akác és fehérynár, azután vannak nemesnyárok a folyók mentén és egy-két százalék kocsányos tölgy, meg az egyéb fajok.

Erdősítéseinkhez a csemetét saját kertjeinkben neveljük. A lombok (fehérynár, akác) egy, a fenyők (erdei- és feketeenyő) két év alatt érik el a szabványnak megfelelő kiültethető méretet. A már említett állományszerkezetből eredően, véghasznált fenyőállományainkat csak mesterségesen, teljes talaj-előkészítést követően tudjuk felújítani. Ez a tuskókiemlést, a tuskó letolást vagy a tuskó lehordást és 70-80 cm-es mélyforgatást jelenti.

A csemete ültethető mélyforgatással egy menetben vagy klasszikus ERTI egysoros (EÜ-1) ültetőgéppel, melyekkel

Challanger mélyforgató erőgép

Fenyőcsemete-ültetés ERT EÜ-1 ültetőgéppel

kapcsolatban a következőket érdemes megemlíteni. A mélyforgatással egy menetben végzett ültetés lényege, hogy a mélyforgató eke által húzott barázda falára helyezük a 60+ szabvány méretű egyéves magági csemetéket, amelynek gyökerei így kerülnek a legideálisabb helyzetben a talajba mélység és elhelyezkedés tekintetében egyaránt. A következő menetben az ekét húzó erőgép, amely az esetek nagy részében lánctalpas traktor, egy újabb barázdát borít a csemetékre, betakarva ezzel a gyökérzónát. Fontos részlete a műveletnek, hogy a csemeték elhelyezkedése a barázda dőlésszöge miatt nem függőleges, hanem attól 40-45 fokkal eltér, ami azt eredményezi, hogy föld alá kerülő száruk kigyökeresedik, így a geotropizmusból eredően az aktív gyökérzóna megnövekszik és ezzel is javítja a csemeték kritikus aszályos időszakban életben maradásának esélyét. A módszert tudományos alapú kidolgozója *dr. Horváth László* bugaci tudós mérnök fejlesztette ki, melyet azóta is teljes sikerrel alkalmazunk. A mélyforgatás bármennyire is drasztikusnak és természetellenesnek tűnik, a homoki erdőművelésnek elengedhetetlen és szükséges művelete. Erdőssztyepp klímában, száraz termőhelyeken a mélyforgatással lehet javítani, a növények számára kedvezőbbé tenni a talaj vízgazdálkodását. Ökonómiai is ez a legtakarékosabb módszer, mert általa már nem merül fel további gépi költségigénye az ültetésnek. A csemeték a mélyforgatással egy időben kerülnek a fellazított talajba, az ültetés szántást követő újabb gépi műveletére már ez esetben nincs szükség. Meg kell jegyezni, hogy korábban Bugacon a fenyő-erdősítéseket is sikeresen ültették ezzel a módszerrel. Ehhez azonban hosszabb gyökerű csemetékre és főként nagy gyakorlattal rendelkező ültető személyzetre volt szükség.

A fenyő-erdősítéseket őszi mélyforgatás után tavasszal a már jelzett kerek traktorra függesztett ERTI egysoros ültetőgépekkel, 4-5 fős ültető brigáddal végezzük. Kettő az ültetőgépen helyezik földbe a csemetéket, hárman pedig előkészítik a csemetéket, valamint utólagosan elvégzik a szükséges igazításokat, betaposást.

Szólni kell még természetes felújításainkról, amiket teljes egészében sarjadztatással végzünk a jó és közepes növekedésű fehérynár és akác véghasználatunk után. Ezeknek az erdőrészeknek a véghasználat vegetációs időn kívül történik. Akác célállomány esetében 15-20 cm mély gyökérszaggatást végzünk a gyökérsarjak képződésének elősegítésére, a tuskósarjakat pedig az erdősítés befejezésig 2-3 alkalommal eltávolítjuk. Nagyságrendileg erdőfelújításaink egyharmada

Ültetés mélyforgatással egy menetben

(cca. 400 ha) történik természetes módon, kétharmada (cca. 700 ha) mesterségesen. A mesterséges lomb célállományokat ősszel (cca. 300 ha), a fenyőket (cca. 400 ha) tavasszal újítjuk meg.

Az utóbbi négy évben mesterséges lomb erdősítéseink közel harmadát, évente mintegy 100 hektárt fenyő, vagy akác után létrehozott őshonos fehérynár célállományokra cseréljük EMVA erdőszerkezet-átalakításos pályázati forrásból.

Idén tavasszal a KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt. 415 ha mesterséges első kivitelű fenyő célállományú erdőfelújítást és sajnos a már említett tavalyi aszálykár miatt 200 hektár pótlást végez, elődeink örökségének szakszerű és tartamos kezelése jegyében. 🌲

Lánctalpas mélyforgató

Rába mélyforgató erőgép

Agrár-szakképző iskolák fenntartását veszi át a minisztérium

A Vidékfejlesztési Minisztérium (VM) honlapján megjelent sajtótájékoztató szerint a szaktárca 46 szakképző intézmény fenntartását veszi át 2013. augusztus 1-jétől. Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter 2013. március 29-én írt alá megállapodást Balog Zoltán emberi erőforrások miniszterével az agrár-szakképző iskolahálózat kialakításáról.

Az intézmények átvételének részleteiről a felek 2013. május 31-ig állapodnak meg: a szerződés egyebek között kiterjed majd a zavartalan működtetés, így különösen a pedagógusok bér- és járulékterheinek, valamint a szakképző iskolák és feladatellátási helyek üzemeltetési költségeinek a biztosítására.

2013. április 12-én, Budapesten a Vidékfejlesztési Minisztérium Darányi Ignác Termében az elvi megállapodásban érintett agrár-szakképző intézmények – köztük az erdészeti szakiskolák – igazgatói számára a Vidékfejlesztési Minisztérium tájékoztatót tartott az átvétel következő lépéseiről.

Dr. Simon Attila István jogi és igazgatási ügyekért felelős helyettes államtitkár történelminek nevezte az időt, amikor 50 év után az agrár-szakképzésünk visszatér oda, ahonnan elindult. Előadásában utalt a Nemzeti Vidékstratégiában megfogalmazottakra az oktatás és a képzés átalakítása terén, valamint a Darányi Ignác tervben leírtakra.

Az agrár-szakképző iskolahálózat kialakítása során 2013. május 31-ig születik meg a végleges megállapodás a szakképzési törvényben foglaltaknak megfelelően, és 2013. augusztus 1-jén történik meg az átadás-átvétel. 2013. szeptember 1-jétől az átvett intézmények már VM irányítás alatt kezdhetik meg a 2013/14-es tanévet.

A tájékoztató napon a résztvevő intézményvezetőket Marekné *dr. Pintér Aranka* köszöntötte, a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ elnöke, aki a szakképzés megújulására, megújításának szükségességére hívta fel a figyelmet.

A nap további részében *Soós Beatrix*, a VM szakképzési referense ismertette a szakképzési változásokat a módosuló jogszabályok tükrében, majd az ő előadását követően *Földesi Gyula*, az agrár-szakképző iskolák átvételéért felelős miniszteri megbízott tájékoztatót az átvétel folyamatáról az átadás-átvétel jelenlegi állásáról.

Dr. Mezőszentgyörgyi Dávid, a Nemzeti Agrár-szaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet főigazgatója a hatékonyság, az innováció és a szakmaiság előtérbe helyezését emelte ki az agrár-szakképző iskolahálózat kialakítása kapcsán. Hangsúlyozta, hogy az elkövetkező hetek feladata lesz a NAKVI Intézmény-fenntartási Igazgatóságának a felállítása, a struktúra kialakítása és a NAKVI új SZMSZ-ének a megalkotása. Az elkövetkező hetekben, hónapokban még számos feladat előtt állunk. A cél a 2013. augusztus 1-jei zökkenőmentes átadás-átvétel.

Az előadásokat követő fórum keretében *Dr. Simon Attila István* helyettes államtitkártól lehetett kérdezni, aki a válaszok megadása után még néhány technikai információt osztott meg a jelenlévőkkel.

Bízunk benne, hogy a kialakításra kerülő agrár-szakképző iskolahálózat intézményei jól képzett agrár-szakembereket bocsátanak ki iskoláinkból, ezáltal is emelve a vidék és az agrárrium hazai jelentőségét.

Andrésiné dr. Ambrus Ildikó

Bedő Albert Középiskola, Erdészeti Szakiskola, igazgató

Márciusban ülésezett az OEE Oktatási Szakosztálya

A szakosztály a rendezvényen megvitatta a középfokú képzési intézményeinek a helyzetét. Elemezte az új OKJ-ban (Országos Képzési Jegyzékben) kiadott szakmaszerkezetet, amely az erdészeti szakmunkásképzést megtartotta önálló szakmának, míg az erdésztechnikus szakképesítés összevonásra került a vadgazdálkodási technikussal és az erdészeti gépészettechnikussal.

Andrésiné Dr. Ambrus Ildikó, az ásothalmi szakiskola igazgatója ismertette az új szakmunkásképzés várható alakulását a központi kerettantervek tükrében. A képzési idő csökkentése új szemléletet kíván az oktatásban, több feladatot ró a gyakorlati képzésre, ugyanakkor veszélybe kerülhetnek tanári álláshelyek.

Dr. Rónai Ferenc, a soproni iskola igazgatója, a szakterület szaktanácsadója a technikusképzésről adott tájékoztatást. Elmondta, hogy az erdész- és vadgazdálkodási technikus szakképzés összevonása következtében több mint 15 középiskola hirdetett erdészeti és vadgazdálkodási technikus szakképesítést. Az összevonást az iskolák és az Egyesület véleménye ellenére hajtották végre, a többszörös túlképzés előre jelezhető. Nem látható egyelőre, hogy az intézményrendszer

átstrukturizálása enyhít-e majd ezen a problémán. A technikusképzésnek rövidebb képzési idő alacsonyabb óraszámában kell megoldania a három szakma összevonását. Belátható, hogy ez sérülések nélkül nem valósítható meg.

A jelenlévők megvitatták az iskolák új fenntartási viszonyait. A hagyományos erdésziskolák a soproni gyakorló iskola kivételével valamennyien a megyei tankerületek szervezeti kereteibe és a KIK (Klebelsberg Intézményfenntartó Központ) fenntartásába kerültek. Az új állapot még sok kiforratlan megoldást eredményez. A VM tervezi valamennyi agrárképzést (köztük erdészeti, vadászati képzést) folytató iskola átvételét, a folyamat lépései azonban az iskolák szintjén még nem érzékelhetők (*a helyzet azóta változott lsd. a fenti bírt*). A résztvevők egyetértettek abban, hogy az iskolarendszer és az intézményhálózat átalakítása még folyamatban van, sok további változásra kell számítani.

A szakosztály a továbbiakban megvitatta előző évi működését, elfogadta a 2013. évi munkatervét és javaslatot szavazott meg egyesületi kiténtetésekre.

dr. Folcz Tóbiás, OEE Oktatási Szakosztály, elnök

Erdész vadász vagy vadász erdész?

Új utakon a középfokú erdészképzés

A szakképzés átalakításáról született döntés jelentősen érintette a Vidékfejlesztési Minisztérium hatáskörébe tartozó szakképesítéseket, köztük a középfokú erdész- és vadászképzést. A 150/2012 (VII. 6) Kormányrendelettel kiadott új Országos Képzési Jegyzék szerint összevonásra került két régóta külön oktatott szakma, az erdésztechnikus és a vadgazdálkodási technikus szakképesítés, amit 2013. szeptember 1-jétől már erdészeti és vadgazdálkodási technikus néven lehet indítani.

A szakképesítés kerettanterve most készül, amiben a két korábbi szakma egyesítését kell megoldani. Ezzel kapcsolatosan nem is elsősorban a szakmai kérdés okoz gondot, hanem az összevonásból származó következmények. Korábban az országban négy hagyományokkal bíró erdésziskola és két vadásziskola működött. Mára ez a szám nyolc erdésztechnikus és kilenc vadásztechnikus képzőhelyre növekedett, valamint három iskolában mindkét szakmát oktatják. Az összevonás eredményeként szeptemberben 14-15 iskola kezdhet erdészeti és vadgazdálkodási technikus képzésbe. Áttekintve a korábbi képzések szerkezetét és tartalmát, megállapíthatjuk, hogy az összevonással a hagyományos erdésziskolák viszonylag könnyen megbirkóznak, mert tantervükben szerepelt a vadgazdálkodás oktatása és az erdész végzettség mellett vadgazdálkodási végzettséget is igazolt. Ennek a vadgazdálkodás felé irányuló kiegészítése személyi és tárgyi feltételek vonatkozásában megoldott. Ezt bizonyítja, hogy a vadászversenyeket leggyakrabban az erdésziskolák nyerik.

Más a helyzet a korábban csak vadászati képzést folytató iskolákkal. Számukra komoly kihívás a korábban nem érintett erdészszakma képzési feltételeinek megteremtése és a hagyományos tradíciókkal bíró erdésziskolák szintjére emelése, még akkor is, ha az összevonással sérül az erdészképzésre fordítható idő.

A probléma azonban nem csak ebben áll. Mindkét területen túlképzés alakult ki, amit a vadgazdálkodás területén a sok port kavaráó vadgazdálkodási technikus felnőtt képzés „tömegtermelése” még tovább rontott. A jelentős túlkínálat kedvezőtlenül befolyásolja az iskolákba jelentkezők számát, ami elsősorban a jó színvonalú iskolákat hozza nehezebb helyzetbe. A korábbi évtizedekből jól ismert négy-ötösörös túljelentkezés már a múlté. A lecsökkent gyereklétszám és a meglévő intézményhálózat azt eredményezte, hogy a beiskolázás sikere érdekében szinte minden jelentkezőt fel kellett venni. Ezt diktálta a fejkvóta-rendszer is. Az újonnan belépő iskolák további elszívó hatást jelentettek. Sajnos sem a tanulók, sem a szüleik nincsenek tisztában a színvonalbeli különbségekkel és inkább a közelebb eső, de megkérdőjelezhető képzést választják az esetleg távolabbi, kollégiumot igénylő, de színvonalasabb iskola helyett.

Meggyőződésem, hogy a gyakorlat is különbséget fog tenni az egyes iskolákban megszerzett végzettségek között. Már ma megfigyelhető, hogy az erdőgazdálkodás területén elhelyezkedni tudó tanulók túlnyomó többsége a hagyományos iskolákból kerül ki.

Történt még egy szakmailag elrontott lépés. Eddig ismeretlen indítatásból az erdészeti gépészmérnök képzést a korábbi gépész ágazatból áttették az erdészeti és vadgazdálkodás ágazatába. Ez a hibás döntés kötelezővé tette a műszaki orientáltságú gépészsakma és a biológiai orientáltságú erdész-vadász szakma tananyagának 50%-ban történő megfeleltetését. Ez azt jelenti, hogy iskolarendszerben a 9-12. évfolyamon, vagy az érettségi után jelentkezők kétéves szakképzésében az első szakképző évfolyamon a két szakképesítés képzési anyagának meg kell egyeznie. Nem akarom minősíteni, de ez az eredménye, ha sablonokban gondolkodunk szakmai megfontolások helyett.

Kép: Drávavölgye Szakközépiskola

Még egy gondolat a sablonos gondolkodásról. Most van napirenden a szakképző intézmények megyei tankerületekhez rendelése. A túlzott központosítás gátja lesz a minőségi oktatásnak. Ha az intézményvezető nem kap megfelelő szakmai és gazdasági önállóságot, nem fog jól működni a szakképzés rendszere. A 23 éves vezetői gyakorlatom alatt az általam vezetett iskola volt önállóan gazdálkodó költségvetési intézmény, volt keretgazdálkodási jogkörrel felruházott közoktatási intézmény saját költségvetéssel és költségvetési biztos által felügyelt központi költségvetési intézmény keretgazdálkodási egysége. Ki merem jelenteni, hogy

minden pazarló költsékezés nélkül az önálló költségvetési gazdálkodás keretei között működött az iskola a legrugalmasabban. Akkor fejlődött, akkor tudtuk a problémákat időben kezelni. Minél jobban központosították a működésünket, annál nehezebben tudtunk létezni és egyre több problémát görgetünk magunk előtt. A látszólagos megtakarítás elsősorban ebből adódik, de ez kamatostól fog visszaköszönni.

Küszöbön áll az agrárképző intézmények Vidékfejlesztési Minisztérium fenntartásába kerülése. Ennek részletei még nem ismertek, de mindenképpen üdvözölni kell ezt a törekvést, aminek korábban volt már említésre méltó hagyománya. Meggyőződésem, hogy minden szakképesítésnek, sőt a gyakorlatnak, az oktatásnak és a kutatásnak is, a saját szakképesítésért felelős minisztériumánál lenne a legjobb helye.

Visszatérve a VM fenntartáshoz, csak remélni lehet, hogy ez a történelmi lehetőség megteremtí a feltételét az agrárképzés országos lefedettségének, a megfelelő iskolahálózat, szakmaszerkezet és profiltisztítás kialakításának, az intézmények kellő személyi és tárgyi rendszerének.

Ha bízhatunk abban, hogy a politikai megfontolások helyett szakmai szempontok kerülnek előtérbe, kialakítható lenne egy olyan agrár-iskolarendszer, amely hatékonyan tudja szolgálni az agrárium érdekeit és a szakember-utánpótlást.

Dr. Rónai Ferenc

NYME Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola, igazgató

Miért nem szerepel az erdő az alsó tagozatos kerettantervben?

Lampert Bálint doktorjelölt,

NYME EMK Kitaibel Pál Környezettudományi Doktori Iskola

A közoktatást érintő jelentős változások során az új Nemzeti alaptanterv (2012), valamint a NAT 2012 alapján készített új kerettantervek¹ számos esetben módosították a tanítandó ismeretek körét és struktúráját. A NAT 2007 leváltásának egyik indoka a konkrétumok hiánya volt. Nem szerepelt benne például Petőfi Sándor, ebből kifolyólag nem volt semmi garancia arra, hogy az iskolákban tanítsák.² Ha elfogadjuk azt az érvet, amely szerint csak azt tanítanak garantáltan az iskolában, ami konkrétan szerepel a NAT-ban, akkor reális lenne a veszélye annak, hogy a gyerekek mostantól nem fognak tanulni az erdőről, ugyanis az új NAT-ban sem található meg az erdő kifejezés.³

A korábbiakhoz hasonlóan szerencsére most sem menthetetlen a helyzet. Korábban az iskolák fenntartója vagy a minisztérium (a helyi vagy a kerettanterv engedélyezésével) garantálta, hogy lényeges tartalmak – lásd Petőfi – ne maradjon ki az oktatásból. Az új kerettantervek megjelenésével ez a garancia tovább tud erősödni, mert az iskolák mostantól csak a minisztérium által jóváhagyott, egyelőre még csak központilag összeállított kerettantervek alapján készíthetik el a helyi tanterveiket. Az új kerettantervek pedig viszonylag konkrétan meghatározzák a tanítandó tananyag 90%-át, az iskoláknak csak 10%-nyi eltérésre adnak lehetőséget. Elvileg tehát az

új kerettantervek jelenthetik a garanciát, hogy a NAT 2012-ben nem szereplő „erdő” ne maradjon ki az oktatásból.

Az alsó tagozatra vonatkozó kerettantervet áttanulmányozva szomorúan tapasztalható, hogy rejtélyes módon ismét hiányzik az erdő témakör. Valójában ennél összetettebb a helyzet, azonban ennek ellenére sem megnyugtató. A kerettanterv környezetismeret tantárgy 1-2. osztályra⁴ vonatkozó tartalmi előírásai alapján az egyik ún. tematikai egység az Élőlények közösségei címet viseli (8 tanórás időkeret). A témakör fejlesztési követelményeiben a következő meghatározás szerepel: „Egy, az iskola környezetében található jellegzetes életközösség megfigyelése, jellemzése.”⁵

A leírásnak teljesen megfelel akár az erdő is. A tanterv készítői mégsem írták be a fejlesztési feladatokba, hanem választási lehetőséget adnak. Ha tehát az iskola közelében vizes élőhelyet is találunk vagy éppen mezőt, akkor nem feltétlenül fognak a gyerekek az erdőről tanulni. Sok múlik jelenleg azon is, hogy a tankönyvírók beemelik-e az erdőt az új kerettanterveknek megfelelő (most készülő) tankönyvekbe, mert ezzel biztosítani tudnák az erdő helyét a tananyagban.

Számomra, mint a felsőoktatási tevékenysége mellett egy évtizede erdészeti erdei iskolában foglalkozásokat is vezető pedagógusnak további probléma az alsó tagozatos kerettantervvel, hogy a fenntarthatósággal kapcsolatos témakörben (*Megtart, ha megtartod 7 óra*)⁶

nem az erdőgazdálkodás, hanem az ártéri gazdálkodás példáján keresztül próbálják megértetni a diákokkal a tudatos, fenntartható ember–természet kapcsolatot.⁷ Nem teljesen világos ennek az oka, mert tapasztalataim szerint alsó tagozatos gyerekekkel is könnyen megérthető az erdőgazdálkodás működése (felújítás, nevelés, véghasználat), a természeti erőforrások tartamos és/vagy fenntartható⁸ kezelésének lényege, jelentősége. Ráadásul az erdőgazdálkodás az ország egészére jellemző gazdálkodási mód, szemben az ártéri gazdálkodással.

Alsó tagozaton még egyszer szerepel tematikai egységként az életközösség, ez a „Kertben, mezőn” (3-4. osztály); tehát ismétlenül nem az erdő.

Az elmondottak alapján reális a lehetősége annak, hogy alsó tagozaton az erdő kimaradjon az oktatásból. Felmerülhet a kérdés, hogy akkor az általános iskolában tanulnak-e egyáltalán a diákok az erdőről? A válasz igen, tanulnak, de csak az 5-6. osztályos képzési ciklusban. Akkor 12 órát rendel a kerettanterv az erdőhöz.

A fejlesztési feladatokat átnézve alapvetően megnyugtató, hogy kellő alapos-sággal dolgozza fel az erdő élővilágát, sőt az erdő „szociális, környezetvédelmi jelentősége”⁹ is megtalálható a témák között, de az erdőgazdálkodást ismét mostohán kezelik. Helyette az erdőpusztulás okainak megismerése, megértése szerepel feldolgozandó témaként.⁸ Természetesen ez is aktuális lehet hazánkban, különösen a klímaváltozással összefüggésben, de ezzel párhuzamosan a kerettanterv nem foglalkozik a hazai erdőterületek növekedésével. Miért? Továbbá, ha témaként megjelenik „a vadgazdálkodás szerepe, jelentősége”, akkor a tanterv készítői miért nem írták be a tanítandó ismeretek közé az erdőgazdálkodás szerepét, jelentőségét.

Az erdőgazdálkodás érintőlegesen (bár itt sincs leírva) a „Hegyvidék, dombvidék” tematikai egységben jelenik meg: „az erdők gazdasági jelentősége” címmel, de konkrét tartalmat, hogy mit is kellene itt tanítani, nem találunk. Érdekes volna tudni, mit szólnak az „al-

¹ A kerettantervek elnevezés elsősorban azt a hatást kelti, mintha az iskoláknak az elmúlt évekhez hasonlóan bőséges választási lehetősége lenne kerettantervekből. A valóságban az iskoláknak jelentősen szűkültek a lehetőségei, mert egyelőre csak központilag összeállított kerettantervekből választhatnak a helyi tantervük elkészítéséhez.

² <http://www.origo.hu/itthon/20110823-elkeszult-a-kozoktatasi-es-felsooktatasi-torveny-tervezete.html> letöltés: 2013. február 14.

³ Érdemes kipróbálni a következőt: a NAT 2012 letölthető pdf formátumban, majd a szókeresőjével lehet ellenőrizni

⁴ A kerettanterv kétéves ciklusokra osztja a tananyagot, ezért az iskola a helyi tantervben dönthet arról, hogy pl. 1. vagy 2. osztályban kívánja tanítani a 1-2. osztály képzési ciklusába sorolt témaköröket.

⁵ http://kerettanterv.ofi.hu/1_melleklet_1-4/index_alt_isk_also.html letöltés: 2013. február 11.

⁶ http://kerettanterv.ofi.hu/1_melleklet_1-4/index_alt_isk_also.html letöltés: 2013. február 11.

⁷ http://kerettanterv.ofi.hu/1_melleklet_1-4/index_alt_isk_also.html letöltés: 2013. február 11.

⁸ Mátyás Cs.: Erdészeti ökológia. Mezőgazda Kiadó, 1996., 19-20. o.

⁹ http://kerettanterv.ofi.hu/2_melleklet_5-8/index_alt_isk_felso.html letöltés: 2013. február 11.

földi erdőgazdaságok” (DALERD, KA-EG, KEFAG stb.), hogy csak a hegyvidéken van az erdőknek gazdasági jelentősége.

Véleményem szerint az erdészszakma nem figyelt eléggé az új kerettantervek készítésekor, mert a hazai erdőgazdálkodás kiváló oktatási példa lehetne a fenntarthatóság megértetésére, az ember és természet kapcsolati rendszerének bemutatására. Ezt erősíti az a tény, hogy az erdőgazdálkodás működő, és az ország egészére (nem csak a hegyvidékre) jellemző gazdálkodási mód. Az erdészeti szakma mindenhol büszkén vallja, hogy ágazata sikeres, jól bánik az erdővagyonnal, tehát olyan pozitív hazai példa, amit követendőnek kellene tekinteni, és ezt a gyerekekben már kisiskolás korban szükséges tudatosítani. Mégis mi az oka annak, hogy az elmúlt évek gyakorlatának megfelelően az erdészeti témakörök ismét kimaradnak vagy csak csekély szerepet kapnak a tananyagban?

Szerencsére még nincs késő ezen változtatni. Több lehetőség is rendelkezésünkre áll az erdő és az erdőgazdálkodás témájának bevezetésére. Az egyik lehetőséget az erdészeti erdei iskolák kínálják, ahol az 1-5 napos programok keretében, vagy különféle rendezvényeken kikerülhetetlen téma. A probléma ebben az esetben abból adódhat, hogy mennyi diák jut el egyáltalán erdészeti erdei iskolába.

A másik lehetőség a tanárkollégák meggyőzése az erdei iskolákban, konferenciákon, tanár-továbbképzéseken arról, hogy érdemes az erdőgazdálkodást is bevenni az oktatásba. Ez történhet egyrészt ott, ahol a kerettanterv lehetőséget ad rá. Sajnos ez csak felső tagozaton a „Hegyvidék, dombvidék” témakörben lehetséges. Másrészt alsó tagozaton csak a rendelkezésre álló 10%-nyi szabadon választható időkeretben – környezetismeret esetében évi 3-4 óra¹¹ – lehet foglalkozni az erdővel, erdőgazdálkodással. Ebben az esetben a pedagógus kollégáknak jelentős segítséget nyújthat egy kidolgozott segédanyag (pl. óravázlatok segédlettel). A NYME

Apáczai Karon 2009-ben KEOP pályázat keretében már elkészítettünk egy ilyen anyagot, amit a gyakorlatban többször sikeresen ki is próbáltunk. Személyes céлом ezen a területen, hogy a doktori disszertációm részeként új, frissített oktatócsomagot dolgozzak ki.

A harmadik lehetőség egyben az együttműködés hatékonyabbá tételét is feltételezi. Ez nem más, mint hogy az erdész- és a pedagógusszakma egymás tudását, kompetenciáját elismerve összefogjon, és közös munkájuk eredményeként megszülessen egy alternatív kerettantervi rész, vagy egy komplex oktatócsomag. Ez lehetővé tenné az erdő, erdőgazdálkodás, fenntarthatóság középpontba helyezésével a környezetismeret és természetismeret tantárgyak egy részének, továbbá a keresztantervi¹² kapcsolódásoknak (matematika, technika, ének-zene stb.) a tanítását. Amennyiben ez az elképzelés első olvasatra túlzottan ambiciózusnak tűnik, érdemes jobban tájékozódni a hazai kerettantervek között, ugyanis hamarosan elfogadnak egy hasonló szemléletű, de sakk-központú kerettantervet¹³, melynek legfőbb támogatója *Polgár Judit* és alapítványa.

A leírt gondolatok, elképzelések létjogosultságában és kivitelezhetőségében erősítenek meg a közelmúltban szerzett németországi tapasztalataim. 2012 őszén öt hetet volt szerencsém eltölteni *Prof. Robert Vogl* mellett a Weihenstephani Főiskolán (Freising, Bajorország), aki a németországi erdőpedagógia egyik legkiemelkedőbb képviselője. A professzor és kollégái most éppen egy erdővel, erdőgazdálkodással kapcsolatos oktatási programcsomag kiadásán dolgoznak a Ludwig Pedagógiai Főiskolával, valamint müncheni és München környéki általános iskolák bevonásával. Már a próbaoktatások, mérések lezajlottak, az így szerzett tapasztalatok felhasználásával hamarosan kezdődik a végleges változat kidolgozása, amelyet utána eljuttatnak az iskoláknak.

A cikk problémafelvetéséhez érdekességként említem meg, hogy a hatá-

lyos bajorországi tantervben harmadik osztályban kötelezően szerepel az erdő témakör, melynek keretében például a következő tananyagtartalmakat határozták meg: az erdő élővilága, az erdő fontossága, az erdő funkciói (védelem, gazdaság, közjólét), a helyi körülményeknek megfelelő témafókusz: oxigéntermelés, talajvédelem, fatermelés, szemetelés veszélye; erdész/ vadász. Továbbá a tantervben előírják az együttműködést olyan iskolán kívüli partnerrel, mint például az erdészeti hivatal (Forstamt), hogy annak a munkatársaival a diákok vegyenek részt növényültetési vagy állatvédelmi akciókban.¹⁴ Jól látható tehát a törekvés arra, hogy már alsó tagozattól a gyerekekbe neveljék az erdő fontosságát.

Mindezek összegzéséként úgy vélem, fontos és hasznos volna elgondolkodni azon, hogy Magyarországon mi okból továbbra is ennyire mellőzött az erdő, erdőgazdálkodás témakör a közoktatásban, miben van felelősége, és mit tehet az erdészeti szakma a helyzet változtatásáért. Nagyon sok pénzt fordítanak az erdőgazdaságok a közönségkapcsolat fejlesztésére, de ez mégsem tükröződik az oktatás központi dokumentumaiban. Sikeres közoktatási kezdeményezéssel a felnövekvő nemzedék széles körét lehet elérni, akik azután másként fogják értékelni az erdőt és annak kezelőit, ráadásul egy jól összeállított kerettantervi rész/oktatócsomag hatása messze túlmutathat az eredeti célokön. 🌿

¹⁰ „Az emberi tevékenységnek a természetes életközösségre gyakorolt hatásainak elemzése; az erdőpusztulás okainak és következményeinek megismerése.” - http://kerettanterv.ofi.hu/2_melleklet_5-8/index_alt_isk_felso.html

¹¹ Környezetismeret tantárgy 1-4. osztályig heti 1 órás tárgy.

¹² Keresztantervi szemlélet: több tantárgyi terület közös pontjainak egy kérdéskörben való feldolgozása.

¹³ <http://www.koznev.hu/cikk/koznevelés-online/vegjuk-peldanak-a-bastyat/> letöltés: 2013. február 14.

¹⁴ http://www.isb.bayern.de/download/8826/gslp2000_jgst3.pdf letöltés: 2013. február 12.

OSZTV-díjátadás

2013. április 30-án került sor a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara szervezésében lebonyolított ágazati Országos Szakmai Tanulmányi Verseny ünnepélyes eredményhirdetésére. A budapesti Pesti Barnabás Élelmiszeripari Szakképző Iskola dísztermében rendezett eseményen éppen tucatnyi agrár-szakképesítést képviselő és a tanulmányi versenyen kiváló eredményeket elért tanulók és felkészítő tanáraik vettek részt. Ünnepélyes keretek között vehették át az elért helyezéseikért méltán járó elismeréseket. *Pataki Tamás*, a Kamara Szakképzési Főosztályának főosztályvezetője nyitotta meg köszöntőjé-

vel a rendezvényt. Ezt követően a szakmai zsűri elnökei mutatták be az idei versenyeredményeket, kitekintve az adott szakképesítés jelen helyzetére is.

A 2012/2013. évi döntőben összesen 177 diák mérte össze tudását, akik közül természetesen nem maradhattak ki az erdésztechnikus tanulók sem. Részvételüket *Dr. Rónai Ferenc* az NYME Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola igazgatója értékelte, majd ő adta át az elismeréseket és az Országos Erdészeti Egyesület különdíjait is. Beszédében hangsúlyozta az Egyesület múltbéli elvülhetetlen érdemeit és ma is élő támo-

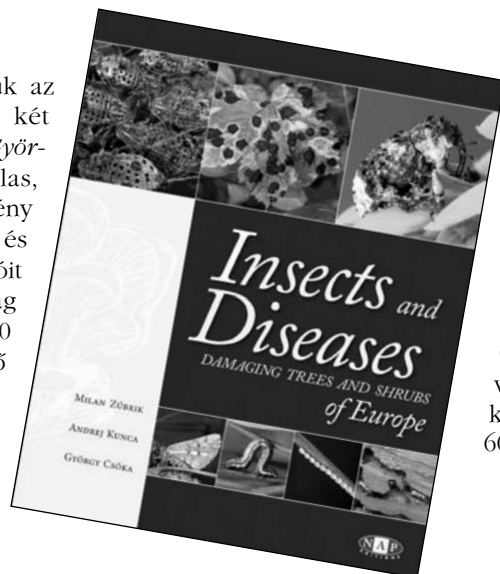
gató szerepét az erdésztechnikus képzés terén.

Az első helyet *Panyor Diána* (képünkön középen) a Kiss Ferenc Erdészeti Szakközépiskolából szerezte meg, míg a második helyezett *Benis Martin* lett (képünkön balról) az NYME Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola képviseletében. A harmadik helyen *Várhegyi Zsolt* (képünkön jobbról), a szegedi szakközépiskola tanulója végzett. A diákok felkészítő tanárai *Sztojkané Bodor Ildikó*, *Halápi Nándor* és *Dr. Pálinkó Mibály* voltak.

Nagy László

AZ EURÓPAI FÁK ÉS CSERJÉK KÁRTEVŐ ROVARAI ÉS KÓROKOZÓI

Népes európai szerzőgárda (köztük az Erdészeti Tudományos Intézet két kutatója, *Koltay András* és *Csóka György*) munkája az az 535 oldalas, nagyalakú (24x29cm) színes, kemény borítós atlasz, ami az európai fák és cserjék kártevő rovarait és kórokozóit gyűjti össze. A példátlanul gazdag színes fotóanyag (több mint 4300 kép), illetve a tömör ismertető szövegek 1100-nál is több fajt mutatnak be. Túlzás nélkül állítható, hogy ezzel a művel műfajában a legátfogóbb európai munka látott napvilágot. A könyv, illetve mintaoldalai megtekinthe-

tők a kiadó web-címén (<http://www.napeditions.com>), rákeresve az eredeti angol nyelvű könyvcímre, mely a következő: *Insects and Diseases damaging trees and shrubs of Europe*.

A könyv a francia NAP kiadó gondozásában egyidejűleg jelent meg angol és francia nyelven (ISBN: 978-2-913688-17-9). Szépséghibája az ára, ami 139 euró. Ha viszont megfontoljuk, hogy egy 2,3 kg-os könyvről van szó, különkénti ára már csak 60 euró.

Hirka Anikó

Erdészeti Tudományos Intézet
Erdővédelmi Osztály

Tömeges fenyőpusztulás a Keszthelyi-hegységben

Dr. Koltay András¹, Szakács István², Horváth Attila²

Előzmények

A Bakonyerdő Zrt. Keszthelyi Erdészetének területén a korábbi évtizedekben már többször előfordult az erdei- és feketefenyő-állományok hirtelen pusztulása. Legutóbb 1997-98-ban észleltek kiterjedt elhalásokat a fenyőállományokban. Akkor a vörösödés, elhalás elsősorban a 30-40 évesnél idősebb állományokban jelentkezett. Az akkori felmérések szerint megközelítőleg 300 hektárt érintett a megbetegedés. A pusztulást az extrém száraz időjárás és a jelentős mértékű stressz hatására legyengült egyedeken megjelenő különféle gombafajok okozták.

2012 tavaszán az erdészet szakemberei ismételtelen felfigyeltek a fenyők tömeges vörösödésére, ami a korábbi évekhez hasonlóan, elsősorban az idősebb és középkorú állományokat érintette. A tömeges elhalást az erdőgazdaság 2012 áprilisában jelezte az illetékes hatóságoknak (BfNP, KTVF, Erdőfelügyelőség), amelyek képviselői a kérdést megvizsgálták és az érintettekkel folytatott széles körű egyeztetést követően engedélyezték az üzemtervtől eltérő, korlátozottan a vegetációs időben is végezhető egészségi termeléseket. A hatóságoktól július végén megérkezett engedély kézhezvétele után az erdészet megkezdte a határozatban felsorolt erdőrészekben, a külön is megjelölt

időpontokban, a beteg és elhalt egyedek kitermelését. A munkálatok során az 50%-nál nagyobb mértékben vörös, illetve elhalt koronájú egyedeket távolították el. A területről nemcsak az ipariilag hasznosítható faanyagot, hanem az ágakat és a korona teljes egészét elszállították, külön figyelmet fordítva a kíméletes közelítési eljárás alkalmazására, megóvva a területen található védett növényeket és a természetes újulatot.

Mindezen erőfeszítések ellenére a pusztulási folyamat sok helyen nem állt le. A decemberi felméréseink szerint számos olyan erdőrésztben, ahol augusztus, szeptember folyamán elvégezték az egészségügyi termeléseket, további jelentős pusztulás következett be a területen maradt egészséges vagy csak kisebb mértékben fertőzött feketefenyő és erdeifenyő egyedek között. A pusztulás tényleges okainak feltárása és a megmaradó fák további sorsának tisztázása érdekében az Erdészeti Tudományos Intézet és a Bakonyerdő Zrt. Keszthelyi Erdészetének munkatársai széles körű vizsgálatot végeztek. Ennek keretében 2012 decemberében és 2013 januárjában terepi vizsgálatok folytak, továbbá 37 erdőrésztben mintagyűjtés is történt. A minták laboratóriumi vizsgálata, a terepbejárások során végzett állományvizsgálatok és a korábbi dokumentumok, feljegyzések adatainak alapján a következőket tudtuk megállapítani a tömeges fenyőpusztulással kapcsolatban.

Eredmények

Az erdészet területén lévő feketefenyő- és erdeifenyő-állományokban összesen mintegy 1400 hektárt érintett a pusztu-

lás. A magánerdőkben jelentkező pusztulásokkal együtt ez az érték magasabb, de ez utóbbiról nincsenek pontos adataink. Az egyes erdőrészekben a vörösödéssel érintett egyedek aránya változó, erdőrészekben belül is eltérő. A pusztulás 2012 tavaszán lett szembetűnő, de időben és térben tovább folytatódott az elhalások, vörösödések terjedése a nyári és őszi időszakban. Egyes erdőrészekben a decemberi és januári területbejárások során azt tapasztaltuk, hogy az augusztusban elvégzett egészségi termeléseket követően a megmaradó fák jelentős része 70-100%-os fertőzöttséget, koronaelhalást mutat. Ez egyértelműen jelzi, hogy a pusztulási folyamat, illetve a tünetek kialakulása nem állt le a nyár második felében, illetve az őszi folyamán.

A helyszíni vizsgálatok és a minták laboratóriumi elemzése során három kórokozót azonosítottunk nagyobb arányban az elhalt, illetve pusztuló fákban. Mindhárom kórokozót megtaláltuk a korábbi, 1998-as elhalások idején is. A feketefenyőkön legnagyobb arányban a hajtás és tüzelhalást okozó gomba, a *Sphaeropsis sapinea* (Fr.) Dyko & Sutton (syn. *Diplodia pinea*) fordult elő. Ez a kórokozó valamennyi állományban tömegesen jelentkezett. A felmérések szerint a pusztulások többségét, megközelítőleg 75%-át ez a kórokozó idézte elő. E mellett a *Cenangium ferruginosum* (Fr.) apoteciumos gombát ugyancsak nagyobb arányban azonosítottuk. Ez a kórokozó a vékonyabb és vastagabb ágak elhalását okozza, becsléseink szerint az elhalások mintegy 25%-a ennek a gombának tulajdonítható. E kórokozó-

¹ Erdészeti Tudományos Intézet, Erdővédelmi Osztály

² Bakonyerdő Zrt., Keszthelyi Erdészet

kon túl jóval kisebb számban, de mindenütt jelen volt a feketefenyő tűlevelein a *Dotbistroma septospora* (Dorog.) Morlet. Mindezek mellett elsősorban az erdeifenyőkön tömegesen jelentkeztek különféle xilofág rovarok, elsősorban szúfajok, amelyek a fák gyors és teljes elhalását idézték elő.

A pusztulás okait kutatva arra a megállapításra jutottunk, miszerint 2012-ben, a korábbi években is már bekövetkezett klasszikus kárláncolati pusztulás lépett fel a Keszthelyi-hegység fenyveiben. A pusztulási folyamat elindítója a 2011-es év szélsőségesen aszályos második fele, illetve 2012 szintén rendkívül száraz időjárása lehetett. A gyenge termőhelyi tényezők (sekély, köves vázta-lajok) és a csapadékhiány együtt olyan láncreakciót indított el, amelynek eredményeként súlyos leromlási tünetek és elhalások alakultak ki.

A hosszan tartó nyári, téli és tavaszi szárazság olyan stresszt idézett elő a fák élettani folyamataiban, amely az egyedek gyengültségi állapotához vezetett. Ez tápanyagfelvételi problémákat okozott és nagyobb arányú vízvesztéssel járt, ami jelentősen könnyítette a különféle kórokozók és károsítók megtelepedését. Mindezek mellett a *Sphaeropsis sapinea* kórokozó számára kifejezetten kedvező feltételek uralkodtak mind 2011-ben, mind 2012 tavaszán és a kora nyári időszakban. A magas hőmérséklet és egy-egy kisebb zápor ideális fertőzési körülményeket teremtett a kórokozónak. A hosszan tartó szárazság nyomán kialakult csökkent vitalitásnak köszönhetően a kórokozó nem csak a fiatal tűleveleket, hajtásokat fertőzte, de lehetővé vált a gomba terjedése a kéreg szöveteiben a vastagabb részek felé. Normál esetben ez a folyamat nem, vagy csak ritkán következik, be, mivel a fa természetes védekező mechanizmusai gátolják a gomba nagyobb arányú terjedését a kéreg szöveteiben.

Ugyancsak a víz-stressznek köszönhető a *Cenangium ferruginosum* tömeges megjelenése. A kórokozó endofita parazita gomba. A nemzetközi irodalmi adatok és a korábbi hazai tapasztalatok szerint mindig a kedvezőtlen klimatikus és termőhelyi viszonyok esetén okoz kiterjedt pusztulást. Rendszerint tünetmentesen él a gazdanövényben, de a stressztényezők hatására legyengült egyedeken parazita életmódra vált és a szállítószövetekben terjedve azok elhalását idézi elő. Ennek nyomán nemcsak a vékonyabb, hanem a vastagabb ágak is elhalnak. A kórokozó tömeges megjelenése és fertőzése okozta a 2012. évi

Cenangium ferruginosum zárt és nyitott termőtestei elhalt ágakon

mátrai fenyőpusztulásokat, melyről az Erdészeti Lapok korábbi számában beszámoltunk (CXL VII. évf. 10. szám).

Az említett folyamatok során elhalt, illetve részben elhalt fák esetében nagy a valószínűsége az egyéb gyengültségi kórokozók és kártevők (szú és egyéb xilofág rovarok) tömeges fellépésének és a pusztulási hullám kiterjedésének. A vizsgálatok során egyértelműen beigazolódott, hogy a gombafertőzések elsősorban a feketefenyőkön okoztak elhalásokat, míg az erdeifenyőn a szárazságból adódó vízvesztés és csökkent gyantaképződés teret nyitott a szúfertőzések előtt. Ennek eredményeként késő ősze az erdeifenyők többsége hirtelen, szinte minden látszólagos előzmény nélkül elpusztult. Ezt igazolják azok a megfigyelések, amelyek szerint a korábban egészségi termelésen átesett erdőrészekben augusztusban még zöldellő, egészségesnek tűnő erdeifenyők

koronája október végére egyöntetűen levörösödött, elhalt. Ilyen jellegű gyors elhalást az említett kórokozók nem képesek előidézni, ez a hirtelen pusztulás rendszerint szűkárósítás esetén következik be. Ezzel szemben a kórokozók fertőzése más jellegzetességeket mutat. A fertőzés kiterjedésekor kezdetben a koronáknak csak kisebb részletei halnak el, később fokozatosan egyes vázágak, majd végül az egész korona. Ez azonban hosszabb időt vesz igénybe, nem következik be néhány hét alatt.

A vizsgálatok során megállapítottuk, hogy az északi kitettséggű oldalakban, illetve a viszonylag hűvösebb völgyekben és a fiatalabb állományokban kisebb mértékű volt a pusztulás. Ez azt támasztja alá, hogy a déli és nyugati kitettséggű állományokat erősebb besugárzás és így nagyobb hőhatás érte, aminek eredményeként a pusztulás mértéke is nagyobb volt ezeken a területeken.

Következtetések

A pusztulási folyamat megállítása, illetve a károk mérséklése szempontjából az eddigi intézkedéseket, munkálatokat elégségesnek tartjuk, bár a jelenlegi tapasztalatok alapján úgy ítéljük meg, hogy az egészségügyi termelések kivitelezését célszerű lenne a vegetációs időszak végén megkezdeni. Ennek oka, hogy az elhalások a nyári és kora őszi hónapokban tovább folytatódtak és a korán elvégzett egészségügyi termelések után, késő őszi a megmaradó fák közül sok elpusztult vagy igen erősen fertőződött.

Az eddigi tapasztalatok szerint – a Balaton-felvidék, Mátra és Mecsek hegység hasonló jellegű pusztulásai alapján – azokat a fenyő egyedeket, amelyek 40-50%-nál nagyobb arányban fertőzöttek, illetve a koronájuk ennél nagyobb arányban elhalt, célszerű kivágni, mivel állapotuk nagy valószínűséggel tovább romlik és teljes pusztulásuk várható. A korona fertőzöttsége változatos képet mutat. Egyes fák esetében a korona csúcsa, míg más fákön az egyes oldalágak elhalása következett be. Abban az esetben, ha a fertőzés mértéke – az elhalt koronarész aránya – nagyobb, mint 50%, de ez csak a korona alsó felén jelentkezik és a vezérhajtás, illetve a korona felső harmada egészséges, ezeket az egyedeket még javasolt meghagyni az állományban, mert gyógyulásukra még van esély. Az egészségügyi termelések során kivágandó fákat minden esetben a helyszínen kell értékelni. Egyes esetekben nehéz eldönteni, hogy melyik kategóriába sorolható az adott fa. Ekkor várakozó álláspontra helyezkedve a következő szezonban visszatérve kell dönteni a fa sorsáról, vagy az adott területen a megmaradó és kivágandó fák optimális arányát mérlegelve. A döntésben segíthet az adott állományban megjelenő természetes újulat mértéke, jellege vagy a terület megközelíthetősége. Erre nézve nem lehet egységes szabályokat meghatározni. Ugyanakkor irányadónak kellene tekinteni a 40-50%-os arányt, de adott esetben ettől el lehet térni mindkét irányba 10-10%-kal.

A feketefenyő esetében ez az osztályozás megfelelő eredményt adhat, ugyanakkor az erdeifenyőknél más szempontokat is figyelembe kell venni.

Az erdeifenyőn a *Cenangium ferruginosum* gomba fertőzése és elhatalmasodása hosszabb idő alatt következik be. Ugyanakkor a vizsgált állományokban a fák elhalása a legtöbb esetben igen gyorsan, szinte hetek alatt történt. Ez a vízháztartási zavarokkal küzdő fenyőt könnyen előzőlő szűfertőzésnek az eredménye. Az erdeifenyők esetében ez volt az elhalások tényleges kiváltója. A feketefenyőknél is megfigyelhető volt a xilofág rovarok megjelenése, de korántsem olyan arányban, mint az erdeifenyőknél. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a területen maradó elhalt fenyők a későbbiekben (kora tavasztól) jelentős fertőzési veszélyt jelentenek a még megmaradó fenyőkre. Éppen ezért célszerű a minél teljesebb körű egészségi termelések mielőbbi kivitelezése valamennyi érintett erdőrészletben, különös tekintettel az elhalt vagy beteg erdeifenyő egyedekre.

Az elhalással érintett, idősebb fenyők többsége alatt a vizsgálataink szerint jelentős mértékű a lombos, természetes újulat megjelenése. A virágos kőris tömegesen, míg a molyhos tölgy és cser kisebb mértékben található meg a pusztuló fenyvesek alatt. Az eddigi gyakorlati tapasztalatok és a fertőzött erdőrészletekben végzett felmérés eredményei azt mutatják, hogy a pusztulással érintett erdőrészletekben már az egészségi termelések előtt is számottevő volt az újulat. Ugyanakkor a kitermeléseket követően – figyelembe véve a kíméletes közelítést és a kivágott fák koronáinak eltávo-

lítását is – a lombos természetes újulat már megjelent vagy rövid időn belül megjelenik. Így az állományok a jelenlegi természetes folyamatokat előnyben részesítő gazdálkodásnak és a terület természetvédelmi besorolásának is megfelelnek, mivel az idegenhonos fenyők lassú eltűnésével kialakulhat a egyes korú és többszintű lombos erdő.

A Balaton-felvidéki és a Bakony hegység egyes területein korábban észlelt hasonló pusztulások vizsgálata során több esetben tapasztaltuk a *Cenangium ferruginosum* kórokozó hirtelen eltűnését, illetve visszahúzódását. Ennek okát nem ismerjük, de feltételezhetően a környezeti feltételek változása idézheti elő. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a korábban csak részben fertőzött fák állapota hosszabb ideig is stagnálhat, illetve bizonyos idő után állapotuk javulhat is. Ezért javasoljuk az állományban maradó fenyők állapotának rendszeres időközönkénti felülvizsgálatát. Az esetleges további elhalások mértékének függvényében néhány évente ismételt el kell távolítani az elhalt, illetve erősen fertőzött fákat. Ezzel az eljárással a pusztulás folyamata megállítható, vagy sebessége jelentősen csökkenthető, ami hosszabb távon lehetőséget teremt a fenyő elegyes állományok fokozatos átalakítására.

A leírtak az idősebb állományokra vonatkoztak. Az elegyetlen fenyőállományokban a pusztulás mértéke szerint kell eljárni, azaz, ha a pusztult fák eltávolítása után a megmaradó fák száma a hatóság által előírtól alacsonyabb szintre esne, az egész erdőrészletet, vagy egyes részeit célszerű teljes egészében levágni. ❁

Sphaeropsis sapinea a tűleveleket és a tobozokat fertőzi

Mégis bele lehet lépni ugyanabba a folyóba kétszer! I.

Nagy Imre – tudományos munkatárs,
Erdészeti Tudományos Intézet Ökonómiai Osztály

Egy erdészgenerációnyi és nemesnyár vágáskornyi idő eltelt az úgynevezett „cellulóz program” lecsengése és gyászos bukása óta. Ismét időszerű a magyar nemesnyár-gazdálkodás helyzetének áttekintése, értékelése.

A fiatalabb kollégáknak ismeretátadási céllal, illetve saját emlékezetünk felfrísítésére említjük meg, hogy az egykori Jugoszláviával kötött nemzetközi szerződés teljesítése érdekében nemesnyárasokat telepítettünk igen kiterjedten erdészeti határ-termőhelyeken (V-VI. FTO). Ennek végeredménye az 1980-as évek elejére több 10 000 ha „nyárfafatemető” lett. Azok egy részét az akkor éppen soros „gabonaprogram” végrehajtása során visszaadtuk a szántóföldi növénytermesztésnek, míg 10 000 ha-os nagyságrendben fafajcserés szerkezet-átalakítással, vagy klónváltással igyekeztünk az erdész szakmaiságot és becsületet helyreállítani.

Az ágazati vezetés, igazgatás és a terpei kollégák tisztessége érdekében persze azt a tényt is hangsúlyoznunk kell, hogy a cellulózprogram ugyan elsődlegesen az államközi szerződés teljesítését, de másodlagosan a veszteséges, gazdasági küszöb alatti szántóföldi termelésből való területkivonást, harmadsorban pedig a gazdasági válsággal küzdő nagyüzemi mezőgazdasági szektor (TSZ, ÁG) sokadik és burkolt pénzügyi megsegítését tűzte ki célul. A szakmaiságot az aktuálpolitikai szempontok felülírták. Az erdészek feladatot kaptak, a parancsot pedig – mint oly sokszor – végre kellett hajtani. Ne feledjük azt a tényt, hogy az erdész általában alkalmazott!

A következő időszakban már inkább domináltak a gazdasági szempontok, a nemesnyárasok jelentős részt a helyükre kerültek és új, ráadásul speciális termőhelyi igényű (tűrésű) klónok is megjelentek.

A közelmúlt meghatározó szakmai változásai között tartjuk számon a zöld oldal részéről az ültetvénytörvény és idegenhonos fafajok, klónok visszaszorításának előírását, vagy annak igényét a

NATURA 2000 és a nemzeti védelem alatt álló területeken az erdőtelepítések (erdőfelújítások?) fafaj-megválasztása során.

Ezzel ellentétes hatású folyamat, a rövid vágásforduló és az elvárt magasabb hozam reményében, az A és NNY növekvő térfoglalása az erdőtelepítésben. A nemes tölgyek és a cser fafaj mellett számottevő ETE I. kivitel csak ezekből készül(t). A privatizáció során kialakult új, és meghatározóan szakmailag laikus földtulajdonosi kört elsősorban a gazdasági racionalitás vezérli. Erdész szakmai tisztességünk azonban megköveteli, hogy döntéseiket gazdasági oldalról megalapozottan hozzák meg. Ne a piacon éppen fellelhető szaporítóanyag, vagy a termelő elvárása igazítsa kezünket a termőhely feltárása során!

Az erdőtelepítéseket szinte soha nem előzi meg a várható fatermés és a pénzügyi hozam gazdasági elemzése. Ez a pályázati rendszer hiányossága. Eközben a NNY telepítés során a csekély ökológiai érték miatt kifejezetten ökonómiai szempontoknak kellene dominálni! Alig-alig van más szakágakban pályázati kiírás, aminek nem része az üzleti terv.

A jelenlegi pályázati rendszer minden termőhelyet elfogad és támogat, ahol az adott fafaj/klón egyáltalán képes többé-kevésbé zárt erdőt alkotni! A NNY erdőtelepítéseknél az I. kivitel + műszaki kiegészítő intézkedések (pl. vadkárelhárító kerítés) + 5 évig az ápolás és a kapcsolódó jövedelempótló támogatás együttes értéke ~ 1,1 millió Ft/ha, ami elegendő fedezetet a létrehozáshoz. Ezért az összegért a NNY a termőhely minőségétől többé-kevésbé függetlenül zárt erdőnek felhozható.

Ugyanakkor nagy kérdés, hogy a gyenge termőhelyen a termelési ciklus végén marad-e kézben haszon és az mire elég. A véghasználati árbevétel egy részét nyilván az erdő felújítására kell fordítani, ami lehet ismételt NNY I. kivitel a bevált, vagy a termőhelyet jobban hasz-

nosító klónnal, de akár fafajcserés szerkezet-átalakítás is. Ezeket a beavatkozásokat viszont jellemzően és kiszámítható módon már nem támogatják.

Az előzmények kifejtésében számos kérdőjel akad, ezek egy részére kerestük a választ:

1. Miként alakult a NNY területfoglalása hazánkban az 1996. évi LIII. tv. (Tvt.) hatályba lépése óta?

2. Milyen klónok határozzák meg a magyar NNY gazdálkodást, mekkora területi részesedéssel bírnak, milyen minőségű termőhelyen állnak és mekkora tervezett vágáskor mellett hasznosítjuk ezeket?

3. A klón/termőhely megválasztásának végeredményeként milyen a NNY gazdálkodásunk eredményessége, hol a gazdasági küszöb és mennyi a küszöb alatti állomány?

Feleletet – mint általában minden nagyléptékű erdészeti helyzetértékelésnél – az Országos Erdőállomány Adattár elemzésével, adatainak megfelelő szakmai szűrése után kaphatunk.

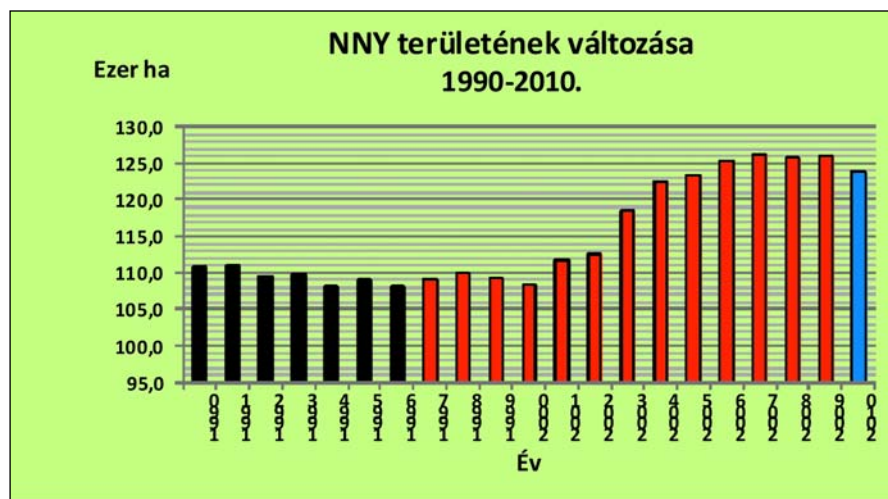
A terület alakulása

Az adatokból leszűrhető, hogy a nemesnyáras természetvédelmi korlátozásokból következő területi veszteségét az erdőtelepítések bőven ellensúlyozták, sőt a nemzeti forrásos finanszírozás időszakában (1997-2005) számottevő, 14,5 ezer ha-os területi növekedés is bekövetkezett.

A mezőgazdasági területek első erdősítése (közösségi támogatásos ETE) a NNY vonatkozásában egészen a 2009. évi XXXVII. tv. (új Evt.) életbe lé-

NNY térfoglalásának alakulása 1990-2010.					
forrás: NEBIH Erdészeti Igazgatósága (Ali Tamás - Nagy József)					
Év	Terület	Növekedés	Év	Terület	Növekedés
	e. ha	%		e. ha	%
1990	110,9	100,0	2001	111,8	100,7
1991	111,0	100,0	2002	112,7	101,6
1992	109,6	98,7	2003	118,6	106,9
1993	109,8	99,0	2004	122,6	110,5
1994	108,3	97,6	2005	123,5	111,3
1995	109,1	98,4	2006	125,5	113,1
1996	108,2	97,5	2007	126,3	113,9
1997	109,0	98,2	2008	125,9	113,5
1998	109,9	99,0	2009	126,1	113,7
1999	109,3	98,5	2010	123,8	111,5
2000	108,5	97,8			

* A szabad rendelkezésű erdők és a fásítások nélkül.
** A természetvédelmi törvény korlátozásait követően (1997-2012.).
*** A 2009. évi XXXVII. törvényt követően, önállóan < 0,5 ha kiesik - fásítás.

Fafaj/klón	1		2		3		4		5		6		Össz. ha	Ter. súly. átl.FTO
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%		
Olasz nyár	6	0,0	42	0,2	438	1,6	10 495	38,8	4 840	17,9	11 218	41,5	27 039	5,0
Óriás nyár	2	0,0	1	0,0	2 567	29,8	2 896	33,7	2 332	27,1	804	9,4	8 601	4,2
Agathe-F	8	0,1	7	0,1	137	1,2	6 350	54,8	1 992	17,2	3 100	26,7	11 593	4,7
Pannónia	51	0,1	24	0,1	478	1,1	18 220	40,8	7 890	17,7	17 950	40,2	44 614	5,0
Egyéb	70	0,2	164	0,5	1 021	3,2	13 134	41,2	5 759	18,0	11 763	36,9	31 908	4,9
Összesen	136	0,1	238	0,2	4 640	3,7	51 095	41,3	22 812	18,4	44 835	36,2	123 757	4,9

péséig területi stagnálást, enyhe bővülést eredményezett. A 2010. évi csökkenés bizonyos, hogy nyilvántartási változás. Az új Evt. alapján kiestek a 0,5 hektárnál kisebb és természetben elkülönült erdőrészek.

A gyakorlatilag nyugvópontra jutott telepítési kedv és az igen rossz piaci pozíciók miatt a közeljövőben a NNY jelentősebb területi csökkenése prognosztizálható. (Ma 1 m³ vezérválasztékának tekinthető NNY hámozási vakfurnér rönk ára nagyjából 1 m³ akác tűzifával egyenlő.) Ráadásul a védett folyó ártereken a legjobb NNY termőhelyeket veszítjük el.

Az álló nemesnyárasaink klónmegoszlása

A klónozott fehér és fekete nyárrakkal együtt mindösszesen harminc megnevezett NNY klón alkotja a fajtaszortimentet, ami mindenképpen kísérletező kedvre

utal és viszonylag széles termőhelyi skála lefedését biztosítja. Nem mehetünk el szó nélkül amellett, hogy az Országos Erdőállomány Adattárban 14 000 ha NNY állománynak (11%) nincs bekódolt fajtája. Nyilvántartásunk a szaporítóanyag származása és a fajtamegnevezés tekintetében igencsak hiányos.

Nyárasainkat a termőhely és klónválasztás eredményeképpen kialakult állomány kor-magasság szerinti FTO besorolása minősíti leginkább.

Kérdéses, hogy jó-e az I-VI. FTO skála felosztása, a kategóriák magassági határai? Még leginkább a jó magassági növekedésű óriás nyár mutat viszonylag kedvezőbb eloszlást, ott viszont a gyenge vastagsági növekedés és alacsony fajlagos fakészlet a V. FTO besorolású területeken is veszteséges termelésre utal.

Mindenesetre mind klónonként, mind összességében a területtel súlyo-

zott V. FTO körüli átlag nagyon gyenge termőhelyeket és számottevő kiterjedésben veszteséges gazdálkodást jelez. Ráadásul az Országos Erdőállomány Adattár adatai burkoltan feljavítottak, mert a sikertelen területek tömegesen egyéb részletben jelennek meg. A „0 minősítést” a soros erdőtervezéskor rendre kiejtjük.

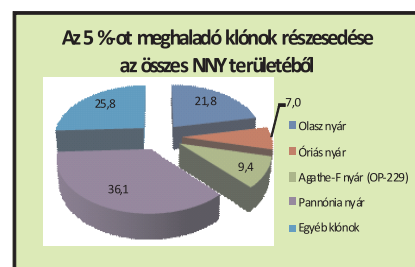
A jövőbeni fakitermelések alakulása és a folyamatosság értékelése szempontjából érdekes összefüggéseket mutat a klónonkénti korosztály-eloszlás is.

Az elemzésből látható, hogy meglepő módon jól tartja pozíciót az OLYN (27 000 ha) és korosztály-eloszlása is arányos (1-10 év 43%, 11-20 év 29%, 21-30 év 21%, 30 év felett mindössze 7%).

Az ERTI nemesítésű, részben a korán kialakuló durva kérgessége miatti jobb vadkártűrésből is következően Magyarországon kedvelt Pannónia nyár a meghatározó klón. Korosztály-eloszlása is egyenletes (44 600 ha, 1-10 év 33%, 11-20 év 52%, 21-30 év 15%).

Az ÓNY klón szerepe egyértelműen csökkenő, lassan kifut (20 év alatt, mindössze 8%-a van). Egyenletes koreloszlású, de a speciális termőhelytűrés miatt kisebb jelentőségű az Agathe-F (OP-229, 11 600 ha, 1-10 év 24%, 11-20 év 41%, 21-30 év 33%).

Összességében a teljes területen is egyenletes a koreloszlás, de a 11-20 év közötti korcsoport magas aránya a korábbi nagyobb telepítési, felújítási kedvre utal. Szerencsésnek mondható, hogy az idős, sőt kifejezetten túlkorosított korosztályok részesedése nem számottevő (30 év felett ~ 11 000 ha).

Felfutóban lévő klónok: BL nyár, I 45/51 nyár, I 58/57 nyár, Koltay nyár, Kopecky nyár, Blanc du Poitou nyár és a Triplo nyár.
Kifutóban lévő klón: Óriás nyár

Koroszt.	0-10	11-20	21-30	31-40	41-	Össz.
	év					
Fafaj/klón						
Olasz nyár	11 555	7 938	5 631	1 463	453	27 039
Óriás nyár	75	626	2 287	3 439	2 174	8 601
Agathe-F	2 840	4 797	3 830	121	6	11 593
Pannónia	14 530	23 104	6 942	34	5	44 614
Egyéb	7 258	11 822	9 333	1 228	2 266	31 908
Összesen	36 258	48 286	28 024	6 285	4 903	123 756

Alternatív lehetőségek nyárültetvények erdőművelésében

Korábban létrehozott nemesnyár-ültetvényekben leggyakrabban 3x4, 4x4-es telepítési hálózatot alkalmaztunk. Termőhelytől és klóntól függően az állomány 8-14 éves korában növedékfokozó – gyakorlatilag törzsszámfelező gyéritést hajtottunk végre. Ez a munka azonban nem a hagyományos törzsválogatással, hanem a kor divatja szerint „racionalizált” formában, minden második faszor kivágásával valósult meg. Unikumnak számított, ha egyedi válogatással vagy átlós irányú kiemeléssel biztosították a véghasználati 25-40 m² törzsenkénti növő teret.

A faszorok kivágásával nyitott, széles nyiladékszerű vágásrészekben a nyárfa tuskóin megindult a sarjképződés, ami tuskóként 10-50 szál vessző növekedését is jelentette.

E jelenségnek csekély hasznát és többnyire káros következményeit is tapasztalhattuk. Haszonként jelentkezett a megnyitott felületek részleges talajárnyalása, minimális vadtakarmány termelődése, és igen kivételes esetekben, hosszas engedélyezési eljárás utáni szaporítóanyag-gyűjtés lehetősége.

Hátránya elsősorban abban mutatkozott, hogy az élő tuskókon fejlődő sarjak továbbra is tápanyag- és vízfogyasztó konkurenciát jelentettek a visszamaradó állomány részére. Másodszorban, a sarjak a gyérités után 6-8 évre bekövetkező véghasználati időre is életben tartották a gyéritési tuskókat. Ezért az ültetvény felújításakor nem a véghasználati törzsszámnak megfelelő, hanem közel telepítési mennyiségű tuskó felszámolását kellett megoldani.

E hátrányok megszűntetése érdekében kerestük a gyéritési tuskók „vakításának” lehetőségeit.

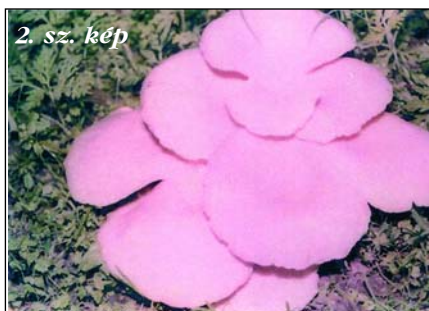
Számos megoldási lehetőség közül a tuskók forgácsolásával történő felszámolását annak magas költségigénye és a műveletre alkalmas gépi kapacitás szűkös volta miatt elvetettük.

A különböző ismert vegyszeres kezelési megoldásokat is kizártuk, mert kívánatosnak tartottuk a kemikáliák távol tartását az erdőtől. Biológiai megoldásként a szaprofiton életmódú gombákat hívtuk segítségül.

Ezek a gombák energiaszükségletük (szénforrás) megszerzésére fajspecifikus enzimek segítségével a faanyag alkotóelemeit (lignint, cellulózt

és más poliszacharidokat) egyszerűbb vegyületekké bontják és beépítik szerkezetükbe. E bontási mechanizmus olyan hatékony, hogy egyéb nagy molekulásulú szerves vegyületek igen erős C-H kötéseit is képesek megbontani. Ismeretes a laskagomba poliszirol/poliiolefin, dibenzo-furán stb. bontóképessége is. E tulajdonságát iparilag szennyezett talajok mentesítésére is használják.

Tuskón termelhető és főleg cellulóz-faló gombák alkalmazási lehetőségeiről számos irodalmi adattal rendelkezünk. Sikeres oltási és termesztési kísérletek folytak már a téli laskagomba, ízletes tőkegomba, téli fülőke, gyűrűs tuskógomba stb. fajokkal. Pagony H. és Kiss L. már az 1970-es években felhívták a figyelmet a laska lehetséges szerepére a nyárasok felújításában és a hulladékfa hasznosításában. Az egyes farontó gombák korhasztó tevékenységét és erdővédelmi kockázatát vizsgálva figyelembe vettük Igmándy Z. – Pagony Haracsi L. és Nyuen Van Thong vonatkozó közleményeit.

4. sz. kép

Végül üzemi méretű kísérleteinkhez az összes számításba vehető faj közül a legaktívabb bontósebességgel bíró és szigorúan szaprofiton életmódú lepkeaplót (*Trametes versicolor*) és a gombatermés értékesíthetősége szempontjából eredő gazdaságosság[tényező] miatt a laskagombákat (*Pleurotus*) választottuk.

Kísérleteinknél próbálkoztunk a laska több – általunk elérhető – oltóanyagával, de élő tuskón a téli laskagomba vad alanyáról nyert szaporítóanyaggal értük el a legjobb eredményeket.

Aprítékon viszont a Gyurkó-féle hibridek, a C-751-es és a florida típusok is jól teljesítettek.

A gyéritések elvégzése és a vágástér takarítása után haladéktalanul elvégeztük a tuskók oltását és takarását, majd november elején a tuskókat a takarásból kibontottuk. A 1. képen jól látható, hogy a kb. hat hónapos időtartam alatt a tuskókat a gombamicéliumok jól átszőtték és csak csenevész sarjképződés

5. sz. kép

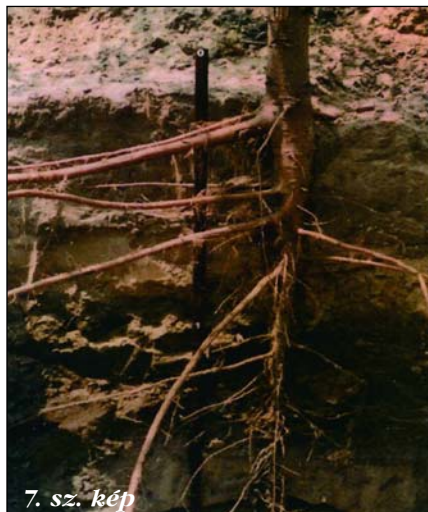

6. sz. kép

indult, ami a későbbiekben már életképtelenné vált.

Az első hideghatások után a tuskófejekken és a főgyökerek mentén megjelentek az áruképes termőtestek (2. és 3. kép). A sikeres átszőtetés után a faállomány alatti sarjak nélküli gyéritési tuskók szinte kivilágítanak az erdőből (4. kép). Az oltást követő második év őszén jelentkezett a gombatermés zöme és tuskómérettől függően a harmadik-negyedik évben már a gomba teljesen felélte táptalaját. A tuskókat a rovarok után kutató madarak elforgácsolták, vaddisznó feltúrta (5. kép).

Az állomány véghasználatára után a gyéritési tuskósorokon Vibrolaz 80 és JumboBuster altalajlazítók segítségével talajelőkészítést végeztünk (6. kép). Munkánk során igyekeztünk megtapasztalni, hogy a lazítókkal milyen mértékben közelíthetjük meg a V1-I tuskókat. Azaz milyen széles lazított sávokat tudunk kialakítani. Reméltük, hogy a mélyfúrásos technológiával telepített fák gyökérzetében a felszín közeli gyökérzet mérsékeltebben fejlődik ki. E tekintetben várakozásainkat a gyökérfel-

7. sz. kép

„A MI ERDŐNK” A MI NYARASUNK?

Érdekes műsor fut szombat reggelenként a Televízióban a fenti címen. Örvedetes, hogy így népszerűsítjük az erdeinket, ismertetjük az eredményeinket. (Olyan jó kezekben vannak az erdeink, hogy jobb kezekben már nem is lehetnének.) Nincs ezzel semmi baj, dicsekedjünk bátran, ha van mivel. Ám anyanyelvi műveltségünkkel sajnos már kevésbé dicsekedhetünk, mi több, szegyenkezni vagyok kénytelen. Szegyenkezni azoknak a kollégáknak a nevében, akik a műsorban „nyarakat”, „nyarasokat” emlegetnek. Ilyen szavak vannak ugyan a nyelvünkben, de a nyarak egy évszaknak a többszámú, a nyaras pedig a halak korát van hivatva jelezni. A jelek szerint egyetemi oktatásunknak is nagy fogyatékosága, hogy miközben nagy alaposággal megtanítják a fajok tudományos nevét, nem ismertetik viszont a magyar elnevezés ragozott, képzett alakjait. Kedves, a médiában szereplő kollégák! Szíveskedjete a szakmai műveltségetek mellé az anyanyelvi ismeretekből is fel emelkedni.

Reményfy László

táró vizsgálataink nem igazolták. A 7. kép mutatja, hogy a tápanyag gazdagabb talajrétegekben a dugványon erőteljes gyökérképződés indul. Megállapítottuk, hogy az élő tuskóktól 1,5 m távolságra elakadás és géptörés nélkül biztonságosan végezhető a több soros talajlazítás. A létrehozott 4-5 méter széles lazított sávokba akár két sor gödrös vagy mélyfúrásos felújítást végezhetünk. Egyidejűleg oltásra kerültek a véghasználati tuskók, amiket az oltást követő harmadik évben nehéztárcsákkal végleg a talajba dolgoztunk. Az idősebb (méretesebb) fák tuskóit a negyedik tenyészidő után már akár mélyszántással is felszámolhatjuk.

Részletes technológiai leírásokat és költségelemzéseket terjedelmi okok miatt nem közlünk, mint ahogy az apríték hasznosítása is külön beszámoló témája. Tapasztalataink szerint a tuskókorhasztás zökkenőmentesen beilleszthető a nemesnyárasok komplex nevelési és erdőfelújítási folyamatába. Jelentős energiamegtakarítása és mellékhaszonvételi potenciájából eredően alternatív megoldási lehetőségeket kínál elsősorban a magán-erdőgazdálkodás számára.

Dr. Darabos István, em. -
Dr. Farkas László, em.

2012-2013 telének időjárása

Az idei tél a csapadékviszonyok tekintetében kiemelkedő: az elmúlt 112 év 4. legcsapadékosabb telét jegyeztük. A szokásosnál hidegebb december és enyhébb január-februári időszak egy átlagnál melegebb telet eredményezett.

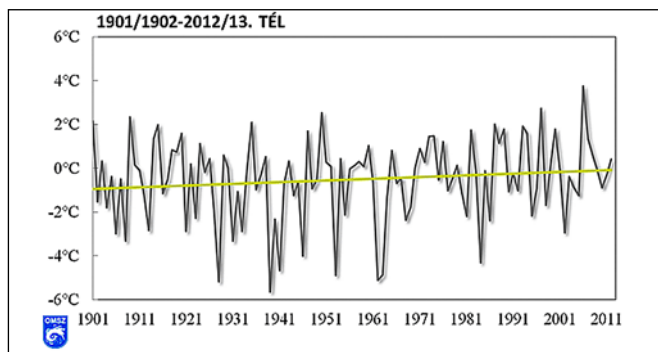
Hőmérséklet

Az idei téli hónapok középhőmérsékletének területi eloszlását tekintve É-D irányú növekedés látható: míg az É-i (ÉK-i) területeken 0 és -3°C között alakult a középhőmérséklet, az ország legnagyobb területén 0 és +1°C közötti, délen pedig az 1°C-ot is meghaladó értékeket jegyeztünk. Állomásaink közül évszakos átlagban a legmelegebb Szeged belterületén volt (1,9°C), a leghidegebb pedig Kékestetőn (-3,6°C).

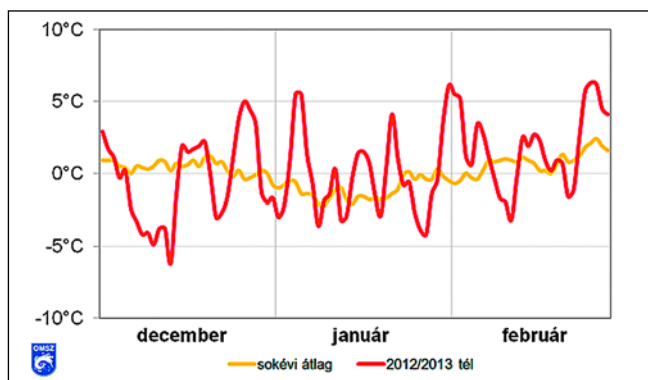
Az idei téli középhőmérséklet és az átlagos viszonyok közötti eltérés térképén ÉNy-DK irányú elrendeződés figyelhető meg: míg É-on (ÉNy-on) jórészt 0-0,5°C-kal hűvösebb volt a megszokottnál, a DK-i országrészben 0,5-1°C-kal melegebb volt a normálnál. Pátyod, Békéscsaba, Előszállás és Szeged környékén a szokásosnál több mint 1°C-kal melegebb havi középhőmérsékleteket regisztráltunk.

A téli hónapok sorát a december átlag alatti hőmérséklettel kezdte, majd a január és a február országos átlagban melegebbnek bizonyult a megszokottnál. A három hónap eredményeként a teljes téli időszak 0,4°C-kal melegebb volt az 1971-2000 közötti normálnál.

A küszöbnapok száma átlag körüli eredményekről számol be a hőmérsékleti viszonyok tekintetében: fagyos nappól 64-et regisztráltunk (a normál 65), téli nappól pedig 21-et (a normál 23). Mindössze a zord napok számában látható nagyobb eltérés, mely a melegebb viszonyokat támasztja alá: 3-at jegyeztünk az idei tél során, a megszokott 8-cal szemben.

1. ábra. Az országos téli középhőmérsékletek 1901 és 2012 között (interpolált adatok alapján)

2. ábra. A 2012-2013-as tél napi középhőmérsékleteinek eltérése a sokévi (1971-2000-es) átlagtól (°C)

A téli középhőmérsékletek 1901-ig visszanyúló idősorát tekintve az illesztett trendvonal egy igen gyenge, melegedés irányába mutató tendenciát jelöl (1. ábra).

Az idei tél a melegebb telek között foglal helyet, de nem képvisel kiugró értéket.

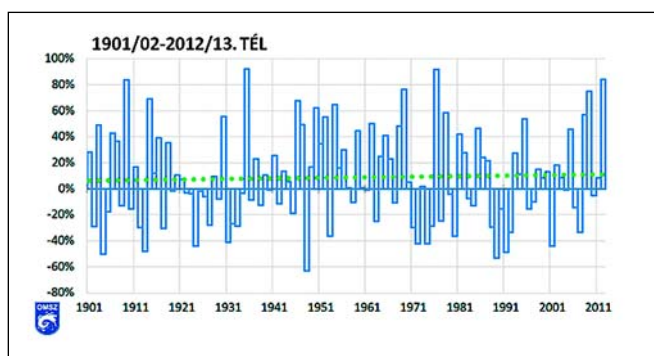
Míg a december a hidegebb hónapok között kapott helyet (78.), a január és a február az átlagosnál enyhébbnek bizonyultak. Összességében az idei tél a sor első harmadában helyezkedik el, az idei volt a 33. legmelegebb tél hazánkban.

Csapadék

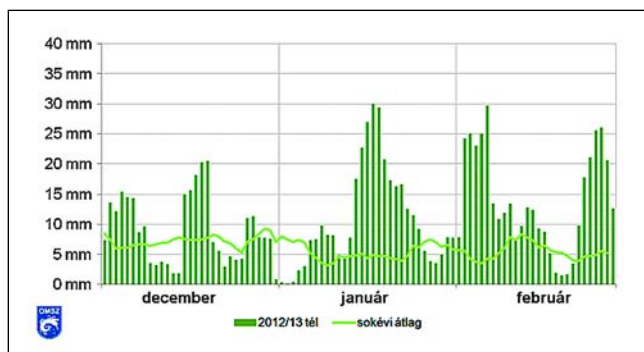
A Dunántúl bizonyult a legcsapadékosabbnak az idei télen: a DNY-i határon és a Balaton környékén nem volt ritka a 275-300 mm-es csapadék sem. Kelet felé haladva csökkenő tendencia látható. A legkevesebb csapadékot a DK-i területek kapták (150 mm alatt).

Az idei tél jóval csapadékosabb volt a megszokottnál, az ország túlnyomó részén a normál többszöröse, 150-200%-a hullott le. ÉNy-DK irányú anomália-csökkenés látható. A legnagyobb téli csapadékösszeget, 364 mm-t Nagybjom állomásunkról jelentették, mely az azon területen átlagosan le hulló mennyiség két és félszerese (273%). A mostani legkevesebb csapadékot, 97 mm-t Poroszlón jegyeztük, mely a normál 86%-a.

Minden téli hónapunkban több csapadék hullott a szokásosnál. A három hónap közül a februári csapadékösszeg a legmagasabb a normál 258%-ával, ezt követi a január 204%-kal, majd a december 120%-kal. Összességében a téli idő-

3. ábra. Az országos téli csapadékösszegek százalékos eltérése a sokéves (1971-2000-es) átlagtól 1901 és 2012 között (interpolált adatok alapján)

4. ábra. A 2012-2013-as tél országos átlagban vett, 5 napos csapadékösszegei és a sokévi (1971-2000-es) átlag (mm) - az adott dátumhoz tartozó érték az addig le hullott 5 napos összeget jelöli

szakban a megszokott csapadék-mennyiség 184%-a hullott le.

A küszöbnapok száma is a jóval csapadékosabb viszonyokat támasztja alá. Összesen 43 csapadékos napot regisztráltunk a téli időszakban az átlagos 28 helyett, havas napból pedig 26-ot jegyeztünk (a normál 17). Ezekon felül 1 hófúvásos napot, 31 hótakarós napot és 2 ónosos napot is számoltunk.

A 3. ábra grafikonján az idei téli csapadékösszeg a legmagasabb értékek között helyezkedik el.

Az elmúlt 112 év teleinek éves csapadékösszegéhez illesztett exponenciális trend enyhe emelkedést mutat.

Az átlagot jócskán meghaladó csapadékösszegek az elmúlt 112 év viszonylatában is kiemelkedőnek bizonyultak. A december a sor közepénél valamelyest előrébb, a csapadékosabb hónapok között foglal helyet, kiemelkedő azonban a januári és a februári csapa-

dékösszeg: a január a 6., a február pedig a 4. legcsapadékosabb volt. Az idei tél összességében a 4. legcsapadékosabb tél 1901 óta.

A talaj szempontjából az országos átlagban vett, 5 napos csapadékösszegeknek van jelentősége, melyet a 4. ábra szemléltet.

5 jelentős csapadékhullám figyelhető meg. December elején (december 2-6.) és közepén (december 16-19.) jelentkezett az első két csapadéktöbbség, a legjelentősebb csapadékhullámokat azonban januárban és februárban jegyeztük (január 14-24., február 2-10. és február 23-28.). A legnagyobb 5 napos összeg január 17-éig esett le (29,9 mm), melyet a február 6-áig lehullott 29,6 mm követ. Február végére az országban többfelé árvízvédelmi készültséget rendeltek el.

Az évszak során több rekord is megdőlt. Új rekordot jegyeztünk a középhőmérséklet sokéves napi maximumára

december 26-án, Mázán (11,9°C), valamint a maximális szélleőkés sokéves napi maximumára december 28-án, Kabhegyen (32,9 m/s). A napfénytartam napi maximuma több alkalommal is megdőlt, Szegeden december 13-án (8 óra), december 30-án (8,2 óra) és január 7-én (8,3 óra), valamint Miskolc Avason december 29-én (8,6 óra) és február 28-án (10,9 óra). A csapadék sokéves napi maximumára először január 13-án jegyeztünk új rekordot Bánokszentgyörgyön (32,5 mm), majd február 2-án Kemecsen (48,7 mm) és február 25-én is Lenti állomásunkon (36,0 mm). A hótakaró növekedésének sokéves napi maximuma Csörnyeföldön (január 14., 33 cm), Hegymagason (január 15., 36 cm), Martotabödögén (január 17., 35 cm) és Zalaváron dőlt meg (február 23., 30 cm).

Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat/met.hu

Agrárklíma konferencia Sopronban

2013. április 9-én tartották Sopronban az elmúlt év novemberében indult „AGRÁRKLÍMA: az előrevetített klímaváltozás hatáselemzése és az alkalmazkodás lehetőségei az erdészeti és agrárszférában” című kutatási program nyitókonferenciáját. A rendezvény fókuszában az időjárásfüggő agrárágazatokban jelentkező előrevetíthető klímaváltozás hatáselemzése és az alkalmazkodás lehetőségei álltak.

A TÁMOP program által majd 900 millió forintból megvalósuló gyakorlati kutatás célja egy térinformatika alapú döntéstámogató rendszer felállítása. A projekt konzorciális együttműködő partnerei: a Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki és Mezőgazdasági és Élelmiszertudományi Karai, az Erdészeti Tudományos Intézet, és a Zala Megyei Kormányhivatal.

Hazánk felszínének több mint 75%-át foglalja el elsődlegesen klímfüggő, azaz nem öntözött mezőgazdasági terület (szántó, rét, erdő). E területeken az előrejelezhető klimatikus változások kihatnak az agrárium egészére, az erdők fajösszeté-

telére és hozamára, a károsítók, betegségek elterjedésére. Hatást fejtenek ki a vadállományra, a fajok sokféleségére és ezen keresztül az emberi társadalom életminőségére is. A tervezett térinformatikai rendszer modellezi az évszázad során várható változásokat, és egyúttal gyakorlati javaslatokat kínál a megfelelő módszerek alkalmazására és a károk megelőzésére.

A sajtótájékoztatón (*Isd. képünkön*) elhangzottak szerint a rendszer újszerű megközelítésben mindhárom klímfüggő agrárszektorra kiterjed, a nem megszokott léptékű, évszázadnyi időtávlatot átfogó elemzések felvázolásával. Foglalkozik a különböző agrár-földhasználatok egymás alternatívájaként való kezelésével (pl. szántó helyett erdő), és ennek gazdasági és társadalmi hatásaival. Az elemzések eredményei alapján a gazdálkodók a jövőben a saját területükre vetítve választathatják ki a konkrét információkat. A döntéstámogató rendszer modellezésének mintaterületét az ehhez megfelelő adottságokkal rendelkező Zala megyében jelölik ki.

Nagy László

A házi berkenye szlovákiai elterjedése

íjf. Bakay László, Paganová Viera, Miroslava Maceková

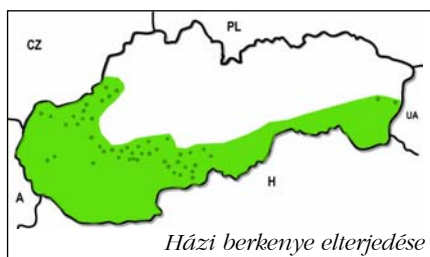
Szlovák Mezőgazdasági Egyetem Nyitra, Kertészeti és Tájmérnöki Kar

Házi berkenye

www.azevfaja.hu

A házi berkenye szlovák elnevezése oskoruša, ozgoruša vagy jarabina oskorušová. E ritka, de Szlovákiában nem védett faj elterjedésével a Felvidéken többen foglalkoztak: Bencat' (1995), Paganová és Pagan (1998), Bakay (2007), Mokrán (2009), Maceková (2011) és Uherková (2013). A házi berkenye elterjedésének északi határát a Moesz-vonal jelenti Szlovákia területén. Ezt a vonalat Trencséntől, Nyitrán, Bakabányán, Korponán, Poltáron, Rozsnyón, Kassán át egész Vinnaig lehet a térképen elképzelni. Ettől a vonaltól északabbra házi berkenyét csak elvétve találhatunk, főleg antropogén jellegű ültetésekről beszélünk. Lehet azt is állítani, hogy a házi berkenye és a szőlő termesztése kéz a kézben jár. A feltérképezett példányok jelentős része erdei környezetben kívül található (95%). Jelentősen több erdei példány van feltérképezve a Fehér-Kárpátokban és a Korponai-fennsík déli lejtőin, csak azért, mert ez a terület alapo-

sabb vizsgálatnak volt alávetve. A házi berkenye 105-610 m tengerszint fölötti magasságban található, de a példányok többsége 200-350 m magasságban érzi legjobban magát. A hideg völgyekben nehezen találunk házi berkenyét, de főleg azért, mert a többi faj nagyobb növekedési-potenciállal rendelkezik. A házi berkenye kiszorult azokra a termőhelyekre, ahol a többi faj növekedése a vízhiány miatt gyengébb. A feltérképezett példányok több mint 80%-ban a délkeleti, déli, délnyugati kitétséggű lejtőkön találhatóak meg. Az északi leőhelyeken a kitétség a déli lejtőkre szűkül. A házi berkenye igénytelen a talajföld minőségére. Szinte minden talajban megtalálható, az extrém alacsony és magas pH-értékkel rendelkező talajokon kívül. A házi berkenye előfordulását Szlovákia területén klimatológiailag így lehetne jellemezni: a januári átlaghőmérséklet a leőhelyeken: -1,8°C tól -5,0°C, a júliusi átlaghőmérséklet: 16,5°C tól 20,0°C. A házi berkenye számára – a kalkulációk szerint – azok a termőhelyek az ideálisak ahol az átlaghőmérséklet 7,5-9,0°C és az átlagszapadék 610-700 mm. Növény társulási szempontból a házi berkenye a tölgyesekhez fűződik. Ahogyan a kultúrtájban a szőlőhöz, az erdőben a somhoz és a kocsánytalan tölgyhöz fűződik az év fája. A Szlovák Mezőgazdasági Egyetemen több kutatási projekt foglalkozott és foglalkozik a házi berkenyével. A szárazságtűrését kutatták. Az eredmények a pozsgásokhoz hasonló viselkedést tártak fel a házi berkenyénél ami a víz gazdálkodását illeti. A kutatás része a házi berkenye fenotípusok feltérképezése is Szlovákia területén. Itt próbáltunk figyelemre méltó gyümölcsformákat, erősen és gyengén növekedő példányokat, Venturia rezisztens példányokat identifikálni és szaporítani. Ennek a vizsgálat eredmé-

IDŐSPIRÁLT ÜLTETTEK ZALÁBAN

A ZALAERDŐ Zrt. idén egy rendhagyó faültetés keretében emlékezett meg a Föld Napjáról. A nagykanizsai Csónakázó-tónál, az egykori favártól keletre a Központ és a Kani-zsai Erdészet munkatársai körkörösén, egy-fajta időspirált létrehozva ültették el az „Év Fája” eddig kiválasztott fajait, egyebek mellett vadkörtét, magyar kőrist, és az idei évben e címet elnyert házi berkenyét. A fák felismerését tábla segíti, melyen a magyar, illetve a tudományos (latin) elnevezés és az az év-szám szerepel, amikor megválasztották az Év Fájának.

Föld napi programmal az erdő és a környezet védelmére szerették volna felhívni az emberek figyelmét. Azért ezt a helyszínt választották, mert a Csónakázó-tó és környéke kedvelt kirándulóhely, sokan megfordulnak itt, s bíznak benne, hogy nem csak elmennek majd a fák mellett, hanem szívesen időznek itt, mindeközben védik a terület tisztaságát, és adott esetben utána is néznek, melyik fajra mi a jellemző.

A társaságnak még egy programja zajlott a Föld Napján. Három időpontban a Zalaegerszegi Erdészet szakembere vezette túrán vehettek részt a természet barátai a 3,1 kilométer hosszú zalacsányi tanösvényen, melynek végállomásán emlékfát is ültettek. A megyei személgyűjtő akcióhoz a Zalaerdő Lenti erdészete is csatlakozott, az állami vállalat munkatársai és önkéntesei a teljes gazdálkodási terület mellett a térség két fontosabb közlekedési főútvonalára, vagyis a 86-os és 75-ös utak, illetve azok környezetének megtisztítását is elvégezték.

Forrás: Zalaerdő Zrt.

nye Alsó Palojtán (Dolné Plachtince) látható, ahol a Gyömölcskutató Intézet és a Szlovák Mezőgazdasági Egyetem közreműködésével házi berkenye génbank jött létre, ahol a példányok fenológiai megfigyelését végzik. A génbankban 68 házi berkenye példányt található 11 leőhelyről. A jövőben szeretnénk erdészetileg érdekes fenotípusokat szaporítani és további szelekciónak alávetni. Ehhez jelenleg partnereket keresünk. 🌱

Előadás az Év fájáról Sopronban

Április 11-én az OEE Soproni Helyi Csoportja az Év Fája 2013 – a Házi berkenye egyesületi mozgalomhoz szervesen kapcsolódva csoport rendezvényt szervezett az Erdőmérnöki Kar főépületének tantermében. A megjelent résztvevők *Dr. Kárpáti László* elnök rövid köszöntője után *Prof. Dr. Bartha Dénes* intézetvezető egyetemi tanár, az Év Fája kuratórium vezetőjének előadását hallgathatták meg.

Felvezetőjében bemutatta a mozgalom alapítását, vázolta a lassan két évtizedes történetét, a kuratórium működését. Továbbá felelevenítette a mozgalom indításának motivációit, a német gyökereket, a kevésbé szakmai látóterben lévő, ritkább fajok bemutatásának szakmai és ismeretterjesztő céljait. Ismertette a fajválasztás szempontjait is. Megemlítette, hogy a kuratóriummal közös szervezésben, az egyesületi elképzelések szerint, idén várhatóan már on-line szavazás segítségével is lehetőség lesz

Dr. Bartha Dénes előadást tart a helyi csoportnak

az OEE tagoknak részt venni a jövő évi fajválasztásban. A nemzetközi kitekintés bemutatása után kézbe vehetőek voltak a kapcsolódó kiadott színvonalas egyesületi és egyéb kiadványok is. Az előadás további részében rövid botanikai jellemzést kapott a hallgatóság az idei Év fájáról, a ház berkenyéről.

Ezt követően *Lomniczi Gergely* főtűkár a mozgalom jövőbeli társadalmi ismertségének szélesítési lehetőségeit és elképzeléseit vázolta fel. Ennek első jelentős lépését, az Év Fája kezdeményezés önálló tematikus honlapját (www.azevfaja.hu), annak tartalmi szerkezetét, működését részletesen is bemutatta.

A rendezvény utolsó előadásaként *Nagy László* főszerkesztő az OEE tavaly nyáron megújított egyesületi és ágazati weboldalát és az Év Fája mozgalomhoz való támogató kapcsolódását részletezte.

Nagy László

ÉRTÉKES ADOMÁNYOK A KÖNYVTÁRNAK AZ ERDÉSZETTÖRTÉNETI SZAKOSZTÁLY TAGJAITÓL

Az Egyesület Erdészettörténeti Szakosztálya 2013. április 25-én az Erdészeti Információs Központban tartotta ülését. Ennek alkalmából számos szakosztálytag különleges ajándékokkal gazdagította Könyvtárunkat, amit ezúttal is szeretnénk hálásan megköszönni!

Dr. Tóth Aladár már az előző szakosztályülésük alkalmával különleges, stilizált sarangot formázó íróasztaldísszel lepté meg a Könyvtárat, amelyben 21 főbb fajunk fahasábjait találjuk a fajok kódok magyar és székely rovásírású feliratozásával. A sarangot az egyenruhás kerületvezető erdész most átadott ólomfigurája őrzi. Külön táblán 14 fajunk nagyobb léptékű famintáját is megkaptuk hasonló feliratozással.

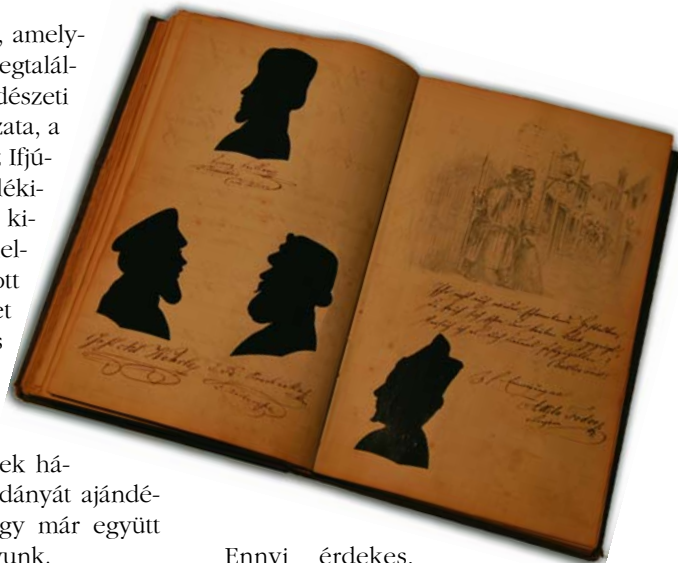
Béni Kornéltól az 1920-30-as évekből származó vadászati és geodéziai témájú könyveket kaptunk Márkus János egykori uradalmi főerdész hagyatékából.

Kiss Csaba, a szakosztály legifjabb tagja rendkívül értékes DVD-vel gazda-

gította gyűjteményünket, amelyben egyebek között megtalálható számos korabeli erdészeti alaplíra digitalizált változata, a Bástyánk több száma, az Ifjúsági Kör millenniumi emlékirata, vagy az 1931-ben kiadott Mi nótáink. Képmelként a kézzel írott Erinnerung árnyképek is tartalmazó különleges oldalát mutatjuk be.

Szakács László kollegánk a zalaegerszegi erdőkről szóló könyvének három keménykötéses példányát ajándékozta a Könyvtárnak. Így már együtt van az 5 köteles példányunk.

Stift László az Erdészettörténeti Szakosztály 50 évvel ezelőtti megalakulásának előzményeit, meghívóit, eredeti levelezését tartalmazó, pótolhatatlan értékű iratcsomóval egészítette ki Egyesületünk levéltári anyagát.

Ennyi érdekes, értékes és különleges ajándék Könyvtárunk piros betűs ünnepévé emelte az emlékező szakosztályi ülést.

Dr. Sárvári János, a Könyvtár őrje

Kis Műszaki Napok Zalában

Az idősebb generáció még emlékszik az évente megrendezett (gyakran az OEE vándorgyűlésekkel egybekötött) Műszaki Napokra. Ezeket a minisztériumunk (majd a FAGOK) szervezte, bemutatván egy tucatnyi gépet Európából.

Április 4-én a ZALAERDŐ Zrt. és az OEE Nagykanizsai Helyi Csoportja 8 korszerű erdészeti gép felvonultatásával tartott szakmai rendezvényt, melyet nyugodtan elnevezhetünk Kis Műszaki Napoknak. A gépek bemutatási sorrendjében írom le és adom közre észrevételeimet, eltekintve a gépek részletes ismertetésétől.

Önjáró aprítógép

MAN alvázra épített JEMZ német gyártmányú dobos aprítógép, Epsilon kiszolgáló daruval. Az aprítógép évi 1200 üzemórával 30 ezer tonna aprítékot termel. A vállalkozás két ilyen géppel rendelkezik, így napi 10 kamion aprítékot állít elő és juttat piacra; ez ugyancsak jelentős logisztikát igényel. A vállalkozás az aprítógépek mellett 3 forwarderrel, 7 tehergépkocsival (kamion is), egy harvesterrel és egyéb gépekkel és eszközökkel is rendelkezik. A gépek műszaki ellátását döntő mértékben saját műhelyükben végzik, kivétel a speciális eseteket (pl. elektronika javíttatása). A 6x6 TRANS névre hallgató kft. tevékenységi köre igen szerteágazó. Az erdőgazdálkodási munkák tervezése és kivitelezése mellett fakereskedelem és fuvarozás, valamint szükség szerint szakirányítás is szerepel köztük.

A kft. éves árbevétele 2 milliárd Ft, igen imponáló adat. A vállalkozás alapí-

tója 2000-ben az általam régről ismert fiatal erdésztechnikus, *Horváth Imre*. Két ügyvezető társával irányítja az összesen 25 fős céget, példaképpül szolgálva az ifjú generációnak.

VALTRA T133 + GRANAB FC 8 rakodógép

A mobil hidraulikus farakodógép a ZALAERDŐ Zrt. tulajdonában van és üzemel. A kiváló VALTRA traktort, mint alapgépet gyártó finn üzemben magam is jártam. A gyárban meggyőződhettem a magas szintű technológiáról, és a nagyfokú rugalmasságról. A gyár egyedi igényeket is tud teljesíteni, és a finn gazda akár gyártás közben is megtekintheti készülő gépét.

A traktorra JAKE segédvázra szerelt kitérhető svéd daru érdekessége a kitérhető rendszer. Ezt a hazai VAZSANZO Kft. gyártja, annak sajátja. A talpalók ferdén lefelé, majd oldal irányban is kitérhető, biztosítva ezzel a rakodógép szükséges stabilitását.

VOLVO FMX 6.6 + GRANAB TC 87 tehergépkocsi

A tíz tonna teherbírású önrakodós 6x6 kerékképletű tehergépkocsi láttán eszembe jutnak jó emlékü dr. Káldy professzorom szavai: miszerint „talicskázunk a fát”. Annak idején ugyanis 5 tonna teherbírású Csepel, IFA, Prága, Zil tehergépkocsikat használtunk faanyag-szállításra (mozgatásra).

Az autókat nem egyszer közelítésre is használtuk az alacsony feltáróút-sűrűség, a forwarderek hiánya miatt. A korlátozott számú rakodógép miatt a teherautókat csoportokban üzemeltettük.

A bemutatott terepjáró VOLVO igen imponáló 443 mm szabad magassággal rendelkezik. A ZALAERDŐ Zrt. tulajdonában van (további tíz hasonló járművel együtt), és bérleményként használják a vállalkozók.

KERAX 460.26 6X4 + GRANAB TC87 TKG

A Renault gyártmányú farszerelt darus 6x4 hajtásképletű tehergépkocsi a távolsági faanyag-szállítás eszköze. (A vezetőfülké szálláshellyel és klímával is rendelkezik.) A tehergépkocsihoz VAZSANZO VEP-12 rönkszállító pótkocsi volt kapcsolva, ezzel a szerelvény 25 tonna faanyag szállítására alkalmas. A szerelvény összeállításánál a hasznos terhelés növelését ALUCAR gyártmányú alumínium rakoncás felépítmény biztosítja. A járműszerelvény érdekessége a beépített tengelyterhelés-mérő, igen hasznos a közúti ellenőrzéskor.

AH WI M500 mulcsozó

A házigazdánk nemrég beszerzett vágástakarító munkagépe. Munkában tekintettük meg. Meggyőzően aprította a

10 cm átmérőjű fenyőtörzsdarabot. 2,3 mm-es munkaszélességgel dolgozik VALTRA traktoron három pontra szerelve. A gyártómű 0,3 ha-os műszakteljesítményt szavatol, az üzemeltető erdészet jóval magasabb teljesítményt remél elérni műszakonként.

AHWI S 650-700 pásztázó

A VALTRA traktorra farszerelt pásztázó gépet ugyanaz az erdészet harmadik éve üzemelteti, imponáló 1,5 ha-os műszakteljesítménnyel; tuskós területek pásztázás talaj-előkészítésére.

KOMATSU 860.4 FORWARDER

A ZALARDÓ Zrt. évek óta bérüzemeltet forwardereket. A 14 tonna teherbírású 2x (4x4) hidrosztatikus hajtásképletű forwarder a bemutatón megbukott. Olyan meredek kaptatóról próbált a teljesen átázott csapásról a feltáró útra feljutni, ami boggi lánc hiánya miatt nem sikerült. Ez a tény persze nem von le a VALMET (ma már KOMATSU) forwarder értékeiből, amit régóta ismerünk. (A VALMET volt az első üzemelő forwarder a szombathelyi FAKOMBINAT-nál). A ZEFAG-nál is volt Timberjack forwarder a 70-es években, és volt hazai gyártású is VARUTA

márkanévre hallgatva. Ezek a próbálkozások a magas bekerülési költség és a méteres választek miatt nem tudtak elterjedni.

SAMPO ROSENLEW SR 1046 HARVESTER

A bemutatott harvester több célú fakitermelő gép. Ezeket a gépeket (harvesterek, processzorok) a skandináv országokban fejlesztették ki.

1973-ban Németországban 26 millió köbméteres fenyő széltörés keletkezett. Felkészítésén fél Európa fakitermelő brigádjai mellett megjelentek az akkor már kész svéd többcélú fakitermelő gépek is, és sokat segítettek a katasztrófa elsődleges felszámolásában.

Azóta a többcélú gépeket magas szintre fejlesztették és a fejlett fenyő országokban kizárólagossá váltak. A Zalában néhány éve fellépő erős szűkárósítás vezetett egy harvester beszerzéséhez házigazdánknál. A gép alig fél éve üzemel, ma már igen imponáló teljesítménnyel dönt, gallyaz és darabol egy személyes munkavégzéssel 42 cm átmérőig. Jó volt látni a gép munkáját!

A látottak reprezentálták a mai erdészeti technikák korszerű, magas színvonalát. Az időjárás ezen a napon méltá-

nyos volt a 130 résztvevőhöz. A vendégek és a helyi csoport tagjai gazdag ismeretanyaggal távozhattak. Elismerés a házigazdának a kiváló szervezésért és logisztikáért, beleértve az ízletes és meleg záró ebédet is.

dr. Mátrabérci Sándor
fotók: Fűr Tamás

Felvidéken járt a Fakereskedelmi Szakosztály

Az április 25-i rendezvény az Ipoly Erdő Zrt. gazdálkodásának bemutatásával kezdődött. Kiss László vezérigazgató a főbb mutatószámok mellett, a térség és a város történelméről is adott egy rövid áttekintést. Hoffmann András főmérnök részletesebben foglalkozott előadásában a Társaság természeti adottságaival, a gazdálkodás jellemző adataival, majd konkrét példán keresztül bemutatta az aprítéktermelés kezdeti tapasztalatait mind technológiai, mind ökonómiai oldalról.

A Szlovákiai Államerdészet részéről ing. Ján Psársky, az önálló gazdálkodási egységként, de az államerdészet szervezésén belül működő Biomassza Üzem igazgatója tartott érdekes előadást. Az üzem évi cca. 140 000 tonna aprítékot állít elő az ország hét körzetében, amelyet mintegy 30 hazai erdőmű részére értékesítenek. A szlovák állami erdészeti fakitermelésének jelenleg alig 4%-át kitevő aprítékként feldol-

gozott alapanyag mennyisége jelentősen növekedhet. Meghatározó tényező a gazdaságosság kérdésében a szállítási távolság. Tapasztalataik szerint cca. 40 km-nél messzebbre már csak közbelső, tároló telepek kialakításával és speciális szállító járművek alkalmazásával mozgatható az apríték eredményesen.

A terepi program során – a határt átlépve, szlovák területen – a Grizzly DT 38 aprítógép került bemutatásra munka közben. A helyi erdészeti kollégák beszámolója szerint jól illeszkedik a techno-

lógiai sorba a térség jellemzően akácos állományai esetében.

A kistérségi, lakóközösségi biomassa-felhasználás példájaként az Intech sro. – Nagykürtös-fűtőmű meglátogatása következett. A korábbi széntüzelésű fűtőmű a város lakótelepét látja el hőenergiával és használati meleg vízzel. Az Európai Unió támogatással létesült biomasszakazán és kiszolgáló egységek mintegy 10%-os megtakarítást eredményeztek a lakosság számára.

A számtalan hasznos, gyakorlati információt szolgáltató szakmai nap Kékkő lovagvárának a megtekintésével zárult. A Balassik birtokaihoz tartozó egykori erősség falai között emlékeztünk a híres költőre, Balassi Bálintra is.

Köszönet a szervezőknek a pontos és lelkiismeretes munkáért.

Reinitz Gábor,
OEE Fakereskedelmi Szakosztály,
titkár
Kép: Mőcsényi Miklós

MEGOSZ visszatekintés az elmúlt évre

A Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége 2013. május 10-én tartotta az idei rendes Közgyűlését. Ennek kapcsán számba vettük a magánerdőt érintő legfrissebb információkat, támogatási lehetőségeket, jogszabály-módosításokat és visszatekintettünk a tavaly elért fontosabb eredményeinkre.

Erdészeti szakirányítás

Az elmúlt év során is valamennyi lehetséges fórumon (cikkek, vitaműsor a Kossuth Rádióban, Monitoring Bizottsági ülések, MEGOSZ rendezvények) felvetettük az erdészeti szakirányítás támogatásának szükségességét. Bár a jelen állás szerint a következő uniós költségvetési időszakban (2014-2020) szaktanácsadási, műveletési jogcím keretében nem kívánják támogatni az erdészeti szakirányítást, de remény van arra, hogy más jogcím keretében részben, vagy egészen megoldható lesz a finanszírozása. Első lépésként sikerült elérni, hogy a Fiala erdők állománynevelése jogcímen belül a számlával igazolt ezirányú erdészeti szakirányítási költségek 50%-a elszámolhatóvá vált. Fontosnak tartjuk, hogy – a megújult agrárkamara segítségét is kérve – az erdészeti nemzeti és uniós támogatási jogcímek igénybevétele, adminisztrációjának és szakmai megvalósításának érdekében visszaállíthatjuk a korábbi évek működőképes erdészeti szakirányítási rendszerét.

Közfoglalkoztatás

A közfoglalkoztatási lehetőségek 2011-ben nyíltak meg először a magánerdősök előtt. Az utóbbi két esztendő legfontosabb tényezői szerint 2011-ben 84 közfoglalkoztató két pályázati lépcsőben összesen 945 főnek, míg tavaly 95 közfoglalkoztató 1009 főnek nyújtott munkalehetőséget a magyar magánerdőkben. A Belügyminisztériummal kialakult szoros együttműködés nyomán az idén több mint 1200 fő közfoglalkoztatását vállalták a magánerdősök, bár a keretek szűkülése miatt a futamidő 6 hónapra csökkent. A MEGOSZ kiemelt feladatának tekinti és folyamatosan szorgalmazza a közfoglalkoztatási programok futamidejének év végéig történő meghosszabbítását.

Fiala erdők állománynevelése

A 2012-ben benyújtott mintegy 571 kérelem becslések szerint közel 5400 erdőrészletet és kb. 27 ezer hektárt érint, több mint 1,2 milliárd forint értékben. A jogcímen rendelkezésre álló keretet a 2011. decemberi Monitoring Bizottsági ülésen a MEGOSZ megvédte tervezett 1,3 milliárd forintos forrásátcsoportosítástól, így reményeink szerint a tavalyi igények kifizetése után a 2013 februárjában benyújtott kérelmek is támogathatók lesznek. A jelenlegi tervezetek alapján úgy tűnik, hogy a következő költségvetési időszakban a jogcímen nem csak a befejezett ápolások, nyesések és tisztítások, de a gyérítések jelentős hányada is támogatásban részesülhet majd.

Natura 2000 magánerdőkben

Az érintett erdőgazdálkodók tavaly 2193 kérelmet nyújtottak be, közel 3,5 milliárd forint értékben, ami becslések szerint mintegy 110 ezer hektár magánerdős Natura területet, az összes ilyen terület több mint 50%-át érinti. Mivel a jogcím notifikációs eljárása nemrég sikerrel lezárult Brüsszelben, így az MVH tájékoztatása szerint a tavalyi kérelmek alapján történő kifizetések 2013. május első felében megkezdődhetnek. A 2013. évi kérelmek, az egységes kérelem keretében adhatók be a többi jogcímmel együtt (erdőtelepítés /NVT és EMVA/, erdészeti potenciál, erdő-környezetvédelmi kifizetések /EKV/, erdőszerkezet-átalakítás /ENBT/). E hírt már közzétettük a MEGOSZ és valamennyi más erdészeti hírportálon, a részletes segédlet szintén megtalálható a MEGOSZ honlapján. Célunk, hogy a támogatható erdőterületek minél nagyobb hányadán nyújtsanak be a gazdálkodók Naturás kérelmet, amihez kérjük a magánerdő-tulajdonosok és gazdálkodók aktív segítségét, egymás kölcsönös tájékoztatását lakóközvetükben!

Erdőtelepítések

A hazánk szempontjából meghatározó fontosságú jogcím iránti érdeklődés jelentősen visszaesett a 2007. évi közel 20 ezer hektárról a tavalyi mintegy 2500 hektárra. Annak érdekében, hogy a jogcím 2014. után is működőképes legyen, a MEGOSZ rendkívüli erőfeszítéseket tett és tesz a jövedelempótló támogatások megtartása és az első kiviteli, ápolási egységáruk többszörösére emelése érdekében.

Több jogcímet érintő módosítások

A változásokat az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból finanszírozott egyes agrártámogatási tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról szóló 44/2012. (V. 3.) VM-rendelet tartalmazza, például az Erdészeti potenciál helyreállítása intézkedésnél az eddigi 873 euró támogatási maximumot 2365 euró/ha váltja fel, továbbá az Erdő-környezetvédelmi kifizetések támogatási jogcímmel a támogatási összegek átlagosan 40%-os megemelésére került sor.

Az Erdei közjóléti létesítmények (erdei tűzrakóhely, pad, asztal, kilátó stb.) támogatási jogcímenek megnyitása küszöbön áll és igénybe vehető lesz a közjóléti fejlesztési tervet készítő magánerdősök számára is.

Az említetteken kívül a MEGOSZ a legkülönbözőbb szintű jogszabályok véleményezésében is aktívan részt vett. Ebben a témakörben a vidékfejlesztési tárcától 2012-ben 241 elektronikus levelet kaptunk, amelyekkel kapcsolatban Szövetségünk 134 levélben küldött konkrét észrevételeket, módosító javaslatokat a jogszabályokkal kapcsolatban. Anyagiilag is támogattuk és részt vettünk a vizsolyi faültetési programban 2012 márciusában. Nagy sikerrel jelentünk meg a Múzeumok Éjszakája rendezvényen, ahol standunkat több mint 1000 fő látogatta meg és közülük 268-an töltötték ki az általunk összeállított kérdőívet. A magyar magánerdőkre bevezetni tervezett PEFC erdőtanúsítási rendszert és a vidékfejlesztési jogcímeket a 2012. szeptember 15-én megtartott sikeres napközi nagyrendezvényünkön, majd azt követően Kecskeméten és Somogyországon is népszerűsítettük. A 300 fős Nagyrendezvényünk egyben az országos Erdők Hete rendezvénysorozat megnyitója is volt. Az Ihartú-2000 Kft. szentgáli rendezvényének közérdeklődésre számot tartó előadásait színvonalas kiadványban jelentettük meg. A MEGOSZ az első között kötött Stratégiai Partnerségi Megállapodást a Vidékfejlesztési Minisztériummal 2012. október 9-én. Az erdészeti jogcímek hatékonyabb működtetése érdekében indított, a Nyugat-magyarországi Egyetem által vezetett kutatási programot segítve mintegy 500 kérdőívet töltöttünk ki és gyűjtöttünk össze az érintett erdőgazdálkodók bevonásával. A megújuló agrárkamarában magánerdős jelöltjeink sikeresen szerepeltek, a

MEGOSZ 1 országos erdészeti-vadászati osztályvezetői, 2 megyei vidékfejlesztési alelnöki, 10 megyei erdészeti-vadászati osztályvezetői és 9 országos küldötti tisztséget nyert el. Kapcsolattartásunk az MVH-val rendszeressé vált, az általuk küldött írásos tájékoztatók anyagai kör e-mailek és honlaptudósítások formájában jutottak el a tagsághoz. Aktív szerepet vállaltunk az Erdészeti Stratégia magánérdős fejezetének és az Erdőtörvény

módosító javasainak a kidolgozásában. Az Erdőtörvényen kívül véleményeztük a magánerdő számára szintén alapvető fontosságú Földtörvény és Vadászati törvény tervezetét is. A MEGOSZ képviselte és részvétele folyamatos volt az Agrár-gazdasági Tanácsban, az Erdő Tanácsban, az ŰMVP Monitoring Bizottságában és annak Erdészeti Albizottságában, a Parlament Mezőgazdasági Bizottsága, a Vidékfejlesztési Minisztérium és a MAÉT

rendezvényein is. Két legfontosabb partnerszervezetünkkel, az Országos Erdészeti Egyesülettel (OEE) és a Fagazdasági Szakmai Szövetséggel (FAGOSZ) hagyományosan jó kapcsolatokat ápolunk, számos ágazati kérdésben képviseltük közösen az erdészet, erdőgazdálkodás érdekeit. Kiemelt támogató partnereink továbbra is a STIHL és a VALKON-2007 Kft.

A MEGOSZ Vezetősége

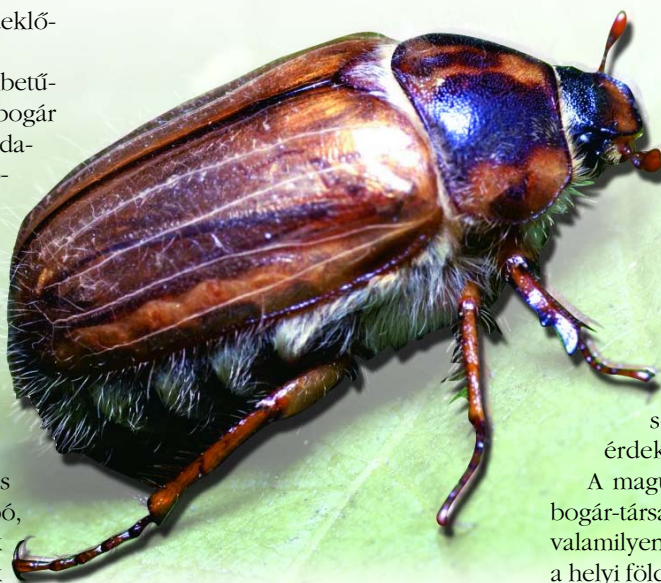
A cserebogár

Ilyenkor, tavasz táján minden földműves, kertész-, és erdészembernek időszerű foglalkoznia a cserebogarakkal. A munkájukkal érintett legfontosabb három családdal mindenképpen. Azt is tudni kell, hogy nem csettintésre vált időszerűvé e feladatra hívás (a '60-as évek szakkönyve a legkártékonyabb erdei állatnak minősíti a cserebogarakat, mostanság talán az erdei patások után jöhetnek) és hogy az más érdeklődők számára is tanulságos.

2013 kitavaszkodását várva, szembevető például a közönséges cserebogár szakmai bemutatásának első mondata: „Európai állat.” Hihetetlen, a korunkat messze megelőző integrálódás főszereplői előtt tiszteleghetünk. A jól fejlett, az emberénél több tori lábbal bíró röghöz kötöttek EU-s elismertsége nemhogy időtlen idők óta áll példaként, de a családot övező mérhetetlen tolerancia is mindenképpen figyelemre méltó.

Európai állat tehát a közönséges ugyanúgy, mint az erdei és a csapó, vagy a mindannyiunk Petőfijének verséből ismert sárga. Európaiak voltak már akkor, amikor 7-800 éve még a mi őseink is európainak számítottak, és velük kapcsolatban nem kellett feltennie egykor a kérdést a Nemes kürt harsonásának: „Meddig várjunk?”. A nagy és egységes célokért folyton rágódó család külső megítélése minden bizonnyal ennek az egységnek is köszönhető. Ilyképpen teljesen indifferens, hogy az egyik cserebogár ruhája barna, a sálja fekete, a másiké feketén szegett és vörös a nyakkendője, a harmadiké fehérén tarkázott barna, illetve fekete. És ők maguk sem igyekeznek ennél jobban elkülönülni, még időszakosan sem, mondjuk fehér sál viselésével.

A maguk európai útját rágják tehát, miközben itt Magyarországon szinte az emberi történelmünk bizonyos példáit követik. Vegyük mindjárt a törzsi rendszerüket. A honfoglaló őseink hét törzset álmunkból kelve is néven nevezük, az övéket pedig római számokkal, esetleg földrajzi elhelyezkedés szerint azonosítjuk.

Az április és a május az ő életükben is meghatározó időszak rendszerint. Az egyes törzsek négyévente (más-más években), előre meg nem hirdetett napon ugyan, de tömegesen összegyűlnek (rajzanak), legszívesebben szabadon álló lombos fák koronájánál (ősi pogány beidegződés). Ezzel párhuzamosan, négyévente (valamelyik cserebogár törzssel azonos időben) mi áprilisban, vagy májusban, előre meghirdetett napokon, fedett helyen álló fakk urnájánál rajzunk (újabb kori népszokás), az elveink szintjén. Az ő rajzásuk alapvető, nem szétkürtölt célja a törzs egységes fennmaradása,

megerősödése, miközben a két tori lábasok társadalmában valamelyik csoport, esetleg partner favorizálása, fennmaradása, megerősödése a cél, lehetőleg a többiek rovására. Kissé félrevezető tehát az elnevezés: cserebogár, hiszen rajzás után megmarad a régi törzs, a föld alól is előásott újult erővel, nem így a két tori lábasoknál. Ahol ugyan nem ritka a szintén a föld alól előásott tartalék, és nem ritka ezért a régóta rajzók kiütése sem a felső szintekről. És amíg cserebogáréknál a rajzás után a meghatározó egyedek a törzs érdekében jól elássák magukat, hát ugyanez aligha mondható el a meghatározó egyedekről a két tori lábasoknál, ami a képviselt törzs érdekét esetenként illeti.

A maguk nemében a magyar cserebogár-társadalom minden egyes tagja valamilyen (talaj) szinten tevékeny tagja a helyi földhasznosításnak. Szinte biztos, hogy a legmélyebbről kezdeményezve, a gyökerekig hatolva átrágják magukat a saját boldogulásuk érdekében.

A sok tori lábas csimaszok ételmezszer-ellátása az EU-ban t.i. időtlen idők óta változatlan. Rendre a friss gyökök, fák, bokrok levelei képezik a táplálkozásuk alapját, ami reformkonyhai attitűdnek is látszhat (fagyasztott étel-ek elől idejében el-, helyesebben lehúzódnak). Sőt, magyarázata lehet a cserebogár halhatatlanságát szignifikáns összefüggés tekintetében eddig eredménytelenül vizsgáló kutatómunkának.

Apatóczy István, ny. erdész

Az 1958. évi erdészeti kiállítás Egerben

Ha valaki belép az EGREDŐ Zrt. központi épületébe, először a főbejárattal szemben, a falon lévő méretes festménnyel találkozik. A képet bizonyos Tallér Pál készítette 1958-ban, amikor az Érsek-kertben (akkori nevén Népkertben) egy nagyszabású erdészeti kiállítást rendeztek meg.

Tallér Pál – művészi hajlamokkal megáldott kollégánk – akkor a Mátrai Állami Erdőgazdaság Műszaki Osztályán dolgozott építési előadóként, és szép festményeiről, faragványairól volt ismert. A festmény erdei környezetbe ágyazott szép verset, „Az Erdő fohászát” ábrázolja, és a kiállítás nyitó kapujánál helyezték el, a látogatókat először ez a látvány fogadta (fotó).

Az Erdő fohász (1958)

*„Vándor, ki elbaladsz mellettem,
ne emelj rám kezet!
Hallgasd meg kérésem: ne bántsi!”*

Ezek a sorok, és az írás teljes szövege kifejezi az erdészek mentalitását, szellemét, az erdővel való bensőséges kapcsolatát. Azzal, hogy a kiállítás szervezői a festményt fő helyre tették, annak adtak hangsúlyt, hogy fél évszázaddal ezelőtt, abban a nehéz időszakban, a nagy munkák közepette is fontosnak tartották ezeket a gondolatokat.

Ma már kevesen emlékezünk a kiállításra, erre a nagyszerű eseményre. Én magam bátyámmal együtt, gimnazistaként részt vettünk az előkészületekben, segédmunkások voltunk az építési

munkákban, a pavilonok berendezésében, a kezdetektől a teljes lebontásig végig jelen voltunk.

A bemutató területére érve a látogatók egy fából készült, ácsolt boronafalás, faszindelyes épületbe – mai szóhasználatnál fogadó házba – érkeztek, amelyet az Erdőgazdaság érsekségi időkből örökölt kiváló ácsbrigádja épített *Tóth Bertalan* ácsmesterrel az élen. A házban tisztán agancsokból készült bútorzat – asztal székekkel, agancscsillár – fogadta a vendégeket. A falon a legértékesebb trófeák és néhány, az erdőgazdaságnál dolgozó tehetséges ember festménye volt látható

Főkapu a fogadó házzal

A bejárat felett nyírfaléccekből készített feliraton ezt olvashatjuk: „ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI ERDŐGAZDASÁGOK”. Ennek az a magyarázata, hogy a kiállítás a hat északi erdőgazdaság – Börzsöny, Cserhát, Mátra, Nyugat-Bükk, Kelet-Bükk, Zemplén – részvételével jött létre. Természetesen a szervezés oroszlánrésze az egrieknek jutott, ők kezdeményezték és vállalták a nagy feladatot. A fotón kissé takarásban látszik a fogadó ház falán elhelyezve a résztvevő gazdaságok sematikus térképe.

A fogadóépületen áthaladva egy szembejövő „Csemetekert” felirattal találkozunk. Ne felejtsük el, 1958-at írunk, amikor az országban a magyar erdészet legeredményesebb erdősítési (telepítés-fásítás, erdőfelújítás) programja zajlik, és ebből kivette részét az Egri (Nyugat-Bükk) Erdőgazdaság is. Eger 20 km-es körzetében létrehoznak négy nagy csemetekertet: Kerecsend, Mezőkövesd, Füzesabony és Kál térségében, emellett a Mátra és a Nyugat-Bükk területén több mint 100 kis kertet működtetnek az '50-es, '60-as években. Ezekben az években alakulnak a Fásító Erdészetek, Egerben Fásítási Csoportot szerveznek. Nagy lendülettel folyik a háborúból visszamaradt felújítási hátrálékok felszámolása. Ezekből a munkálatokból adnak ízelítőt a szervezők egy

tenyérnyi csemetekert bemutatásával. Az Érsek-kert egy kis tisztását felszántották, bekerítették, valóságos csemete és süháng ágyásokat alakítottak ki *Magyar Rézső* nyugdíjas erdész irányításával.

A csemetekert mellett elhaladva megérkezünk a nagyközönség részéről legnagyobb érdeklődést kiváltó bemutatókhoz, a pavilonsorhoz. Ott helyezték el a térség növény- és állatvilágát bemutató tablókat, a hat erdőgazdaságról szóló adatokat, jellemző fotókat, a vadászat trófeáit. A kiállítási anyagok felöltették az erdőgazdálkodás szinte valamennyi területét a csemetermeléstől a fakitermelésig, beleértve az ún. „mellékhaszonvételt”, a fagyártmánytermelést, a vadászatot és a halászatot, ahogy akkor mondták, a bölcsőtől a koporsóig szinte minden munkafolyamatot bemutattak.

László bátyám és én mint gimnazisták a több napig tartó kiállítás alatt a pavilonokhoz voltunk beosztva, a látogatókat kellett tájékoztatnunk a kiállított dolgokról. Ezt a feladatot szívesen vállaltuk, különösen a bátyám bizonyult nagyon jó idegenvezetőnek, nagy szövegével és humorával elszórakoztatta a közönséget.

A vadászati pavilon gazdag trófeagyűjteményével, kitömött vadjaival, ugyancsak felkeltette az érdeklődést. A kép bal oldalán *Wagner László* „idegenvezető”, akit rövid erdészpályafutása idejéből, erdészkörökben is sokan ismernek.

A vadászati pavilon

Ugyancsak a vadászati kiállítás sátra előtt készült a következő felvétel, amelyen *Dögei Imre* minisztert fogadja *Adamkó József*, a Nyugat-Bükk (Egri) Állami Erdőgazdaság újdonsült igazgatója.

Dögei a Kádár-kormány földművelési minisztere volt 1956-60 között, elsősorban azért látogatott Egerbe, mert az Érsek-kertben az erdészeti kiállítással egy időben a park másik felében mezőgazdasági bemutató volt, ahol pavilonok egész sora ismertette a térség állattenyésztését, növénytermesz-

Adamkó igazgató fogadja Dögeiminitstert

tését, borászatát. Az erdészet nem tartozott Dögeihez, már *Tömpe István* kiharcolta, hogy az Országos Erdészeti Főigazgatóság vezetője – aki 1958-ban már dr. Balassa Gyula volt –, közvetlenül a kormány alá volt rendelve. Adamkó 1958-tól '77-ig, az államerdészet idejében napjainkig, a leghosszabb ideig, 19 éven át volt az Egri Erdőgazdaság igazgatója. Erdészeti szakismeretei nem voltak, ezt nagy szorgalommal és akarattal igyekezett pótolni, emellett támaszkodott a szakemberek tudására. Igazgatói székét '58 márciusában foglalta el, az Érsek-kerti kiállítás megszervezését azonnal magáévá tette. Én magam elismeréssel tudok rá visszagondolni.

A pavilonsor után a különböző erdészeti munkák és eszközök bemutatása következett a maguk valóságában. Újdonságnak számított a „villanypásztor”, amelyet egy kisebb bokros rész bekerítésével mutattak be. Akkoriban – az '50-es évek második felében – a szaklapokban már olvashattunk a fiatal erdősítésekben tapasztalt vadkárokról, a háború után megcsappant vadlétszám akkorra már újra növekedésnek indult, és károsított. A villanypásztor azért jött számításba, mert a kerítésépítés költséges volt, és a mi erdeinkben csak a '60-as években építettek növekvő mértékben kerítéseket. A villanykerítés végig működött a kiállítás alatt, emberre-állatra nem jelentett veszélyt, mégsem volt tanácsos a vezetékhez hozzáérni, mert – különösen eső után – könnyen földhöz teremtette az embert, mint ahogy ez velem megtörtént.

Továbbhaladva a gépek, technikai berendezések bemutató helyére érkeztünk, ahol az 1955-től kezdődő műszaki fejlesztés eszközeiből láthatunk jó néhányat. Ezek közül legjelentősebbek a motoros fűrészek, az aggregátorral hajtott ERP, a benzines MRP (ezek még két személyes fűrészek voltak), sokféle csemetekerti gép és adapter. Fotókkal mutatták be a lánctalpas traktorokat, a felhasználásban alkalmazott DT-413-as két pótkocsival, vagy az Sz-80-as lán-

talpast, amelyet az alföldi területeken mélyszántásra alkalmaztak, hegyvidéken pedig már megkezdtek ezekkel a tolólapos munkákat földutak építésénél.

A kiállítás évében építi meg Jáhn Ferenc, a kiváló mérnök ember (műszaki csoportvezető az egrieknél) az Istállós-kői kötélpályát, az országban az elsők között, és ezzel elindítja a kötelezés mindmáig tartó gyakorlatát az Egri Erdőgazdaságnál. Az Érsek-kerti kiállításon is összeállított Jáhn Ferenc egy kisebb kötélpályát, amelyet a park faóriásaira szerelt fel, és működtetett az érdeklődő látogatók számára. A látványosságok közé tartozott a maga valóságában megépített mészkemence és a faszénboksa. Természetesen a város szívében begyűjtani nem lehetett, de így is nagy érdeklődés kísérte ezeket.

A kiállításról, az erdészet és a város nagy eseményéről beszámolt a BÜKKI FAKOPÁCS, a Nyugat-bükkiek üzemi lapja. Ez a havonta megjelenő tartalmában és formájában színvonalas újság 1955-58 között működött, apám, *Wagner Lajos* alapította, a nyomtatási munkákat a Heves megyei Nyomda végezte. Az újságról ízelítőként bemutatok egy fotót rámontírozva néhány cikket, többek között a kiállításról szólót.

Az üzemi lap számomra sok információt nyújtott az erdészet történetéből, arról a három évről, amíg életben volt. Innen tudom azoknak a kollégáknak a névsorát, akik a kiállítás megrendezésében a legtöbbet tettek, ők a következők: *Tóth István* fásítási csoportvezető, *László Pál* népművész, erdőmérnök, *Tallér Pál* technikus, *Magyar Rezső* ny. erdész, *Kondász Dénes* technikus, *Ercsényi Pál* erdőmérnök, *Divéki*

Sándor fővadász, *Szadlis Sándor* vadászati felügyelő, *Nádudvari Jenő* erdőmérnök, *Majnár Miklós* gazdasági felügyelő. Tallér és Divéki a mátraiaktól jött, a többiek egriek.

Az egri kiállítás néhány napig tartó fennállása számomra maradandó élmény volt. Sok kiváló erdész egyéniséggel találkoztam, akik hatással voltak további életem alakulására.

Közülük egy sokoldalú erdőmérnökről szeretnék itt megemlékezni, akit a kiállításon ismertem meg, ő az a *Gál István*, aki akkor (1953-58) a Szilvásvárad Vasútüzem vezetője volt. Pályája során mindvégig foglalkozott fészteszettel, szobrászattal, erről az oldaláról sokan ismerik az országban. A Bükk-fennsíkon készített akvarelljeiből kettőt kiállítottak a fogadó épület falán, az egyiket itt bemutatom.

Az erdélyi születésű Gál István az ország több erdőgazdaságánál dolgozott (Miskolc, Eger, Zala, Pécs) különféle műszaki munkakörökben. A szegedi Erdészeti Technikum tanáraként eltöltött tíz évre szeretettel emlékeznek egykori tanítványai. A bemutatóhelyek átfogó képet nyújtottak az erdészetről, beleláthattam a gyakorlat műhelyitkiba. Azt hiszem akkor érett meg bennem az elhatározás, hogy követem apám hivatását, és egy év múlva már a soproni egyetemünk hallgatója voltam.

A kiállítás lebontása után a fogadó épületet az Egri Erdészet vezetője, *Ercsényi Pál* javaslatára az Eged-hegy hátánál lévő Nagyhálás-tetőn építették fel, ahol aztán az utaktól távol eső kellemes környezetben az akkori kollégák gyakran tartottak összejöveteleket, baráti poharaztatásokat. Az épület megviselt állapotban ugyan, de még mindig áll, vadászok használják.

Tallér Pál festményét Az Erdő fohászat az egri központban, az utca felőli régi épület (ma már a Könyvtár tulajdona) lépcsőházában helyezték el. Nyugdíjba vonulásom előtt Péter István szilvásvárad (korábban feketesári) erdész felkérésre tölgylevél motívumokkal díszített nagyon szép keretet készített, ebbe ágyazva helyeztük el mai helyére, a főbejárattal szemben, remélem hosszú időre.

Erdeink megóvásáról szóló szép gondolatok ma is érvényesek, hiszem, hogy egyre aktuálisabbak. Bízom benne, hogy a ma nemzedékeinek tagjai nap, mint nap elhaladva a kép előtt talán emlékeznek majd az elődökre, a fél évszázaddal korábban történetekre.

Wagner Tibor, ny. erdőmérnök

BÜKKI FAKOPÁCS
A NYUGAT-BÜKKI ÁLLAMI ERDŐGAZDASÁG ÜZEMI HIRADÓJA

Az első kopogtatás!

Erdősítések védelme villanykerítéssel

**Országfásítás
ősi ültetésének gipsztése**

Állapotok a Fakopácra...

Bükkii Fakopács

Az első valétálás Sopronban

Évfolyamtörténetünk írása közben, adatgyűjtéseim során találtam rá az egykori diákújságunkban a neves soproni személyiségnek (szórend), Csatkai Endrének írt hangulatos cikkére a selmeci hallgatók 1920. augusztus 13-14-én tartott első soproni valétálásáról.

2006-os könyvünk kiadása óta megjelent néhány cikk más időponthoz köti az első soproni valétálást. A tisztázás érdekében a Soproni Levéltárban átnéztem a Soproni Vármegye című napilap akkortájt megjelent számait.

Az első hír „Ballag már a vén diák...” címmel (Sopron Vármegye XXIII. 183. 1920. augusztus 12. Soproni Levéltár) arról szól, hogy jó idő esetén augusztus 13-án, pénteken du. 6 órakor először, a régi hagyományos módon tréfás, szomorkás felvonulás lesz a főutcán és a város terein. Szombaton a Kaszinóban (ma Liszt Ferenc Kultúrház) lesz a híres bál, „melynek záróráját a tapintatos szombathelyi főkapitányság reggel 6 órában állapította meg”. (Megj.: átmeneti politikai helyzetben volt illetékes a szombathelyi központ az engedély megadására. IB.)

A soproni egykori napilapban megjelent második tudósítás (Sopron Vármegye XXIII. 186. 1920. augusztus 16. Soproni Levéltár) szintén megerősíti Csatkai Endre leírását. (Az eseményről írt beszámolókat a továbbiakban szó (és betű) szerint idézem. IB.):

„Ballag már a vén diák...”

Tegnap búcsúztak Sopron városától a Selmeci akadémia öreg legényei, akik szerencsésen túl esve a legutolsó vizsgákon örökre elbajyák a szívükhöz nőtt iskolát. Valóban öregdiákok ők valamennyien, alig van köztük olyan, akinek a háború legalább 7-8 évre meg nem bosszabbította volna a tanulmányi idejét.

Szokatlan új és végtelen kedves és megható látvány volt a bucsuzás hagyományos szertartása, a ballagás, mely tegnap az esti órákban folyt városunk főutcáin, rengeteg közönség jelenlétében. A menetet a kimustrált öregdiákok összeüllezett, zöldszalagos,

töltgyfaleveles négyessorai nyitották meg. Ütemes komoly lassú léptekkel ballagva az ősi diáknóta hangjaira, melyet szívbezszólóan muzsikált mögöttük Barlay bandája. Aztán jött a fiatalabb diákok kígyózó sora, melyet az ötletes és groteszkebbnél groteszkebb balekoknak népes csapata, no meg az elmaradbatatlan sörösbordós kocsizárt be. A néző közönség sokat nevetett és a szemesarkában majd mindenkinek ott ült egy egy könnycsepp is. A lelkekben a humor mellett megfeszkelődött a válás gondolata is. Hiába nincs edesebben fájó magyar nóta mint az hogy: Ballag már a vén diák. A ballagás hosszú sorát sokan kísérték ki az Erzsébet ligetbe, ahol a balekok a késő esti órákig mulattatták a közönséget. Tegnap este volt a kaszinóban a valétabál, mely nagy látogatottság mellett és a legjobb hangulatban reggel 6 óra tájban ért véget.”

A visszaemlékezés és a cikk is rögzíti egyrészt az átköltözés miatt még igen mostoha körülmények közt vegetáló tanárok és diákok elszigeteltségét a városból, másrészt a háború miatt nagyszámú idősebb hallgató megjelenését a végzősök közt. Számomra különlegesen érdekes, hogy kiemelkedő erdészeti közgazdászunk, Barlai Ervin és zenekara tagjai hallgatóként járultak hozzá a valétálás különleges hangulatához. (Megj.: Barlai neve sokszor tévesen szerepel a szakirodalomban Barlay formában is. IB.)

Célszerű az eredeti Csatkai visszaemlékezéshez is visszatérni annak érdekében, hogy hagyományaink átplántálásának történelmi eseményét, soproni első lépését minél pontosabban, egy valószínű szemtanú hangulatos leírása alapján örökítsük meg.

Csatkai Endre írásában megemlíti, hogy a diákok valétálási menete az

Akadémia ideiglenes elhelyezését szolgáló Károlyi kaszárnyától (későbbi Rákóczi Intézet) indult és az akkor még üres területen (ma Alsó-Lövérek) áthaladva ért a sorompóhoz. Ezután már a soproniak sorfalai közt a Széchenyi téren, a Várkerületen, az Újteleki utcán és a Kossuth utcán áthaladva jutottak el a Sörgyárig. Az egykori városi napilap tudósítója szerint viszont az Erzsébet ligetben ért véget a menet, ahova sok soproni lakos is elkísérte a ballagókat.

Csatkai Endre így emlékezik vissza a valétáló menetre: „A menetet a legöregebb ballgató vezette. Máskor ugyan szegény volt, de ilyenkor nagy szerep. Kalapja köré annyi zöld szalagot csavarbatott, abány félve volt a nyolc fél-éven felül. Utána következett a valétánosok csoportja négyesével összefonódva lassan baladva és a 'Ballag már a vén diák' című ismert, de nem magyar származású dalt énekeltek, mögöttük a főiskolásokból alakult zenekar játszott a dallamot. Akkoriban Barlay Ervin volt a primás, kiváló hegedűs, aki attól fogva gyakran játszott nyilvánosan is. Erre következett a másodbarmadévesek szalamandere; a bányász jelöltek lámpást vittek.

Eddig általában szomorú jellegű volt a felvonulás, ettől fogva azonban a legszilajabb jókedv lobogott felette. Az elsőévesek következtek, mégpedig valóságos farsangi menetben. Tipikus főiskolai alakok jelentek, a szoknyavadász, a piperkőc, a hozományvadász; majd egy gitáros pieró térdelt le minduntalan a tömegben álló egy-egy csinosabb leány elé, kutyapecér kapta el drótjával azt, aki neki nem volt rokonszenves, bordár hozott postaládát, melyen hatalmas szív pompázott. Ekkor tört meg a varázs: a rideg soproniak meghatva merengtek a búcsú-

(Csatkai E. (1955): 1920. Az első ballagás Sopronban. Soproni Egyetem. Febr. 8. szám 6. p. Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Levéltára. In: Illyés B. 2006: Soproni diákok voltunk. 59-60 p.)

zó valétánsok menetén, szemüket szédítette a végtelenül kígyózó szalamander, de könnyekig megkacagtatta őket a tréfák és ötletek kavalkádja. Nagy dolog volt ez. Akkoriban már a régi és új soproni állandó gondban élt: Sopront a nyugati imperialista hatalmak Ausztriának ígérték oda. A bosszú nyomasztó bónapok után a selmeci főiskolások varázsoltak mosolyt a soproni arcokra első ízben...”

Figyelmet érdemel, hogy Csatkai Endre cikke 1955-ben, a hagyományokért kitartó küzdelmet folytató tanárok és hallgatók legendás újságjában, a Soproni Egyetemen jelent meg. Bár az időszak szelleme jelentkezik az írásban, a valétálás tényének rögzítésén kívül jelentős az utolsó bekezdés is, mely az értékes hagyomány felújítása melletti egyértelmű állásfoglalás: „Utána még több ballagás következett, jelentősebb anyagi eszközökkel is rendelkeztek a fiatalok, néha egy kis sértődés is akadt, mert később már, megismerkedvén a város ügyes-bajos dolgaival, egyes kérdéseket, megoldásokat alaposan kifiguráztak, de lényegében városnak életében könnyes-mosolygós epizódot jelentett, teljesen átment a köztudatba és ha vagy 15 évvel ezelőtt anyagi okokból megszűnt (Megj.: Csatkai Endrének ez a megjegyzése téves, a háború után évekig megtartotta az ifjúság a valétálást. IB.), itt az ideje, hogy újból feltámadjon.”

Az első soproni ballagás felidézése az '50-es években nagy jelentőségű kiállást jelentett a hagyományok felújításáért küzdő erdész, bányász, geodéta hallgatók mellett egy, a szellemi életben akkor jelentős szerepet játszó, befolyásos soproni lakostól.

1920-ban oklevelet szerzett erdőmérnökök névsora

A vezetéknevek után zárójelben az ismert névváltozatok, ill. névmagyarosítások szerepelnek.

Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Levéltár

Aczél Sándor	Magyar Pál
Andrási (Andrássy) Gyula	Maschek Tivadar
Babos Károly	Mayer László
Bachnyák (Bachnyak) Béla Mihály	Melcsiczky Miklós
Balogh Elek Ignác	Mérei Andor
Barna Andor	Mészáros Kálmán
Baumerth István	Nagy Ferenc
Bencze Pál	Nagy László
Borovszky Pál Lajos Dénes	Németh Béla
Burdáts János	Páll Miklós
Buzeczky (Buzetzky) Ernő	Pánczél Miklós
Cseke (Czeke) Lajos	Rhédey László
Csernay Antal	Riedl László
Csery Géza	Sallai József
Erdős János	Schmid (Simándy) László
Farkas Jenő	Seregeu Mihály
Fejfarek (Fejes) József	Sklensky (Simonkay, Sklenszky) Ferenc
Finka Tóbiás	Stubna János
Fixek Ernő	Suhayda Dénes
Francz (Fontányi) János	Szarkásy (Szarkássy) László
Gonda Péter	Székely István
Görtler Gusztáv	Szekeres Sándor
Gyurics István	Szentistványi (Szent-Istvány, Szent-Isván)
Hacher Béla	Aladár
Héder István József Sándor	Szojka (Szoika) Ödön
Herbszt Árpád	Szokoly Károly
Horváth Sándor	Szöke Győző
Horváth Andor	Szpiska Gyula
Imreh Dezső	Szpiska Mihály
Imrik Sándor	Szy Géza
Jankovits Rezső	Tiringer (Thiringer) János
Jász (Iász) Károly	Tóth János
Jellmann Emil	Tökölyi (Thökölyi) Mihály
Jerem János	Török Béla
Kovácsik Dezső	Trauer (Torday,) Ervin
Könczey Árpád	Vághó Lajos
Lászlóffy Ernő	Vona István
Lukács Károly	Walch (Walek) Károly
Lux Zoltán	Zakariás Gyula
Lux Barna	Zsilinszky Győző
Magyar János	

1920. augusztus 13-án aztán meg történt egy igen érdekes és kedves hagyomány átplántálása: ezen a napon volt az első ballagás. Ki ne tudná, mi az: a IV. évesek befejezték utolsó félévüket és bejárják a város mintegy elbucsznak diákéletük minden állomásától.

A selmeci főiskolások első soproni valétálásának időpontja. Részlet Dr. Csatkai Endre Soproni Egyetembe írt cikkéből.

SOPRONI EGYETEM
1920. Az első ballagás Sopronban.
Írta: Dr. Csatkai Endre Kossuthdíjas

Dr. Csatkai Endre Soproni Egyetembe írt cikkének címe.

1955. február hó. 8. sz. 6. oldal Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Levéltára.

Néhány kisebb ellentmondás ellenére a három cikk alapján összefoglalva egyértelműen megállapíthatjuk, hogy a Selmecről átköltözött hallgatók első soproni valétálása 1920. augusztus 13-14-án volt. Augusztus 13-án, pénteken az első ballagásunk, augusztus 14-én, szombaton az első valétabálunk volt Sopronban. Az esemény jelentős szerepet játszott egyrészt a város lakossága és az áttelepülők elszigeteltségének oldásában, másrészt diákhagyományaink új körülmények közti felújításában és megőrzésében. Az 1920-ban oklevelet szerzett erdő- és bányamérnökök névsorában sok ismert név fordul elő. Az átmeneti és zűrzavaros társadalmi körülmények közti első soproni valétálás végzős elődeink és hallgatótársaik életkedvét, vállalkozó szellemét és humorérzékét is tanúsítja.

Illyés Benjamin, ny. erdőmérnök

A fák hűvösén jobb dolgom lesz...

Az 1956 nyara keménynek bizonyult a nyolcadik osztályt elhagyó suhanc legénykének. A jó Apám biztatgatott a Tekintetes asszony szőlejének kapálása közben, hogy csak végezzem szorgalmasan a munkát, és ha vége a nyári kapálásnak, a szüret után odaad az erdőre dolgozni, ahol a fák hűvösében jobb dolgom lesz, mint itt a tűző napon. A jó Apám észrevette, hogy a kapálás szünetében a tekintetem a távoli kéklő hegyeket kutatja: a cserépi szárhegytől a kisgyőri gallya faszorozatáig, ameddig a szem elláthatott. Aztán a szüret után a szőlő leve a hordóba került, én pedig az erdőbe (mindörökre). Csattogott a nagy fejsze a Ruda kemény bükk- és tölgyfáinak tövében a hajkolás közben, a 150 éves törzsek nehezen adták meg magukat a nagy keresztvágó kézi fűrésznek. A telet a nyár követte, de munka az mindig volt a Kelet-bükki Erdőgazdaságban. A Ruda völgye hangos volt a fuvarosok kiáltásától, a lovaik és ökreik biztatása közben. A kisgyőri lányok és az oltókapák csattogása is messzire hallatszott.

A múlt évek, a kemény erdei munkák végzése lassacskán emberré formáltak és egyé lett az erdővel. A benne végzett munkák, az ott végbemenő életani folyamatok, a növények sokasága, mind az érdeklődési körömet gazdagították. A nagy nyári erdőjelölések és becslések időszakában a Csíki-havasokból idekerült Tamás bácsi nyugdíjas erdőszel jártuk a munkaterületeket, hónapokon keresztül. Az Óvele való együttlét aztán végleg pontot tett az elhatározásomra. Amikor a zöldkalap a fejemre, a szolgálati tarisznya pedig a vállamra került, máris az országfásítási feladatot kaptam. Faltam a kilométereket a Pannónia motorkerékpárral, az (itt művelő munkacsapat, a nyári szünetben megannyi diák munkája kellett az éves 1,2 millió csemete erdőfásításához és a nyári ápolásokhoz. A hó végi elszámolásakor két éj és két nap kellett a dekádok és munkanaplók elkészítésére. Az 1968-as gazdasági mechanizmus adta a feladatot a dolgozni akarók számára. Pár év elteltével számomra véget ért ez az igen kemény feladat, már csak a szép rudas erdők emlékeztetnek az akkori időkre, ha ezen vidéken járok.

A következő évtized a kitermelt faanyag-készlet kezelése, szállítása, értékesítése, feladatkorrel áldott meg. Az erdőszel 23-25 ezer m³ éves nettó vas-

tag fa mennyisége megjárta a raktárkönyveimet, közben rakodóról az átadás vagy értékesítés helyszínéig. A választék a bordaléctól, bányadorongtól a késelési rönkkel bezárólag, akár 20-25 féle is lehetett. A szállítás az erdei rakodókról ZIL 6 tonnás tehergépkocsival történt. MÁV rakodókra, tűzép, bányatelepekre, vasúti vagonokba. A felterhelést kézi erővel végeztem, úgy a tűzifát, mint a rönk anyagot. A hatméteres londonát vittük magunkkal, mert a 0,10 m³-es rönktől a 2 m³-ig azon gurítottuk a sokszor sáros vagy eljegesedett faanyagot. Ha kommunista szombat volt elrendelve a szállításban és értékesítésben, akkor a MÁV rakodón 16-18 db vasúti kocsit raktunk be kézzel, tűzifával, ami kb. 300 m³ -t jelentett a szállítási járműre felrakva, majd a vagonokba betehelve. Ezt a társadalmi munkát az erdőszel férfi kollektívája végezte évi 2-3 alkalommal. A terepi elakadások miatt a gépkocsivezetőkkel, a felterhelésibérek miatt a rakodómunkásokkal igen éles vitákat kellett megvívni. Felülről az erdőszel elvárások, brigádválalások, alulról a munkahelyen adódó terepi és személyes problémák ütköztetése nehezítette a zöldkalap viselőjét. Aztán, mint minden hosszú ügy ez is véget ért ilyen formában.

Véget ért a szakosított kerületforma és az erdőkerületekben önállóan végeztük a kb. ezerhektáros területeinken az erdőszel feladatokat. Jómagam is egy ilyen területnek lettem a vezetője. A feladatköröm a magpergetéstől kezdődött, és a folyamat minden mozzanatára kiterjedt, ami egy erdőszel tevékenységbe beleillik.

Fenyőmag -pergetést végeztünk a téli hónapokban, 24 órás műszakban folyamatosan. A kerülethez tartozott 4 db. csemetekert, 8 hektár területtel. Itt termesztettem a fenyőféléktől a „VT” csemetét sokféle és sok millió csemetét

évente vagy karácsonyfa-telepet létesítettem. A feladat végzéséhez állandó művelő munkacsapatot foglalkoztatott az erdőszel. A vegyszerek sokasága, annak bekeverése rám hárult. A kerületben komoly természetes újulatot tudtunk biztosítani a „kt T, CS, B” fafajok vonatkozásában. Az erdőjelölés, készlet átvételezés, korongozás, hosztolás, faanyagkiadás csakis általam történhetett. Megépítettem egy 6 km. hosszú vadaskert kerítését, bekerítettünk hat erdőszel vadkár elhárítás végett. A feladat sokszínűsége, az eredmények elérése, sok élménnyel halmozták fel a szolgálati időm hátralevő idejét. A kudarcokat sem kerülhettem el, mint általában az lenni szokott. De a megoldás a jó kit a bajokból sikerhez vezetett. Háromszor voltam a halál markában is, ahol ugyancsak én bizonyultam erősebbnek. A kullancs encephalitisz fertőzéséből 5 hét kórházi ápolással tudtak megszabadítani. Rá jó pár évre egy 32 cm átmérőjű, 27 m magas bükk koronája takart be döntés közben, mert a motorommal közlekedtem és a termelőim nem zárták le az út forgalmát. A motorkerékpár kijavíthatatlanul összetört, én pedig súlyos sérülésekkel kerültem az ambulanciára. A rajtam levő ruházat szinte megsemmisült, majd lassan, de kigyógyultam eme szomorú balesetből is. A ráadás a harmadik baleset sem kerülhetett el. Egy traktoros közelítésnél a nagy pótkocsi gumibroncs keréknek a megkötése régi kerékkötő láncsal történt, majd a hegyoldalból leérve annak a lánckötésnek a kioldása közben a gumibroncs kirugása következtében a lánccvög olyan üstét mért a fejemre, hogy félperces eszméletvesztést kellett megélnem.

E pár csokrot kívántam összekötni a több mint 40 év erdőszel életemből. Az elbúcsúzásakor az örömtől és a fájdalomtól csak annyit tudtam mondani: „Ha még egyszer lehetne, akkor is végigcsinálnám!” Amikor a nyugdíj birtokosa lettem, még erőt érezve magamban saját területen telepítettem egy 30 hektár új erdőt, ahol kicsiben eredményesen erdőszelkedhettem. Ha néha a fent leírtak helyszínére tévedek, ott már csak az emlékek vesznek körül, más szelek fújnak a hegyeken. És minden úgy van, ahogy Páll Endre erdőmérnök egykoron megírta: „Kidölt keresztfának nem köszön már senki”.

id. Csizmadia Sándor, ny. erdőszel

Berg Péter
(1932-2013)

Életének 81. évében, méltósággal viselt betegsége után eltávozott közülünk Berg Péter, a Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt. nyugalmazott fővadásza. Az erdőkkel övezett tolnai dombok között, Nagyszékelyen

született 1932. október 10-én. Ott végazta az elemi iskoláit, majd fizikai munkás volt a Kisszékelyi Erdőgazdálkodásán. 1951 őszén végzett az Ikervár-Péterfai Erdészsképző Szakiskolában és 2 év katonai szolgálat után Zalába került, a Baki Erdészethez.

De szíve visszahúzta a tolnai dombok köré. Kerületvezető erdész lett a Hőgyészi Erdészethél. Kezdetben a lengyeli, majd két év múltán a Döbrököz-csurgói kerületben dolgozott 1979 májusáig. Kerületében rend és fegyelem uralkodott.

Az erdőgazdaság legjobb erdészei között tartották számon. A fahasználat mellett kiemelkedő sikereket ért el az erdőművelésben is. Szakmailag igényes erdőművelő csapatot szervezett, amellyel csúcsidőben a szomszédos kerületeknek is besegített.

Jelentős eredményeket ért el az üzem vadászati tevékenységben is, ezért rá esett a választás, amikor 1979-ben megüresedett a fővadászati státusz Gyulajon. Nagy kihívás volt ez abban az időben és csak is komoly, elhivatott vadászembernek való szakmai feladat. Berg Péter az új beosztásban is maradandót alkotott. Nagy terítékű disznóhajtások, a sok-sok aranyérmes dámrófea, megelégedett vendégek jelzik munkája eredményességét. Külön meg kell említeni a sikeres élővad-befogási akciókat, egyebek között ennek révén lett világhírű hazánk több vadászterülete.

Bátran állíthatjuk, hogy olyan szakember volt, akit beosztottjai tiszteltek, munkatársai szerettek, felettesei pedig megbecsültek. Őt alkalommal kapott vállalati, illetve miniszteri kitüntetés.

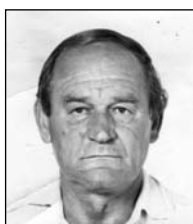
Feleségével, Juliskával közel hatvan évig éltek boldog, kiegyensúlyozott házasságban, egykori esküjük szerint jóban, rosszban, amíg a halál el nem választ. Bár az öreg tölgy sem tud a végtelenségig ellenállni az elemeknek, de sosem él hiába. Berg Péter igazi erdészdinasztiát alapított: fia, Berg Péter az apja egykori kerületében kerületvezető erdész-vadász, unokája, ifj. Berg Péter erdőmérnök a Hőgyészi Erdészeti műszaki vezetője és még megélhetette azt is, hogy a hatodik generációban megszületett a legifjabb Berg Péter, aki majdan tovább viheti a családi hagyományokat.

Az eltávozott kollégánktól 2013. április 27-én vettünk végső búcsút a döbröközi temetőben.

Gyászolja családja, a Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt. dolgozói, egykori kollégái, vadászbarátjai.

Isten Önnel Péter bácsi.....

Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt.
kollektívája

Gálos István
(1935-2013)

Baranyában, Siklóson született, egész élete a megyében zajlott. Nagy családban nőtt fel. Mozgalmas gyermekkoráról a történelem – háború, forradalom – is gondoskodott. Közvetlen kapcsolatot keresett az élővilággal. Útja egyenesen vezetett az erdőgazdálkodás felé. Az alapoknál, fizikai munkával kezdte, de tehetsége és technikus vizsgája hamar kerületvezetővé emelte. 1962-ben a borjádi, majd még a bolyi csemetekert vezetésével is megbízták. Félt a helyhez kötöttségtől, de gyorsan felismerte az új feladat komplexitását – szakmai, szervezési, üzleti vonatkozásait.

Felelőssége megnőtt 1977-ben, mikor összevonások, bővítések révén létrejött a bolyi nagyüzemi csemetekert. Nagy volt az elvárás: az erdészeteiket úgy kellett ellátni olcsó (belső elszámoló áras) csemetével, hogy a tevékenység mégis nyereséges legyen. Felnőtt a feladathoz. A maggyűjtés-kezelésben, a tápanyag-utánpótlásban, a csemetetermelés technológiájában (széles soros technológia), az értékesítésben rengeteg újítás, gyakorlatias megoldás született. Jó minőséggel, pontos, reklamációmentes szállítással sikerült stabil exportpiacot kialakítani – és így a nyereségelvárást teljesíteni. Bolyinak neve lett – s vele vezetőjének is.

Útöképes csemetekerti kollektívát alakított ki. A napi munka után is zokszó nélkül raktak kamiont, füstöltek hajnalban fagy ellen, de hajnalig táncoltak nőnapon, bevonnak főnöküket is. Sokat követelt, de küzdött dolgozói anyagi/erkölcsi megbecsüléséért. Saját jövedelmét magán csemetekertjéből egészítette ki. Az a kert egyben elgondoláseinak kísérleti terepe is volt. Ha ott valami bevált, mehetett a nagyüzemi termelésbe.

Tudását nem tartotta meg magának. A csemetekertet hazai és külföldi diákok, szakemberek iktatták be tanulmányútjukba, jugszláv csemetekertek vették át technológiáját. Pista örömmel, szorgosan adta át gyakorlatban érlelt ismereteit, reneszánsz emberként büszke is volt teljesítményére.

1978-ban, az OEE Vándorgyűléshez kapcsolódóan szervezte a legnagyobb erdészeti csemetekerti gépbemutatót. Nagy sikere volt. Nem szerette a papírmunkát, mégis ő írta a Csemetekert című kézikönyv fontosabb fejezeit. Újdonsága volt a növtér fontosságának kiemelése, fafajhoz rendelése. A gyakorlatban adta át a nála gyakornokoskodó fiának a tudását, majd a csemetekert vezetését is. 1990-ben, ereje teljében vonult nyugdíjba.

Többször volt Kiváló Dolgozó, megkapta a Munka Érdemrend bronz fokozatát. Nyugdíjas éveiben sem nyugodhatott. Az 1971-től induló szenvedélye – díszmadár/papagájtenyésztés – kibontakozhatott. („Papajágkóros” lett.) Mint mindent, amit szeretett, teljes odaadással csinálta. Páratlan eredményeket ért el. Olyan ritka, védett példányokat tudott szaporítani, mint Európában senki. Büszke is volt rá – a szárnyasokon nem megtollasodni akart.

Szerette az életet, szeretett adomázni. Ki-színezte történeteit – de egy színes embernél volt miből. Elment. 78 év alatt élt 100 évnyit. Fajsúlyos egyéniség volt, mély nyomot hagyott. Nyugodj békében.

Scholtz Péter

Zechner Géza
(1937-2013)

Zechner Géza kerületvezető erdész sokgyermekes erdészcsaládban született Kosdon. Az általános iskola elvégzése után tanulmányait a Soproni Erdészeti Technikumban folytatta, ahol 1954-ben szerzett oklevelet.

Az egyéves szakmai gyakorlatot a Zirci Erdőgazdaságnál töltötte. 1955-57 között a Mezőföldi Erdőgazdaság Királyszállási Erdészeti kerületvezető erdészként dolgozott.

1957 végén bevonult a 3 éves katonai szolgálatra a határőrséghez, melyet az ország különböző pontjain töltött le.

1960 márciusában a saját kérésére áthelyezték a Börzsönyi Állami Erdőgazdasághoz, ugyancsak kerületvezető erdész munkakörbe. A Verőcei MÁV rakodón kezdte a szolgálatot. Később a Váci Erdészethez került, a Monyóki kerületbe, ahol szolgálati lakást kapott. Innen évtizedek múlva, amikor megnagyobbodott kerülete már Kosdíg ért, a megüresedett szülői házba, Kosdra költözött.

Későn nősült. Házasságából gyermek nem született. Zechner Géza szakmailag jól képzett, kiemelkedő gyakorlati érzékű, nagyon intelligens ember volt. Kiváló szervező-képességét az egész kerület éves munkájának előkészítésében, akár csak egy munkanap megszervezésében egyaránt kamatoztatni tudta. Valamennyi szakterületen – a fahasználatban, az erdőművelésben és a vadászatban – járatos volt, a legkisebb részletek mélységéig. Emellett kiválóan tudta megválogatni beosztott munkatársait. Mivel köztisztletnek örvendett, szívesen dolgoztak vele, utasításait pontosan végrehajtották, jó erdőket neveltek.

Különösen jól sikerült munkái a száraz, félszáraz, sarj eredetű, dús aljnövényzettel borított véghasználati korú kocsánytalan tölgyesek, cseresek helyben termelt makkal történő felújításai. Ezeket úgy előkészítette, hogy a végvágás után szakmailag indokoltan, általában 2, ritkán 3 év múlva befejezté váltak, és 8-10 évvel a végvágás után teljesen záródott fiatalosok lettek. Ezáltal a vadkár sem vált tragikus méretűvé.

A Börzsönyi Erdőgazdaság jogutódjától, az Ipoly Erdő Rt.-től ment kerületvezető erdészként nyugdíjba 1997-ben. A szakmától nyugdíjazása után sem vált meg. Baráti körének segített a tanácsaival erdőbirtokosság megalakításában és működtetésében. 2013. február 23-án Kosdi otthonában érte a halál.

Erdész Úr! Mindnyájunkat váratlanul ért haláloz. Te vagy az első az évtizedekig együtt dolgozó, nagyjából egykorú csapatunkból, aki eltávozott. Emlékedet szeretettel őrizzük, amíg élünk!

Korbonski Bogdáné

Magyarországon, természeti adottságai révén, kiváló szarvasgomba termőhelyek találhatóak. A NEFAG Zrt. 2008 óta foglalkozik aktívan a nyári szarvasgomba hasznosításával. Célkitűzései között szerepel gombatermő-ültetvények létesítése, illetve a szarvasgomba szempontjából kiemelt jelentőségű erdők rendeltetésének megváltoztatása, fatermesztési cél helyett földalatti gombatermesztési célra. Az érintett területeken az erdőfelújítások célállományainak megválasztásakor is figyelemmel vannak a földalatti gombákra.

2012-ben Gödöllőn a Szarvasgomba-termesztők Egyesülete, a Szent István Egyetem és a Magyar Szarvasgombász Szövetség nemzetközi tanácskozást szervezett 4. Nemzetközi Nyári Szarvasgomba Konferencia címmel (Fourth International Conference On Tuber aestivum/uncinatum), amelyen 25 ország 50 kutatója vett részt és tartott előadást. A szakmai program keretein belül a résztvevők ellátogattak a Jásziványi erdőbe, ahol felmerült az együttműködés lehetősége a német és svájci kutatókkal.

2013. márciusában Spanyolországban megtartott 1st International Congress on Trufficulture (<http://www.tuber2013.com/>) konferencián a svájci kutatóintézet (Swiss Federal Research Institute WSL) bemutatta az élőhely-kutatással kapcsolatos programját. Annak kapcsán ismét felvetődött, hogy módszerükkel érdemes lenne magyarországi élőhelyeket is megvizsgálni, párhuzamosan a Svájcban és Németországban történő adatgyűjtéssel. Így indult el a közös munka a kutatóintézet munkatársaival.

Néhány korábbi publikációból már ismert volt a szakemberek előtt a jászvági szarvasgomba jelentősége és egyedi adottságai, de a gödöllői konferencia volt az, ahol nemzetközi fókuszba került és általánosabban ismertté vált ez a terület.

Svájci szarvasgomba-kutatók a NEFAG Zrt.-nél

A helyszín így adott volt, mivel a Jászvágság és ezen belül a Jásziványi erdő Közép-Európa legjobb és sok tekintetben különleges nyári szarvasgomba élőhelyei közé tartozik. Fontos szempont volt, hogy ebben az erdőben zárt gazdálkodás folyik, és biztosítottá vált a műszerek védelme, kezelése és lehetőség van a szarvasgomba termési adatainak gyűjtésére is.

A Swiss Federal Research Institute WSL projektjének keretein belül több éves élőhely-vizsgálati kutatást végez több svájci pedológus, éghajlatkutató és erdészeti kutató. Korábban csatlakozott a vizsgálatokhoz a németországi Freiburgi Albert-Ludwigs-University erdőbotanikai tanszékéről *Ulrich Stobbe* is. Több mint 16 németországi és svájci élőhelyen folyó kutatásba vonták be a NEFAG Zrt. területeit.

Először március elején érkeztek a svájci Swiss Federal Research Institute WSL kutatói, *Simon Egli*, *Ulf Büntgen*, *Dani Nüevergelt* Magyarországra, a Jászvágságba. Céljuk, hogy a NEFAG Zrt. területén négy éven át tartó vizsgálatok során tanulmányozzák a szarvasgomba ökológiai, fenológiai és növekedési dinamikáját, tovább feltárják a gyűjtés esetleges hatásait a triflára.

A tanulmány során mérik az állományban található néhány egyed fanövekedését digitális dendrométer segítségével. A műszer a fa kérgéhez illesztett rugóból áll, melynek kis elmozdulását is képes érzékelni a speciális, érzékeny műszer mérni.

Egy különleges műszer segítségével pedig figyelik, mérik, rögzítik a talaj hő-

mérsékletét, nedvességtartalmát is. A készülékek óránként rögzítik a mért adatokat, amelyek egy hordozható számítógéppel és két, a műszerekhez fejlesztett programmal bármikor leolvashatóak. Így azonnal, akár diagram formájában is megtekinthetőek az adatsorokban bekövetkezett változások.

Az adatgyűjtés automatizált, valamint a műszerek kezelése is megoldott Magyarországon, ezért évente csak egy-két alkalommal terveznek látogatást a projektgazdák. Akkor főként a szarvasgomba-termőtestek vizsgálatát szeretnék személyesen is elvégezni, levizsgáztatott kutyák által gyűjtött gombák mennyiségét, tömegét, érettségét meg tudni, és DNS analízis céljából mintát is venni belőlük.

Gyökérfeltárásokat is terveznek analóg módon a területen, ahol a fa gyökerét – ahogy a régészeti ásásokon is – aprólékos munka során a talajtól megtisztítják, és az ott fellelt szarvasgombák mennyiségét, tömegét, érettségét vizsgálják, illetve mintát vesznek a mikorrhizákból analízis céljából.

A kutatások eredményeképpen megszerzett tudás reményeink szerint a gyakorlatban is alkalmazható lesz. A vizsgálatok során várhatóan feltérképezik az okokat arra vonatkozóan, hogy miért is ezen a területen terem ilyen nagy gyakorisággal a nyári szarvasgomba, és milyen módon növelhető a Jászvágságban előforduló Tuber fajok hozama. A későbbiekben a mesterséges ültetvények létrehozásában is felhasználhatóvá válik a projekt eredménye.

Szilágyi Annamária, NEFAG Zrt.

**„Maholnap zúzmarás az út,
virág sincs, vén vagyok.
S veletek, mindig veletek,
csak vándorolgotok.”**
(Áprily Lajos: Veletek vándorolgotok)

Tisztelt Kollégák! Kedves Vendégeink!

Az Vértési Helyi Csoport elnökeként kérem, fogadják szeretettel meghívásunkat az Országos Erdészeti Egyesület **144. Vándorgyűlésére, 2013. július 12-13-án.**

Helyi csoportunk és a Vértési Erdészeti és Faipari Zrt. valamennyi dolgozója számára kitüntetett megtiszteltetés, hogy 41 év után újból helyszínt biztosíthatunk az egyesület idei legjelentősebb eseményének, és bemutatathatjuk szakmai eredményeinket az ország többi erdejében tevékenykedő erdész kollégáinknak.

A tervezett programok társaságunk hitvallásának jegyében, „Fenntartható megélhetés - Erdőgazdálkodás a szénbányászat után” kerülnek megrendezésre. A Vértésbe és a Gerecsébe szervezett programok során a múlt felidezésével együtt kívánjuk bemutatni a Vértési Erdészeti és Faipari Zrt. gazdálkodásának, térségi szerepvállalásának eredményeit és aktuális feladatait. A Vándorgyűlést a Tatai Olimpiai Központ ad otthont, míg az ünnepi közgyűlésre a Tatabányai Jászai Mari Színház lát vendéglátást bennünket.

Idén először a Vándorgyűlést közvetlenül megelőzően kerül megrendezésre az Év Erdésze verseny. Ennek házigazdája a HM Budapest Zrt. lesz, amely az idei Vándorgyűlés kiemelt együttműködő partnere és segítő szervezője is egyben. A verseny eredményhirdetésére az ünnepi közgyűlésen kerül sor.

Bízom benne, hogy a nálunk eltöltött idő után élményekkel gazdagodva, a középhegységi erdészet hangulatát szívükbe zárva, új ismeretekkel felvértezve viszik jó hírünket szűkebb hazájukba!

Minden érdeklődőt szeretettel várunk Tatára 2013. július 12-én.

Jó szerencsét!
Üdv az erdészeknek!

Kocsis Mihály
vezérigazgató, a Vértési helyi csoport elnöke

ÁLLATÉLET ERDEINKBEN IV. (Erdészeti és Gazdászati Lapok, 1866. április)

Az Erdészeti és Gazdászati Lapok 1866. évfolyamában cikksorozat jelent meg, „Állatélet erdeinkben” címmel. Az egykori megfigyelések számíthatnak a ma olvasójának érdeklődésére is.

A hónapok királya, a május tartja bevonulását szép, élénk, zöld birodalmába.

A lég költői vidagva és énekelve viszik a szelíd király zászlóit, és dalaival dicsőítik őt. Az egész ország a király tróntermévé lesz, melyben korlátlanul viszi szelíd kormányát és azért mindenki hódolatteljes szívvel hajol meg előtte. Jobbágyainak csak szerelmet, örömet és gyönyört élvezni parancsol, és mindnyájan szívesen fogadnak szót. A madarak a legpompásabb nászruhába öltözve, zenetik dalait az erdőkben és kertekben - és még a megrögzött halandó szive is kénytelen fölnyílni a természet csodálatos bájai előtt.

Itt a sűrű bokorban a csalógan zengi szellemének önálló

működéséből eredt költeményét, ott a faágocskán az erdő csengettyője, a pintyőke hallatja szép dallamos melódiáját; itt a barátka, ott a virgoncz vörösbegy és a szerény kis kékbegy szól; itt turbékol a galamb, ott cseveg a parányi ökörszem és közben-közben hallatszik a rigók változatos fütyülése, fölváltva a bűdös banka hup, hup, hup hangjával.

A réteken, nádasokban, fűzesekben vig dalos zenércsalád barangol; verebünk első ivadéka az öregek csirimpolásától kísérve szárnyra kel; a sasok és héják költenek; a pacsirta ellenben csak most pázrik.

Némely késedelmezők és csupán rovarokkal táplálkozó madarak csak most jelennek meg u. m. az aranybegy, a karics vagy szalakótó, mely az európai madarak közül egyike a legszebbeknek; a haris és a mint kalitkában, mint pedig a pecsenyés tálban egyaránt kedvelt fűrj, a tyúkok egyedüli vándormadara.

Négy lábú vadaink legnagyobb része vagy már fejlődő ivadékában élvezi örömét, vagy pedig a szülői örömeiket még e hónapra várja. Az utóbbiakhoz tartozik a szarvas és az őz.

Kriesch

http://erdeszetilapok.oszk.hu/00368/pdf/00368_236-240.pdf#page=4

Gerecsei márvány a szelíd gesztenyék alatt

A napfényben gazdag, meleg klímájú, délies kitétségű, szelíden lefutó hegylábakon tenyésző, szubmediterrán érzeteket keltő mecsekaljai szelídgesztenyések évszázados példányai, pusztulásukban, kiszáradt torzójukban is tiszteltet parancsolnak az odaérkezőnek.

Különösen igaz ez a Zengő bükkösökkel borított meredek hegyoldalainak délkeleti lábánál fekvő, Zengővárkony község határában elterülő, több mint 50 hektáros gesztenye erdőre.

A két évtizede megjelent kéregnekrózis csapásai alatt a gesztenyefák ma már csak árnyékai önmaguknak, de két-három évszázados, egykor lekönyöklő, ma már megcsontolt törzseik, így is csodálatot keltenek, ha közöttük barangolunk. Elmélyülésre, elgondolkodásra, megpihenésre csábítanak.

Az északról és nyugatról érkező, zordabb és hidegebb szelek ellen jól védett területen álló, többségében sarjeredetű fák, egykor a község lakosságának tulajdonában álltak. Ültetésük eredete

ma is vitatott. Az első példányokat valószínűleg még a török korban telepíthették. Az egyéni tulajdonosok között felosztott gesztenyefák idősebbjeit már a XIX. században is igyekeztek kitermelni és értékesíteni, aminek következtében a korosabb faegyedek száma erősen csökkenni kezdett. A kis völgyelésekkel, árkokkal, kiemelkedésekkel borított, agya-

gos talajú vidék sohasem volt alkalmas a szántóföldi termelésre. Így a gesztenyefák termése fontos élelemforrást és faanyaga jelentős értéket jelentett az itt lakók számára. Az öreg fák fogyatkozása miatt már az 1930-as években szerették volna védetté nyilvánítani, melyre végül 1974-ben került sor.

Egykor a hatos főútról is jól látható május-júniusi virágpompájában tündöklő gesztenyés botanikai, dendrológia, hely- és erdőörténeti értékein túl, nem e mecseki táj földtani múltja során született kőtömböt is rejteget.

A zengővárkonyi református temető közelében mindig van egy kis frissen kaszált, rendben tartott tisztásfolt, ahol az évszázados famatuzsálemek árnyékában egy rózsaszínes árnyalatú, tömött, súlyos mészkőszikla áll. A figyelmesebb vagy éppen értő szemnek a kőzet szerkezete, színe, formája a budapesti bérházak lépcsőházaiból, vagy éppen a metróból ismerős lehet: ún. gerecsei márvány. A tardosbányai eredetű szikla felé számos ösvény tart a gesztenyésen át, akár a Zengő hegycsúcsa, akár a közeli Pécsvárad felől közelítünk. De nem önmagában a kő az érdekes, hanem a hely szelleme és kisugárzása, melyet a kő alatt pihenő, sokunk számára oly ismerősen csengő nevű, Rockenbauer Pál sírhelye jelent. A kő és a sír ma zárandokhely egy mecseki szelídgesztenyésben. A magyar televíziós természetfilmezés megteremtője, sok millió lépést megtevő filmsorozataival örökre beírta nevét az ország kollektív kulturális emlékezetébe. A Magyar Örökség része lett. Az erdészek is jó szívvel gondolhatnak rá, hiszen a kék túrákat végigjáró kamerák előtt vonultak végig a Zempléntől a Kőszegi-hegységig, Göcsejtől a tolnai dombokig, a hazai erdők és az azt kezelő erdészek is, akik nem egyszer maguk is riportalanyként mutatták be szűkebb pátriájukat, otthonukat, erdeiket, munkájukat.

Érdemes hát erre járva a Zengő nyugati lábánál kis kitérőt tenni a gesztenyék és a gerecsei mészkőtömb miatt, leröva egyben csendes vagy éppen az itt békében nyugvóhoz hozzáillően életvidám tiszteletünket egy alkotó magyar ember előtt.

Kép, szöveg: Nagy László

Számos ágazati jogszabály módosult!

VM rendelettel módosult rendeletek – áttekintés

Április hónapban számos erdészeti ágazatot érintő minisztériumi rendeleti szinten szabályozott jogszabály kisebb-nagyobb mértékben módosult. Erről adunk rövid áttekintést a NÉBIH Erdészeti Igazgatóság segítségével. Felhívjuk a figyelmet, hogy hivatalos közlételek és a teljes vonatkozó jogszabályi módosítások a hivatkozott Magyar Közlöny számokban érhetőek el!

További részletek:
http://www.oee.hu/hirek/agazati-szakmai/agazati_jogszabaly_modosulas
 Forrás:NÉBIH Erdészeti Igazgatóság

◆◆◆

Egyhangúlag támogatta a Mezőgazdasági Bizottság az erdőtörvény módosítást

Megengedő módon szabályozná a lovasok mozgását az erdőkben

Az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága egyhangúlag támogatta az erdőről, az erdők védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló törvény módosítását hétfőn, amely így a jövőben megengedő módon szabályozná a lovasok mozgását az erdőkben. A Horváth László (Fidesz) és Potápi Árpád János (Fidesz) által benyújtott képviselői önálló indítvány szerint a lovasok megkülönböztetése az erdei utakat használó gyalogos

turistáktól indokolatlan, annak sem elvi, sem gyakorlati alapja nincs.

További részletek:
http://www.oee.hu/hirek/agazati-szakmai/erdotorveny_lovasok
 Forrás:MTI

◆◆◆

Eredményes évet zártak tavaly az állami erdőgazdaságok

82 milliárd összesített árbevétel, 3,9 milliárd eredmény

Több mint 80 milliárd forint nettó árbevételt ért el 2012-ben a 22 állami tulajdonú erdőgazdaság - közölte az erdészeti társaságokat irányító Magyar Fejlesztési Bank (MFB) Zrt. elnök-vezérigazgatója hétfőn a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Nyírbátorban. Baranyay László a Nyírerdő Nyírségi Erdészeti Zrt. nyírbátori erdészetének épületavatóján elmondta: eredményes évet zártak tavaly az erdőgazdaságok, amelyek 2012-ben összesen 3 milliárd forintot meghaladó nyereséget könyvelhettek el.

További részletek:
http://www.oee.hu/hirek/agazati-szakmai/allami_erdogazdasag_mfb
 Forrás:MTI

◆◆◆

Fél évszázadot ünnepeltek az erdészek Somogyzsitfa-Szócsénypusztán

Jubileumi évfordulós megemlékezés volt a Széchenyi Zsigmond Szakközép és Szakiskolában

Iskolák delegációival, meghívott külföldi vendégekkel, az erdőgazdaságokkal, minisztériumok képviselőivel együtt ünnepelt az erdész szakma a Somogyzsitfa-szócsénypusztai Széchenyi Zsigmond Szakközép és Szakiskola alapításának 50. évfordulóján.

További részletek:
http://www.oee.hu/hirek/agazati-szakmai/szo-csenyusztza_unnepseg_50
 Forrás:sonline.hu

◆◆◆

27. Erdész Európa-bajnokság

Bernatsky Brigitta lett a legeredményesebb női versenyző és a második helyet szerezte meg összetettben a magyar erdész csapat

Idén is Brno-ban rendezték meg immár 27. alkalommal az erdőmérnök hallgatók Erdész Európa-bajnokságát. A tavalyi eredmények után ismételten nagy lelkesedéssel készültünk a megrendezett versenyre. Az idei elvárásaink a tavalyihoz hasonlóak voltak, de számítottunk arra, hogy a dolgokban lehet egy kis csavar is. A megmérettetésre hétfőn délutánig be kellett jelentkezni, mivel este tartották a nyitó ceremóniát. 11 ország 12 csapata állt készen a másnapi versenyszámok teljesítésére.

További részletek:
http://www.oee.hu/hirek/agazati-szakmai/erdesz_europabajnoksag_brno_27
 Forrás:NYME EMK

HASZNÁLJA TAGSÁGI KÁRTYÁJÁT!

Az Országos Erdészeti Egyesületben fennálló tagságot 2012-től tagsági kártya igazolja. Az OEE-kártya tulajdonosa egyre több kedvezményt vehet igénybe a különböző vásárlási lehetőségektől kezdve a vadászházi szállásokig. Az aktuálisan elérhető kedvezmények listája a www.oee.hu oldalon olvasható, évente egy alkalommal az Erdészeti Lapok is közli.

Az Egyesület vezetése a kártya használatára biztat minden egyesületi tagot! A kedvezményrendszer igazi értékét, minél szélesebb körű elfogadottságát a rendszeres kártyahasználat alapozza meg.

A kártya névre szóló, sorszámmal és vonalkóddal ellátott, az Egyesület titkársága évente érvényesíti. A 2012-ben kiosztott kártyák érvényessége 2013. február 28-ig tart. A 2013-ra szóló érvényesítő matricákat azon tagok kapják meg a helyi csoportokon keresztül, akik teljesítették az adott évre vonatkozó tagdíjfizetési kötelezettségüket.

A kedvezményrendszerrel és a tagsági kártyával kapcsolatos bármely kérdésben felvilágosítás kérhető az Egyesület titkárságán (titkarsag@oee.hu, 06 1 201 6993) vagy a helyi csoport titkároknál.

Partnereink:

MOUNTEX
A TÚRABOLT

Nimród
Vadász-hergász bolt

ALEXANDRA
Műanyag és kárpit

STIHL

Baumgarten
www.baumgarten.hu

Harmónia-VADÁSZBOLTOK

Ravasz megoldás a tiszta környezetért

→ www.stihl.hu
Látogasson el honlapunkra!

A STIHL akkumulátoros termékei épp olyan jól alkalmazkodnak az erdőkhöz, mezőkhöz, ahogy a vadon élő állatok. Erősek, kitartóak, csendesek, gyorsak... Nagyszerű társ lehet munkájában a STIHL FSA 65 akkumulátoros fűkasza, amely minden körülmények között megállja a helyét. Átgondolt, előrelátó tervezésünknek köszönhetően egységes és univerzálisan felhasználható rendszerrel lehet gazdagabb, aki beruház a STIHL környezetbarát berendezéseibe. Ugyanaz az akkumulátor egyaránt használható valamennyi STIHL és VIKING akkumulátoros géphez.

Döntsön Ön is a STIHL mellett, ha igazi minőségre vadászik és keresse további akkumulátoros termékeinket szaktereskedéseinkben!

Tavaszi akció 2013. május 31-ig.

STIHL HSA 65

STIHL MSA 160 C-BQ

BUSINESS
Superbrands 5x

108 09 10 11 12

ANDREAS STIHL KFT. 2051 Biatorbágy-Budapark, Paul Hartmann u. 4.
Telefon: (06-23) 418-054 · Fax: (06-23) 418-106
www.stihl.hu · E-mail: info@stihl.hu

STIHL®